

nr 23/48

kol. A

IZBA RZEMISLNICZA

w Białymatoku

=====

Sprawozdanie
za rok 1948

IZBA RZEMIESLNICZA W BIAŁYMSTOKU

S P R A W O Z D A N I E

24 1948 ROK

TRESC SPRAWOZDANIA

I Sprawozdanie gospodarcze.

1) Ogólne położenie rzemiosła w 1948 r.	str. 1
2) Stan poszczególnych grup rzemiosła	" 3
3) Statystyka rzemiosła	" 17
4) Wartość produkcji w roku 1948	" 22
5) Spółdzielczość rzemieślnicza	" 24
6) Kredyty	" 27
7) Kredyty inwestycyjne	" 30
8) Zaopatrzenie rzemiosła	" 32
9) Zbyt produkcji rzemieślniczej	" 41
10) Nielegalny stan w rzemiośle w 1948 r.	" 43
11) Zagadnienia kształcenia w rzemiośle	" 46

II Sprawozdanie z działalności Izby

1) Zarząd Izby	" 66
2) Struktura organizacyjna Izby	" 74
3) Organizacje rzemieślnicze	" 76
4) Opinie Izby wobec władz przemysłowych	" 81
5) Działalność Komisji Egzaminacyjnych	" 94
6) Planowanie gospodarcze	" 100
7) Zagadnienia podatkowe i świadczenia na cele organizacyjne i społeczne	" 113
8) Akcja cennikowa	" 120
9) Wystawy, Targi, Pokazy i Przenysł Ludowy	" 123
10) Zjazdy, konferencje.	" 126

C Z E S C I.

SPRAWOZDANIE GOSPODARCZE

OGÓLNE POPOWZNIENIE RZEMIOSŁA W 1948 r.

Okres sprawozdawczy, a zwłaszcza jego pierwsze półrocze, obfitował w ważne wydarzenia dotyczące rzemiosła wogóle, a samorządu gospodarczego rzemieślniczego w szczególności, które niewątpliwie rzutowały na ogólny stan gospodarczy rzemiosła.

Wydarzenia te, to ukazanie się dwóch ważnych aktów państwowych normujących ostatecznie strukturę organizacyjną rzemiosła. Ukazanie się tych dwu aktów państwowych rzemiosło przyjęło z radością, gdyż stanowiły one realizację postulatów rzemiosła, wysuniętych podczas ogólnopolskiego kongresu rzemiosła w Bydgoszczy w roku 1946, a którym ukazanie się zapowiedział Minister Przemysłu i Handlu Ob. Hilary Minc. Kwestia uregulowania i stabilizacji spraw rzemieślniczych została ostatecznie pomyślnie załatwiona.

Pierwszym aktem państwowym, to Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 11 grudnia 1947 r. o nowej liście rzemiosła, ogłoszone w Dz.Ust.P.P.Nr.9 poz.61 z dnia 21 lutego 1948 r. Ogłoszenie nowej listy rzemiosła pozoczyło kręś różnym wątpliwościom co do zaliczenia pewnych zawodów do właściwej grupy rzemiosła i zbliżyło pojęcie rzemiosła do różnej drobnej wytwórczości, a tym samym rozszerzyło znacznie granice rzemiosła. W rezultacie zwiększyła się ilość zakładów rzemieślniczych, w związku z przejściem pewnych grup rzemiosła spod dotychczasowej kompetencji Izby Przemysłowo - Handlowej, pod kompetencję Izby Przemieślniczej.

Drugim aktem to dekret z dnia 3 kwietnia 1948 r. o częściowej zmianie prawa przemysłowego (Dz.U.P.P.Nr.13 poz.130), którym wprowadzony został przymus należenia do cechu.

Ogłoszenie tego dekretu rzemiosło przyjęło z wielkim zadowoleniem i ulgą, bowiem wprowadzenie przymusu cechowego jest wielkim atutem dla wzmocnionych organizacji cechowych w walce z nielegalnym stanem w rzemiośle, a tym samym pozbyciem się dzikiej konkurencji ze strony tychże nielegalnych warsztatów.

Jeśli chodzi o sytuację ekonomiczną i gospodarczą rzemiosła, to w pierwszym półroczu okresu sprawozdawczego, była ona dla rzemiosła naogół pomyślna. Niektóre z branż, jak budowlana, włókiennicza, prosperowały zupełnie dobrze, w mniejszym stopniu branża spożywcza i metalowa. Dalsze branże znajdowały się już w mniej korzystnej sytuacji.

Latomiast w drugim półroczu okresu sprawozdawczego, zarysowało się pogorszenie sytuacji gospodarczej. W szeregu branż z wyjątkiem branży budowlanej, pracującej przeważnie nie na własny rachunek, a przyjmującej pracę od większych przedsiębiorstw budowlanych.

Na znaczne pogorszenie się sytuacji gospodarczej rzemiosła wogóle złożyło się wiele przyczyn, które omówione są szczegółowo w opisie poszczególnych branż. Tu należy podać najważniejsze. Przede wszystkim brak surowców w niektórych branżach, następnie do dotychczasowych dość znacznych obciążeń fiskalnych, przybyły nowe, w postaci zwwyżki stawek czynszów od lokali mieszkalnych, oraz opłat na Fundusz Gospodarki Mieszkaniowej od lokali użytkowych, wprowadzonych dekretem o najmie lokali i wreszcie podwyżka stawek składek na rzecz Ubezpieczalni Społecznej.

Depresja gospodarcza, która zarysowała się w rzemiośle w drugim półroczu 1948 roku spowodowała tendencję do masowego likwidowania warsztatów rzemieślniczych. Dopiero na skutek zorganizowanej akcji Izby Rzemieślniczej, przez zwoływanie zebrań rzemieślniczych, na których nawoływano do nielikwidowania warsztatów, gdyż władze zapowiedziały szerokie ulgi dla rzemiosła w świadczeniach, położono kres wynikłej panice. Jednakże znaczna część warsztatów uległa likwidacji (2162). Rzemieslnicy szukając dróg wyjścia, przejawiają tendencję do organizowania spółdzielni pracy. Kilka takich spółdzielni w okresie sprawozdawczym już powstało. Szczegółowo omówione zostało w specjalnym dziale o spółdzielczości.

Na potwierdzenie powyższego stanu rzeczy służą dane statystyczne, wykazane przez referat statystyczny Izby, w ustępie sprawozdania zatytułowanym "Statystyka rzemiosła".

STAN PRZEMISŁÓWYCH GOSPODARSTW RZEMIOSŁA

I. Dział Rzemiosł Budowlanych i mineralnych.

Ogólna ilość zakładów w dniu 31.12.48 r. wynosi 577 w których zatrudnionych wraz z właścicielami jest 725 osób. W skład tej grupy wlicza się 15 rzemieślników, z których najliczniej jest reprezentowane budownictwo (murarstwo i ciesielstwo). Sytuacja gospodarcza budownictwa w okresie sprawozdawczym była wyjątkowo pomyślna, bowiem w roku sprawozdawczym poraz pierwszy w okresie powojennym ruch budowlany przybrał właściwe rozmiary, tak na terenie m. Białegostoku, jakoteż w większych ośrodkach na terenie województwa. Popyt na pracę rzemieślników tej branży był wielki, przede wszystkim na murarzy, których brak dawał się odczuwać, zwłaszcza w Białymstoku. Rzemieślnicy budowlani, zatrudnieni byli przeważnie przy budowach prowadzonych przez większe przedsiębiorstwa budowlane jak P.P.B., S.P.B. i t.p. W rzadkich wypadkach, tylko przy mniejszych robotach, rzemieślnicy budowlani podejmowali roboty na własny rachunek.

Dla rzemieślników budowlanych prawie, że nie istniała kwestia zaopatrzenia w surowce, gdyż rzemieślnik dawał tu tylko swoją pracę. Tak murarze, jak i cieśle, pracowali w sezonie na akord, przy stawkach 22 zł za 1 m³ dla murarzy, zaś cieśle podług konstrukcji dachowej. Dzienny zarobek wahał się od 500 - 1000 zł. Inną koniunkturą w sezonie budowlanym objęte były i inne zawody należące do tego działu, a związane ściśle z budownictwem, a mianowicie: malarstwo, szklarstwo, instalatorstwo elektryczne, instalatorstwo wodno - kanalizacyjne i zduństwo.

II. Dział Rzemiosł Metalowych i Elektrotechnicznych.

Ogólna ilość zakładów w dniu 31 grudnia 1948 r. wynosiła 1262, w których zatrudnionych razem z właścicielami 1581 osób.

Sytuacja gospodarcza rzemieślników tej branży, w okresie sprawozdawczym z wyjątkiem niektórych zawodów nie była pomyślną.

Zakłady branży metalowej nastawione są w głównej mierze na reparację, a mały procent tych zakładów produkuje nowe artykuły.

W tych warunkach rzemieślnik musi dać swój surowiec do dokonania remontu, np. jakiejś maszyny lub narzędzia. Zatem byt warsztatu zależny jest od zaopatrzenia go w surowce. W pierwszym półroczu okresu sprawozdawczego rzemiosło metalowe mogło jeszcze nabywać w składzie Centrali Żelaza i Stali w Białymstoku, odpowiednio asortymenty żelaza, lecz w drugim półroczu sprzedaż żelaza została wstrzymana zupełnie. Liczne memorialy wysyłane w tej sprawie przez Izbę do władz centralnych niestety nie odniosły skutku. Spowodowało to, że zdolność produkcyjna tych warsztatów nie była wykorzystana w 100%, lecz najwyżej w 50%.

Brak surowców do produkcji najwięcej odczuwało kowalstwo, jedno z najliczniejszych zawodów tej branży, bo liczące 959 zakładów. Warsztaty kowalskie rozsiadane po wsioch na terenie całego województwa, obsługują li tylko gospodarstwa rolne, wykonując kucie koni, wozów, oraz naprawę narzędzi rolniczych, jak pługów, bron i to. Niedostateczne zaopatrzenie tych zakładów w surowiec, niewątpliwie odbija się ujemnie w normalnym funkcjonowaniu gospodarstw rolnych.

Po kowalstwie najliczniejszą grupą metalową jest ślusarstwo liczące 106 zakładów. Tylko mała ilość zakładów ślusarskich trudni się produkcją maszyn i narzędzi rolniczych, a większość zakładów ślusarskich wykonuje wszelkiego rodzaju reperacje. Niemniej na roboty ślusarstwo miało dużo. Pracę hamował również brak surowców tj. żelaza i stali.

Mniej liczne zakłady należące do tego działu jak elektromechanictwo, grawerstwo, radiomechanictwo, ślusarstwo samochodowe, wulkanizatorstwo, mechanictwo maszynowe, mechanictwo młyńskie, mechanictwo precyzyjne, optycstwo, odlewnictwo, kotlarstwo i brazownictwo, z uwagi na małą ich ilość, ze względów zrozumiałych musiały dobrze prosperować.

Blacharstwo liczy 43 zakłady. Zakłady blacharskie nastawione przeważnie na krycie dachów, pracują zatem z materiałów powierzo-nych. Tylko kilka zakładów produkuje tak zwaną galanterię blacharską. Sytuacja gospodarcza warsztatów blacharskich była dobra.

Zegarmistrzostwo liczy 49 zakładów, trudniących się reperacją zegarków. Zegarmistrzostwo odczuwało dotkliwy brak części do zegarków. Naogół znajduje się w sytuacji dobrej, gdyż na pracy podostatkiem.

III. Dział Rzemiosł Drzewnych.

Ogólna ilość zakładów w dniu 31 grudnia 1948 r. - 452, zatrudnionych łącznie z właścicielami 596 osób.

Rzemiosła drzewne również walczyły z trudnościami w zaopatrywaniu się w surowiec potrzebny do produkcji, stąd też i sytuacja gospodarcza tej branży choć nie zalicza się do niepomysłnej, mogła być znacznie lepszą. Najważniejszą rolę wśród rzemiosł tego działu odgrywa stolarstwo, liczące 317 zakładów. Większość tych zakładów, bo około 75% wykonuje stolarkę budowlaną i te zakłady ze względu na wzmożony ruch budowlany, prosperowały dobrze. W gorszej sytuacji znajdowały się zakłady stolarskie nastawione wyłącznie na produkcję mebli, gdyż miały trudności w zaopatrywaniu się w odpowiedni i suchy surowiec do produkcji. Składy "Pa-gedu" sprzedają dla stolarzy deski tylko ostatniego gatunku, zmurszałe nie nadające się do produkcji mebli. Pównież brak było sklejki, oraz fornierów, wobec czego właściciele tych zakładów zmuszeni byli ograniczać się w przyjmowaniu zamówień.

Do działu rzemiosł drzewnych zaliczone są jeszcze dwa rzemiosła liczące większą ilość warsztatów. Kołodziejstwo - 97 zakładów i bednarstwo - liczące 27 zakładów. Zakłady te obsługują wyłącznie wieś i rozrzucone są w terenie. Kołodziejstwo i bednarstwo cierpi również na brak surowców tj. odpowiedniego drzewa, a bednarstwo walczy z trudnościami w zaopatrywaniu się w bednar-kę (obrace telazne). Inne zakłady wchodzące w skład działu rzemiosł drzewnych jak koszykarstwo - 2 zakłady, modelarstwo - 2 zakłady, sztuktnictwo - 2 zakłady i szerotkarstwo - 5 zakładów, z uwagi na małą ich ilość znaczniejszej roli w życiu gospodarczym nie odgrywają.

IV. Dział rzemiosł chemicznych.

Ogólna ilość zakładów w dniu 31 grudnia 1948 r. wynosi-

11, w których zatrudnionych jest wraz z właścicielami 14 osób.

Do najliczniejszych w tej grupie należy farbiarstwo liczące 8 zakładów. Właściciel zakłady te głównie zajmują się chemicznym czyszczeniem czołoty, mniej farbowaniem tkanin i przędzy. Jako przemysł wybitnie usługowy, przy bardzo prymitywnym wyposażeniu warsztatów, ekonomicznie jest na słabym poziomie.

Wydłarstwo reprezentowane jest przez 2 zakłady i wyrob świec przez 1 zakład. Są to również małe jednoosobowe warsztaty, które znaczącej roli nie odgrywają.

V. Dział przemiosł Papierniczych i Poligraficznych.

Ogólna ilość zakładów w dniu 31 grudnia 1943 r. - 65, w których zatrudnionych jest wraz z właścicielami 87 osoby, w tym 10 kobiet.

Fotografowanie jest najliczniejsze bo posiadające 52 zakłady. Zakłady fotograficzne, które rozmieszczone są w większych ośrodkach miejskich, przy główniejszych ulicach, gospodarczo są dobrze starowane, natomiast w takich miasteczkach i osadach ledwie vegetują. Zopatrywano są w papier i klisze przez Rzemieślniczą Centralę Spółdz. Państw. Cent. Spółdz. Techn. i Inż.

Introligatorstwo liczy 12 zakładów. Są to małe jednoosobowe warsztaty obsługujące urzędy państwowe, samorządowe i różne instytucje, opracowujące im różnego rodzaju książki i akta. Gotową produkcję się nie zajmują. Zarobkowanie w tym zawęcie było dobre.

Drukarnie reprezentowane jest przez 1 zakład w Łomży, bardzo słabo technicznie wyposażony.

VI. Dział przemiosł Skórzanych.

Ogólna ilość zakładów w dniu 31 grudnia 1943 r. wynosiła 1111, w których zatrudnionych było wraz z właścicielami 1283 osób.

Sytuacja gospodarstwa przemiosł skórzanych w pierwszym półroczu okresu sprawozdawczego była bardzo ciężka, spowodowana brakiem skór miękkich i skór surowcowych do produkcji i nadmiernymi obciążeniami podatkowymi oraz innymi świadczeniami społecznymi. Dopiero w drugim półroczu sytuacja znacznie się poprawiła, a zwłaszcza w zawodach szewskim i obuwarskim, z wyjątkiem rymarswa, które w dalszym

ciąga znajduje się w krytycznym położeniu gospodarczym. Poprawę sytuacji gospodarczej w zawodach szewskim i cholewarskim spowodowały okoliczności, że te 2 zawody zostały pierwsze na naszym terenie objęte skrają ogólnopolską planowania zaopatrzenia i produkcji t.zw. wiązanej.

Szewstwo liczące 773 zakładów jest po kowalstwie i krawiectwie najliczniejszą grupą spośród wszystkich zawodów rzemieślniczych, na terenie naszego województwa. Z pierwszemu półroczu 1948r. tak jak w poprzednich latach, sytuacja gospodarcza w zawodzie szewskim była bardzo ciężka, bowiem brak skór właściwych do produkcji, oraz nasycenie rynku obuwem importowanym z Czechosłowacji "bata", zmuszały warsztaty szewskie organizować się do nierentownych robót naprawczych starego obuwia. Sytuacja zmieniła się radykalnie na korzystną, w drugim półroczu, gdy Rzemioslnicza Centrala Spółdzielczo Państwowa przystąpiła do organizowania produkcji obuwia w tak zwanej "akcji wiązanej." Prawie wszystkie cechy szewskie i cholewarskie zorganizowały pomocnicze spółdzielnie cechowe, które przyjeżdżają od Rzemioslniczej Centrali surowiec do produkcji gotowego obuwia, rozdzielając ten surowiec między swoich członków szewców i cholewiarzy, którzy po wykonaniu obuwia, gotowy towar oddają swojemu do Spółdzielni. Zrobienie jednej pary butów nęskich kosztuje 3.000.- zł. Warsztaty szewskie i cholewarskie z jednej pracownicy całą parę. Rzemioslnicza Centrala Oddział Bielskoński w ciągu ostatniego kwartału 1948 r. zrobiła na produkcji wiązanej obuwia obrót 37 milionów złotych. Głównymi odbiorcami gotowego obuwia były Centrala Rolnicza i Powiatowe Związki Samopomocy Chłopskiej, które zamawiały buty dla ludności wiejskiej.

Ceny usług warsztatów szewskich zostały uregulowane przez Komisję Cennikową i są przestrzegane. W każdym warsztacie wywieszony jest obowiązujący cennik wydany przez władzę administracji ogólnej (Starostwo). Akcja produkcji wiązanej wprowadzona przez Ministerstwo Przemysłu i Handlu spowodowała znaczne polepszenie sytuacji gospodarczej rzemiosła szewskiego i cholewarskiego i uchroniła zakłady tych zawodów od grożącej im likwidacji.

- 8 -

Cholwkarstwo liczy 98 zakładów. Sytuacja gospodarcza cholwkarzy wiąże się ściśle z szewstwem i nie wymaga oddzielnego traktowania.

Garbarstwo liczy 116 zakładów. Zakłady te trudnią się wyprawianiem skór futerkowych, przeważnie baranich i owczych, według ostatnio wydanych interpretacji zakłady te przędą do zawodu kusińskiego.

Są to rzemiosła wiejskie skoncentrowane w 3 powiatach województwa, tj. pow. Bielsk Podlaski, Sokółka i pow. białostocki, gdzie rozwinięta jest produkcja wyprawy kożuchów. Położenie gospodarcze tych warsztatów było dobre. Pracy Poddostatkiem.

Kusiństwo liczy 51 zakładów. Zakłady te, to również rzemiosło wiejskie, trudniące się wyłącznie szyciem kożuchów ze skór baranich i owczych. Tylko jeden zakład kusiński istnieje w Białymstoku, obsługujący ludność miejską.

Rymarstwo liczy 71 zakładów. Warsztaty rymarskie obsługują rolnictwo - tj. nastawione są na wyrób i reperację uprzęży. Sytuacja w zawodzie rymarskim jest zupełnie krytyczna i o ile sprawa zaopatrzenia tych zakładów w surowiec do produkcji ostatecznie nie zostanie rozwiązana, zakłady te ulegną likwidacji. Sprawa zaopatrzenia w skóry bzw. surowcowe, zakładów rymarskich jest przedmiotem licznych memoriałów Izby do władz centralnych, jednakże dotychczas nie została załatwiona. Warsztaty te wegetują, trudniąc się reperacją uprzęży materiałami dostarczonymi przez zamawiających pracę. Tylko kilka tych zakładów oprócz reperacji uprzęży, produkuje tzw. galanterię skórzaną ze świńskiej skóry galanteryjnej, którą w małej ilości od czasu do czasu dostarcza Rzemieślnicze Centrala Spółdzielczo Państwowa.

Mechanictwo ortopedyczne reprezentowane jest przez 2 zakłady mające swą siedzibę w Białymstoku, trudniące się produkcją protez. Zakłady te prosperują dobrze, lecz walczą z trudnościami w zdobyciu surowców do produkcji.

VII. Dział Rzemiosł Włókienniczych

Ogólna liczba zakładów w dniu 31 grudnia 1948 r. 4253,

w których zatrudnionych jest wraz z właścicielami 1.598 osób.

W dniu 1 stycznia 1948 r. ogólna ilość zakładów tej branży wynosiła 908 przy zatrudnionych 1145, czyli, że w okresie sprawozdawczym przybyło 345 zakładów, a ilość zatrudnionych wzrosła o 453 osoby.

Sytuacja gospodarcza rzemiosł włókienniczych w okresie sprawozdawczym była pomyślna, gdyż wszystkie zakłady tej branży zatrudnione były prawie w 100%, oprócz gremiolarstwa, które jako rzemiosło sezonowe i wiejskie nie zawsze miało zamówienia. Świadczy o tym wzrost liczby zakładów o 345 w przeciągu 1948 r. Na dobrą sytuację w branży włókienniczej wpływało nasycenie rynku materiałami tekstylnymi, których w poprzednich latach był brak, a zwłaszcza materiałów wełnianych ubraniowych. Zubożała ludność pod tym względem w czasie wojny, po ukazaniu się na rynku wełny, masowo czyniła zakupy i dawała szyć ubrania i palta do warsztatów krawieckich.

Najliczniej reprezentowane jest w tym dziale krawiectwo męskie liczące 790 zakładów. Zakłady krawieckie miały pod dostatkiem zamówień na pracę w ciągu całego okresu sprawozdawczego, co spowodowało pojawienie się na rynku materiałów włókienniczych ubraniowych, a zwłaszcza wełny 100%, wpłynęło na wzmożenie ruchu w zakładach krawieckich. Wszystkie warsztaty wykonywały pracę z materiałów powierzonych, z wyjątkiem dodatków krawieckich, które częściowo dostarczali krawcy, nabywając takowe w Rzemieślniczej Centrali. Zaopatrzenie warsztatów krawieckich w dodatki krawieckie przez Rzemieślniczą Centralę pokrywane było w około 60%, gdyż Rzemieślnicza Centrala nie zawsze mogła dostarczyć tych artykułów. Ceny usług warsztatów krawieckich wyznaczone były przez Komisję Cennikową na podstawie rozporządzenia Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 31 stycznia 1948 r. Wszystkie pracownie krawieckie podzielone zostały na 3 kategorie i dla każdej kategorii wyznaczone zostały ceny. Wprowadzenie cenników przyjęte zostało z zadowoleniem tak ze strony klienteli, jakoteż właścicieli zakładów. Stawa-

ki płać pracowników w warsztatach krawieckich wahały się od 2 do 5 tysięcy złotych tygodniowo w zależności od kategorii warsztatu.

Pospec dobrej krawiatury w krawiectwie i ogromnego zapotrzebowania na prace krawieckie, zawarona cenny dopływ nowych sił do tego zawodu, co z kolei zmusiło Izbę i Zakład Doskonalania Rzemiosła do przeprowadzenia licznych kursów w tym zawodzie - w celu rozładowania zatoru w pracy w warsztatach krawieckich. Dodać trzeba, że w mniejszych ośrodkach poza Białymstokiem, nawała pracy w warsztatach krawieckich nie było i sytuacje gospodarza zakładów prowincjonalnych była o wiele gorsza, a czasem nawet dość ciężka.

Krawiectwo damskie liczy 190 zakładów, w których zatrudnionych wraz z właścicielami 244 osób, w tym 233 kobiet i 11 mężczyzn. Warsztaty krawieccwa damskiego nastawione są przeważnie na szycie sukien damskich, szyciem wyłącznie wierzchnich okryć damskich tj. płaszczy i kostiumów trudnią się mężczyźni, jako krawcy damscy. Stąd też w statystyce figuruje zatrudnionych w krawiectwie damskim 11 mężczyzn. Sytuacja gospodarza w krawiectwie damskim również była dobra, z tych samych względów co i w krawiectwie męskim, odczuwał w tym zawodzie odczuwał się jeszcze więcej konkurencję ze strony nier rejestrowanych warsztatów, których zupełne zlikwidowanie niepotyka na duże trudności, gdyż są one dobrze zakonspirowane. Ceny za usługi w krawiectwie damskim są wyznaczone przez Komisję Cennikową. Stawki płać wynosiły w krawiectwie ciężkim od 2 - 4 tysięcy, a w krawiectwie lekkim od 1 - 3 tys. tygodniowo.

Gremplarstwo jest z kolei trzecim zawodem pod względem ilości zakładów tego działu, bo liczy 115 warsztatów. Są to zakłady czesania wełny, obsługujące ludność wiejską, rozrzucone po wsiach całego województwa. Urządzenia tych zakładów są prymitywne o napędzie ręcznym, lub rzadziej kieratem konnym. Gremplarstwo włączone zostało do rzemiosła w r. 1948 na podstawie rozporządzenia Ministra Przemysłu i Handlu o nowej liście rzemiosł. O stanie ekonomicznym i gospodarczym tego zawodu trudno jest coś napisać, z uwagi, że zawód ten wykonywany jest jako zajęcie uboczne przez drobnych rol-

ników, którzy za pracę swą pobierają wynagrodzenia od rolników nie-
jednostajnie, często w naturze, lub też w drodze świadczeń wzajemnych.

Thactwo liczy 86 zakładów (wyrobu filcu). Zaliczone do zawodu
tego zakłady, trudnią się produkcją filcowych butów, tak zwanych tu
popularnie "walonków", noszonych w zimie przez wieśniaków, na które
nakłada się kalosze. Tylko jeden zakład w tej grupie trudni się pro-
dukcją włosianki wchodzącej w skład dodatków krawieckich. Wszystkie
te zakłady dotychczas zaliczone były do wolnego przemysłu, a dopiero
w r. 1948 na podstawie nowej listy rzemiosł, przeszły do rzemios-
ła. Jest to również rzemiosło wiejskie, skoncentrowane głównie w
powiecie Bielsk Podlaski (65 zakładów) po wsioch w gainach, w któ-
rych kwitnie hodowla owiec. Warsztaty te są jednoosobowe, o urzą-
dzeniach prymitywnych. Ze względu na obecność surowca i fachowców,
dziedzina ta wymaga planowego zorganizowania produkcji filców w od-
powiednio urządzonych zakładach. O stanie ekonomicznym i gospo-
darym tych zakładów trudno jest coś powiedzieć, gdyż podobnie jak
w poprzednio opisanym gremplarstwie, wyrób filców uprawiany jest
przeważnie jako zajęcie uboczne przez małorolnych wieśniaków.

Gzannictwo liczy 46 zakładów. Są to zakłady małe, jednoosobo-
we, produkujące czapki różnego gatunku na zamówienie, a przeważnie
na sprzedaż we własnych straganach rynkowych.

Wobec dostatecznej ilości surowców oraz możliwości zbytnej pro-
dukcji, stan gospodarczy tych zakładów jest dobry.

Bieliźniarstwo, powróźnictwo i tapicerstwo, reprezentowane
są łącznie po 6 zakładów, moćniarstwo liczy 5 zakładów i dziwiarstwo
3 zakłady. Ze względu na małą ilość zakładów te znaczącej roli
w życiu gospodarczym nie odgrywają. Prosperują dobrze. Pracują prze-
ważnie z powierzonych surowców. Tapicerstwo odczuwa bardzo brak na
rynku sprzętów spiralnych do tapczanów i materaców.

Jeśli chodzi o zakłady bieliźniarskie, to cyfra 6 zakładów
jest absurdalnie niską, bowiem faktycznie istnieje duża ilość war-
sztatów bieliźniarskich nieujawnionych, prowadzonych w domach pry-
watnych, niuchwytnych i ciężkich do ujawnienia. Zamierzona cennot-

nie przez Rzemieślniczą Centralą produkcja wiązana w bieliźniarstwie pomoże w ujawnieniu wspomnianych nielegalnych warsztatów.

VIII. Dział Rzemiosł Spożywczych.

W dziale tym statystyka Izby wykazuje ogólną ilość zakładów w dniu 1 stycznia 1948 r. - 1045 w których zatrudnionych było wraz z właścicielami 1313 osób. Do powyższej liczby należy dodać 404 zakładów młynarskich, które na podstawie nowej listy rzemiosł w mies. maju 1948 r. przeszły z przemysłu do rzemiosła, czyli, że stan zakładów w pierwszym półroczu wynosił razem z młynarstwem $1045 + 404 = 1449$. W dniu 31 grudnia 1948 roku referat statystyczny Izby wykazuje ogólny stan zakładów 971, zatem ubyło 478 zakładów.

Tak znaczny ubytek zakładów w dziale rzemiosł spożywczych, należy tłumaczyć tym, że wskutek znacznego pogorszenia się sytuacji gospodarczej rzemiosł spożywczych, nastąpiła w drugim półroczu masowa likwidacja warsztatów. Co wpłynęło na tak znaczne pogorszenie się sytuacji, zostanie opisane przy szczegółowym omówieniu każdego zawodu.

Cukiernictwo liczy 97 zakładów, w tej liczbie tylko 32 zakłady są istotnie cukierniczymi, natomiast 65 zakładów to są właściwie tak zwani lodziarze, którzy w okresie letnim trudnią się sprzedażą lodów z wózków, sposobem określonym, lody produkują w swoich mieszkaniach. Wyrób lodów, do czasu ukazania się nowej listy rzemiosł był wolnym przemysłem. Wszystkie te zakłady są drobnymi, jednoosobowymi, pracują z bardzo ograniczonym nakładem kapitału. Zakładów cukierniczych dobrze postawionych na naszym terenie zupełnie brak.

Młynarstwo liczy 404 zakłady, w tej liczbie właściwych młynów, których właściciele trudnią się młynarstwem zawodowo jest 247, natomiast pozostałe 157 młynów, to młyny wiejskie wiatraki, należące do rolników, którzy traktują młynarstwo, jako uboczne zajęcie i jako czynnik gospodarczy znaczniejszej roli nie odgrywają. Młynarstwo zostało włączone do rzemiosła na podstawie nowej listy rzemiosł, a ściśle biorąc do rzemiosła zaliczone zostały młyny

posiadającą najwyżej 3 złożenia, w tym dwa mączne i jedno kaszane. Młyny posiadające wyłącznie 3 złożenia mączne i więcej, należą do przemysłu i podlegają kompetencji Izby Przemysłowo - Handlowej. Wszystkie młyny rzemieślnicze należą do młynów tak zwanych gospodarczych, tj. dokonujących przemian zboża dla rolników. Ceny na usługi młynarskie oznaczone są centralnie Rozporządzeniem Ministrów Aprobizacji oraz Przemysłu i Handlu z dnia 28 września 1948 r. (Dz. U.R.P. Nr. 49 poz. 379). Według tego rozporządzenia młynarze mogą pobierać opłaty za przemian bądź w gotówce, bądź w naturze zbożem, przyczem pobrane z tego tytułu zboże, winno być odsprzedane w ciągu miesiąca od dnia pobrania przedsiębiorstwa uprawnionemu do hurtowego handlu zbożem po cenie obowiązującej w dniu sprzedaży w danym rejonie. Rentowność w prowadzeniu młynów jest opłacalna i sytuację gospodarczą młynarstwa należy zaliczyć do dobrej.

Piekarstwo liczyło w dniu 1 stycznia 1948 r. 305 zakładów, a w dniu 31 grudnia 1948 r. - 175 zakładów, zatem ubyło w ciągu 1948 r. 130 zakładów. Przyczyną likwidacji tak dużej stosunkowo ilości prywatnych zakładów piekarskich, jest ciągle zmniejszanie się rentowności ich prowadzenia. Do miesiąca października mąka do wypieku chleba przydzielona była przez Fundusz Aprobizacyjny. W przydzielonej mące uwzględniane były w pierwszym rzędzie piekarnie spółdzielcze, natomiast zakłady piekarskie prywatne, otrzymywały bardzo mało przydziału, wskutek tego znaczna część zakładów piekarskich prywatnych przeszła do spółdzielczości, a mianowicie do spółdzielni Gminnej Samopomocy Chłopskiej, a zwłaszcza na terenie 3 powiatów Ziemi Siedleckiej. Piekarnie spółdzielcze mogą lepiej konkurować z prywatnymi, gdyż płać podatek obrotowy 1,5%, a piekarnie prywatne 4,5% przy tej samej cenie pieczywa.

Dopiero ukazanie się rozporządzenia o przemianie zboża (Dz. Ust. Nr. 49 poz. 377) oraz rozporządzenia min. Przem. i Handlu o zaopatrywaniu zakładów piekarskich w mąkę, poprawiło znacznie sytuację w zawodzie piekarskim, gdyż piekarze mogą zakupywać wszelkie gatunki mąki w dowolnej ilości w składach Społem lub P.C.H.

Ceny pieczywa są regulowane co 2 tygodnie przez Powiatowe

Komisja Cennikowa. Cena chleba razowego z mąki 80% w roku 1948 wynosiła 39 zł.

Przeciętny zarobek pracownika piekarskiego wynosił 12.000.- zł. mies. stosownie do obowiązującej umowy zbiorowej.

Wędliniarstwo (rzeźnictwo) liczyło w dniu 1.1.1948 - 430 zakładów, a w dniu 31 grudnia 1948 r. już tylko 295 zakładów, w tym było 135 zakładów. Stan gospodarczy zakładów rzeźniczo-wędliniarskich w okresie sprawozdawczym pogorszał się stale w związku z przeprowadzoną przez Komisarza Rządowego do Spraw Org. gospodarki mięsnej reorganizacją rynku mięsnego. Do dnia 1 listopada 1948r. rzeźnicy zaopatrywali się w żywiec na targach, bez żadnych ograniczeń, jednakże wobec znacznej różnicy cen, między cenami jakie obowiązywały na terenie województwa białostockiego, a w województwach centralnych, a zwłaszcza w Warszawie, żywiec na targach wykupywany był przez hurtowników przyjeżdżających z Warszawy, Łodzi i tp., którzy mogli płacić ceny wyższe i wykupywać sztuki conajlepsze. Rzeźnik miejscowy nie miał możliwości zakupywania sztuk szoninowych nierogacizny, wskutek czego w okresie wiosennym i letnim, odczuwało się na rynku brak słoniny i innych tłuszczów. Wprowadzone w dniu 1 listopada 1948 r. rozporządzeniem Komisarza Rządowego do Spraw organizacji gospodarki mięsnej, ograniczenie prawa zakupu żywca do 10 km w promieniu od warsztatu, pozbawiło zupełnie możliwości nabywania przez rzeźników na targach surowca w postaci żywca, a nowopowstała instytucja Centrala Mięsna, nie mogła jeszcze zapewnić zaopatrzenia zakładów rzeźniczych tak prywatnych, jak i spółdzielczych w surowiec. Nastąpił kryzys mięsny na terenie całego województwa, który trwał do końca okresu sprawozdawczego, a który został częściowo zażegnany już w pierwszych miesiącach 1949 roku, na skutek całego szeregu wysłanych zarządzeń władz centralnych i po opanowaniu rynku mięsnego przez Centralę Mięsną.

Wszystko to wpłynęło na zupełne załamanie się ekonomiczne zakładów rzeźniczo-wędliniarskich. Część rzeźników szukając dróg wyjścia zlikwidowała swe warsztaty i przeszła do pracy wraz ze swoimi warsztatami do spółdzielni Samopomoc Chłopska, inni

zaś zorganizowali się w spółdzielnie pracy. Spółdzielnie pracy powstały w Łonży i w Białymstoku.

Ceny detaliczne na mięso, wędliny i tłuszcze regulowane są co dwa tygodnie przez Komisję Cennikową i są ściśle przestrzegane.

Stawki płac pracowników najemnych, regulowane są umową zbiorową i wynoszą przeciętnie od 12 - 20 tysięcy miesięcznie.

IX. Dział Rzemiosł Różnych.

Ogólna ilość zakładów w dniu 1 stycznia 1948 r. wynosiła 209, w których zatrudnionych wraz z właścicielami było 303 osób, a w dniu 31 grudnia 1948 r. - 217 zakładów z 331 zatrudnionymi osobami.

Pównież rzemiosła grupy usługowej znajdują się nader w sytuacji dość ciężkiej, gdyż ceny usług nie zostały podwyższone, a koszty prowadzenia zakładów wzrosły znacznie w porównaniu z okresem poprzednim.

Fryzjerstwo liczy 167 zakładów. Zakłady fryzjerskie odczuwają brak pracy, gdyż większość ludności ze względów oszczędnościowych z usług fryzjerskich nie korzysta goląc się w domu, a do zakładów fryzjerskich udaje się z konieczności ostrzyżenia się, lub kobiety z ondulacją. Ceny usług fryzjerskich są uregulowane przez Komisję Cennikową. Sytuacja w zawodzie fryzjerskim z powyższych przyczyn jest dość ciężka, tylko w większych ośrodkach miejskich zakłady fryzjerskie jako takie prosperują i to te, które znajdują się przy głównych ulicach, natomiast zakłady w mniejszych miasteczkach ledwie wegetują. Sytuacja gospodarcza fryzjerstwa damskiego była znacznie lepsza od sytuacji fryzjerów męskich. Fryzjerstwo odczuwa dotkliwy brak narzędzi, a zwłaszcza maszyn do strzyżenia i dobrych gatunków przytew i noży.

Instrumenty muzyczne reprezentowane są przez 3 zakłady, które trudnią się wyłącznie reperacją instrumentów muzycznych i ich strojeniem.

Kominiarstwo (rzemiosło koncesjonowane) w dniu 1 stycznia liczyło 23 zakłady, a w dniu 31 grudnia 1948 r. stan zakładów wynosił 35. Przybyło 12 zakładów.

Wobec podziału obszaru województwa na 46 okręgów kominiar-
skich, wyłoniła się kwestia obsadzenia okręgów przez koncesjonowa-
nych kominiarzy, których na początku okresu sprawozdawczego było
tylko 23. Urząd Wojewódzki Wydział Przemysłu i Handlu w porozumie-
niu z Izbą Rzemieślniczą skierował na teren województwa 23 kominia-
rzy z województw zachodnich, z których tylko 12 objęło przydzielo-
ne okręgi, reszta się zrzekała. Pozostaje dotychczas nieobsadzonych
11 okręgów. Dla obsadzenia wolnych okręgów kominiańskich sprowadza-
no kominiarzy z woj. Pomorskiego, Poznańskiego i Warszawskiego.

Sytuacja ekonomiczna zawodu kominiańskiego w miastach jest
dobra, natomiast na prowincji ciężka. Kominiarze posiadający konce-
sje na wykonywanie swego zawodu w odosobnionych okręgach, zależni są
od dobrowolnej zgody właściciela domu na czyszczenie kominów. W
miastach czyszczenie kominów odbywa się prawie normalnie, natomiast
na wsiach ludność wiejska przeważnie nie dopuszcza kominiarzy do
czyszczenia kominów. Kominiarze oczekują uregulowania odnosnymi
przepisami sprawy przymusu czyszczenia kominów, jakoteż wydania obo-
wiązującej taryfy kominiańskiej i regulaminu o czyszczeniu kominów.
Sprawa powyższa jest przedmiotem rozważań odnosnych organów władz
centralnych.

Obecnie pobierane są następujące stawki za czyszczenie komi-
nów: w miastach 15 zł od paleniska, na wsiach po 18 zł od kominu.

Wyrób galanterii liczy 12 zakładów. W skład tego zawodu za-
licza się 8 zakładów trudniących się wyrobem sit, oraz 4 zakłady
wyrabiające grzebienie z metalu. Zakłady grzebieniarskie znajdują
się w Białymstoku, produkują swą zbywają hurtem na miejscowym rynku.
Są to również warsztaty drobne jednoosobowe, które wyrabiają grze-
bienie z blachy aluminiowej odpadkowej, przy pomocy prymitywnej
sienstruowanej sztancy. Zakłady ritarne znajdują się w małych
miasteczkach na prowincji, wyroby swoje zbywają na targach i jar-
markach wśród ludności wiejskiej.

Na dzień 31 grudnia 1948 r. Izba posiadała w swojej ewidencji 5519 zakładów rzemieślniczych zatrudniających 7836 osób. W porównaniu do lat ubiegłych daleko się zauważyć stały wzrost ilości zakładów rzemieślniczych.

W roku 1948 posiadaliśmy 2665 zakładów

•	1946	"	4200	•
"	1947	"	5367	"
•	1948	"	5919	"

Rozwój rzemiosła w poszczególnych dziedzinach ilustruje zamieszczona niżej tabela porównawcza za lata 1945 • 1948:

	1945	1946	1947	1948
1. Dział rzem. budowlanych i mineral.	36	142	426	577
2. " " metalowych i elektr.	505	829	1244	1262
3. " " drzewnych	161	252	405	452
4. " " chemicznych	-	-	-	11
5. " " papier. i poligraf.	68	80	61	65
6. " " skórzanym	619	895	1098	1111
7. " " włókienniczym	415	730	908	1253
8. " " spożywczych	613	1064	1038	971
9. " " usługowych	153	208	187	-
10. " " różnych	-	-	-	217
Razem	2665	4200	5367	5919

Z tablicy tej widzimy, że we wszystkich dziedzinach z wyjątkiem działu rzemiosł spożywczych nastąpił znaczny wzrost zakładów. Największą warstwę zakładów rzemieślniczych przybyło w dziale rzemiosł włókienniczych następnie w dziale budowlanym i drzewnych. Wzrost zakładów w dziale włókienniczym przypisać należy ujawnieniu się wielu nielegalnych zakładów krawieckich zwłaszcza wiejskich oraz niedostatecznej ilości zakładów krawieckich w stosunku do zapotrzebowania ludności na usługi krawieckie. Wzrost zakładów widzimy również w dziale rzemiosł budowlanych. Zauważyć jednak należy, że

zasadniczo wzrost zakładów rzemieślniczych w dziale budowlanym jest większy, ale nie wszystkie zakłady budowlane zostały ujęte w sprawozdaniu rocznym, ponieważ 25% zostało zlikwidowanych w czwartym kwartale roku sprawozdawczego tj. z końcem sezonu budowlanego.

Spadek ilości zakładów widzimy tylko w dziale rzemiosł sportowych. Spadek ten stopniowo daje się zauważyć już od roku 1947. Największej stosunkowo likwidacji uległy zakłady wędliniarskie zwłaszcza w drugiej połowie 1948 roku z uwagi na coraz szersze przejmowanie gospodarki mięsnej przez sektor uspołeczniony oraz przechodzenie rzemieślników do pracy w nowopowstałych spółdzielniach pracy i spółdzielniach Samopomocy Chłopskiej.

Do najliczebniejzych rodzajów rzemiosła zaliczamy obecnie:

krawiectwo	- 980 zakładów
kowalstwo	- 959 "
szewstwo	- 873 "
młynarstwo	- 404 "

Zjawiskiem, które wpływa ujemnie na stan liczbowy rzemiosła jest likwidacja zakładów.

W roku sprawozdawczym na prowadzenie samodzielnych zakładów rzemieślniczych zostało wykupionych 7043 kart rejestracyjno - podatkowych w tym:

w dziale rzem. włókienniczych	1427
" " metal. i elektr.	1423
" " skórzanych	1246
" " spożywczych	1084
" " bud. i mineral.	958
" " drzewnych	576
" " różnych	241
" " poligraf. i papier.	74
" " chemicznych	14

z czego znaczna część uległa likwidacji w okresie roku sprawozdawczego.

Poniżej zamieszczona tabela ilustruje ilość zlikwidowanych zakładów w roku 1948.

L.p. Działy i rodzaje rzemiosł			Zakłady zlikwidowane w 1948 roku
1.	Liczba	rzemiosł budowlanych	485
2.	"	" metal. i elektr.	367
3.	"	" drzewnych	186
4.	"	" chemicznych	3
5.	"	" poligraf. i papiern.	16
6.	"	" skórzanym	302
7.	"	" włókienniczych	306
8.	"	" spożywczych	463
9.	"	" różnych	34
Razem:			2162

Jak wynika z umieszczonej tablicy najczęściej zakładów rzemieślniczych zostało zlikwidowanych w dziale rzemiosł budowlanych z uwagi na to, że rzemiosła takie jak budownictwo, dekarstwo, wiertnictwo studzien, betoniarstwo są rzemiosłami sezonowymi i po sezonie ulegają likwidacji na okres zimowy. Znacznej likwidacji uległy również rzemiosła grupy spożywczej, zwłaszcza młynarstwo - 166 zakładów oraz wędliniarstwo 161 zakładów. Likwidacje w grupie spożywczej nastąpiła w dużej mierze wskutek nieopłacalności prowadzenia zakładów.

Jeśli chodzi o stan liczbowy zatrudnienia w warsztatach rzemieślniczych w ogóle, to ze wzrostem stanu liczebnego zakładów wzrosła również liczba osób zatrudnionych w tych zakładach.

W roku 1945 liczba osób zatrudnionych w rzemiosłach wynosiła 3762 osób, w 1946 - 4955 osób,

w 1947 - 7352 "

w 1948 - 7836 "

Przy omawianiu stanu zatrudnienia zaznaczyć trzeba, że wyżej podane cyfry nie są zgodne ze stanem rzeczywistym, z uwagi na to, że dane te Izba czerpie z kwestionariuszy rejestracyjnych wypełnia-

nych przez rzemieślników, którzy nie zawsze wypełniają je zgodnie z prawdą. Rzemieślnicy często zatajają swoich pracowników w obawie przed większymi wymiarami podatkowymi lub koniecznością zgłoszenia pracownika do Ubezpieczalni Społecznej i dlatego faktyczny stan zatrudnienia w rzemiośle jest znacznie wyższy od cyfr podawanych przez Izbę w wykazach statystycznych, co określić można procentowo w przybliżeniu na 10% - 20%. Znaczną poprawę daje się również zauważyć na odcinku zdobywania przez rzemioło uprawnień przemysłowych. Władze przemysłowe pierwszej instancji wydały w roku sprawozdawczym 1413 kart rzemieślniczych oraz 9 koncesji. Najwięcej kart rzemieślniczych wydano w zawodach:

kowalstwo	-	251
krawiectwo	-	257
szerstwo	-	157
budownictwo	-	82

Wzrost ilości zakładów z uprawnieniami przemysłowymi obniżył zdecydowanie liczbę zakładów bez uprawnień przemysłowych. Obecnie według stanu na dzień 31.XII.48 r. posiadamy ca 70% zakładów z uprawnieniami i ca 30% bez uprawnień przemysłowych. Ta zmiana na lepsze daje się lepiej zauważyć przy porównaniu z latami ubiegłymi.

Na dzień 31.XII.1945 r. posiadaliśmy:

zakładów z uprawnieniami	407	- 15%,	bez uprawnień	2258	- 85%	
na 31.XII.46	"	1653	- 40%,	"	2547	- 60%
" 31.XII.47	"	2258	- 42%,	"	3109	- 58%
" 31.XII.48	"	-	70%	"	-	30%

Na powyższą wykazaną poprawę sytuacji prawnej w rzemiośle w roku sprawozdawczym wpłynęły następujące okoliczności:

- 1) Podjęta przez Izbę i organizacje rzemieślnicze wzmożona akcja walki z nielegalnym stanem w rzemiośle,
- 2) usprawnienie pracy w referatach przemysłowo - handlowych we władzach przemysłowych I instancji,
- 3) przyniesienie ceciorzy, który zmusił rzemieślników nielegalnych do

wstąpienia do cechów rzemieślniczych i uporządkowania ich stanu prawnego.

Na tle wykazanych w niniejszym ustępie sprawozdania cyfr i danych należy podkreślić jeszcze jedno zjawisko, które ze względu na swe znaczenie i wagę nie powinno być w sprawozdaniu pominięte. Ocho-
dzi tu o zauważony w szczególności w III półroczu roku sprawozdaw-
czego pęd rzemieślników do likwidacji przedsiębiorstw. Jak wynika
z cyfr, w roku sprawozdawczym przybyło liczbowo tylko 552 zakładów
rzemieślniczych natomiast faktycznie nowych warsztatów przybyło
2714, bowiem w tymże czasie 2162 rzemieślników warsztaty swe zlikwi-
dowali. W roku 1947 cyfra zlikwidowanych warsztatów wynosiła 1240
a w 1948 roku 2162, co wskazuje na znaczny wzrost zjawiska likwi-
dacji warsztatów rzemieślniczych. W celu zapobieżenia dalszej maso-
wej likwidacji warsztatów rzemieślniczych, Izba Rzemieślnicza prze-
prowadziła w IV kwartale 1948 roku szeroko zakrojoną akcję w terenie
zwołując jeden Zjazd Przewodniczących Zarządów Okręgowych Związków
Cechów, oraz Iud Oddziałów O.Z.O., a także drugi Zjazd Kierowników
biur Okręgowych Związków Cechów, Oddziałów i Ekspozytur, na których
to zjazdach omówiono szczegółowo przyczyny istniejącego zjawiska
samolikwidacji warsztatów rzemieślniczych oraz sposoby walki z tym
zjawiskiem, Powyższa akcja Izby oraz organizacji rzemieślniczych
w terenie spowodowała częściowo zahamowanie likwidacji warsztatów
rzemieślniczych.

Na końcu niniejszego sprawozdania dołączone są tablice statys-
tyczne ilustrujące:

- 1) Tablica Nr.1 - Wykaz ilościowy zakładów rzemieślniczych i stan
zatrudnienia w tych zakładach z podziałem na powiaty
- 2) Tablica Nr.2 - Szczegółowy stan zatrudnienia w zakładach rzemieśl-
niczych.
- 3) Tablica Nr.3 - Dane o uprawieniach i kwalifikacjach w rzemio-

WARTOŚĆ PRODUKCJI W POKU 1948

Ustalenie dokładnej wartości produkcji szeroko rozciągało się na pewne trudności z powodu braku ścisłych danych. Do obliczenia wartości produkcji za rok 1948 posłużyły Izbie dane zawarte w kwestionariuszach rejestracyjnych, złożonych z okazji rejestracji w maju 1948 roku. Niestety nie wszystkie warsztaty podają w kwestionariuszach dane dotyczące swych obrotów, niektóre podają nieprawdopodobnie niskie obroty, pewien procent znowu warsztatów nie przesłał w ogóle kwestionariuszy. Wobec powyższego uważano za wskazane uchylić możliwie najmniej prawdopodobne cyfry po przez szczegółową analizę posiadanych danych oraz bezpośrednią konsultację z rzemieślnikami. Dlatego też, jeżeli w obliczeniu wartości mogą być jakieś odchylenia, to są one stosunkowo nie wielkie.

Wartość produkcji za rok 1948 przedstawia się następująco:

Liczba rzemieślników	Wartość produkcji w roku 1948 w milionach zł. w okręgu	Przeciętna wartość produkcji 1 rzemieślnika w tys. zł. w okręgu	Wartość udziału grup zawodowych w całości prod.
I. Budowlanych i mineralnych	130	260.000	6,69%
II. Metalowych i elektr.	344	270.000	15,38%
III. Drzewnych	151,5	335.000	6,76%
IV. Chemicznych	2,5	227.000	0,11%
V. Poligraf. i papierno.	45	700.000	2,01%
VI. Skórzanych	320	300.000	14,28%
VII. Włókienniczych	364,5	290.000	16,25%
VIII. Spożywczych	815,5	840.000	36,39%
IX. Innych	48	216.000	2,33%
	2.241		100%

Wartość produkcji poszczególnych rzemieślników skórzanych i spożywczych w stosunku do roku 1947 wzrosła przeciętnie o 30,6%, natomiast działo rzemieślników skórzanych wartość produkcji obniżyła się w stosunku do roku 1947 o 20,6%, a działo rzemieślników spożywczych obniżyła się o 30,4%.

Rzemiosło naszego terenu w wielu swoich działach nie ma warunków należytego wykorzystania pełnych możliwości produkcyjnych bądź to wskutek braku surowców i półfabrykatów, bądź to wskutek braku kapitału obrotowego i trudności zdobycia kredytu obrotowego i związanych z tym trudności zastąpienia zużytych urządzeń i narzędzi warsztatowych. Rozwiązanie tych trudności na drodze spółdzielczości, mając na uwadze, że tą drogą rzemiosło wciągnięte zostaje w ogólny plan produkcyjny państwa, nabiera coraz większego wśród rzemiosła zrozumienia.

W wyniku akcji uświadamiającej prowadzonej przez Izbę Rzemieślniczą w poprzednich okresach, a także na skutek wprowadzonej przez Rzemieślniczą Centralę Zaopatrzenia i Łobu transakcji związanej dla szewców, w okresie sprawozdawczym nastąpiło ugruntowanie się formy spółdzielni pomocniczych jednobranżowych przy cechach szewców i cholewkarzy, a także spółdzielni wielobranżowych. Kiedy w roku uległym czynnych spółdzielni pomocniczych było 2 o liczbie członków 89, to na 31.XII.48 r. jednobranżowych spółdzielni szewskich mamy 8, a mianowicie w Szwałkach, Białymstoku, Augustowie, Wysokiem - Mazowieckiem, Białsku Podlaskim, Iłku, Hajnówce i Ciechanowie oraz 2 spółdzielnie wielobranżowe w Łomży i Ostrowie, o ogólnej liczbie członków 190.

Spółdzielnie te wykazują wyraźną tendencję rozwojową, stale warsta ilość członków i zwiększają się obroty. Dla przykładu niech posłuży rozwój działalności pomocniczej spółdzielni szewców i cholewkarzy w Białymstoku. W końcu roku sprawozdawczego 1947 spółdzielnia ta liczyła 32 członków, kapitału własnego posiadała 76.000.- zł, obroty wynosiły 114.518.- zł w dniu 31.XII.48 r. wykazuje 147 członków, kapitału własnego 1.033.839.- zł, obroty wyniosły 21.210.903.- zł. Wartość produkcji transakcji związanej, zapoczątkowanej w m-cu wrześniu, wyniosła 945.522.- zł.

Słabą stroną spółdzielni pomocniczych są małe zazwyczaj kapi-

wały zakładowe i zupełny brak kredytów obrotowych. Dotychczas spółdzielnie pomocnicze nie korzystały z kredytów w instytucjach bankowych. Zarządy spółdzielni zmuszone były przy każdorazowym zakupie surowców odwoływać się do członków o przedpłaty, ci skłoniłi zabiegali o kredyty indywidualnie, a nie zawsze w porę mogli je otrzymać.

Ten stan rzeczy oraz niska zazwyczaj jakość dostarczanego surowca wywołuje niezadowolenie i hamującą wpływa na działalność spółdzielni. Przy stale wzrastającej ciasnocie gotówkowej wśród rzemieślników staje się kwestia rozszerzenia działalności spółdzielni na odcinku udostępnienia kredytu, przez utworzenie - przewidzianego statuten - funduszu gwarancyjnego.

Nadmienić należy, że spółdzielnie pomocnicze szewskie, z racji prowadzonej pracy związanej, przyczyniły się wainie do ujawnienia się ukrytych warsztatów szewskich, które w prowadzonej walce z podziemiem gospodarczym w rzemiosła trudne były do wykrycia.

W wyniku reorganizacji struktury spółdzielczości opiekę nad spółdzielniami pomocniczymi przejęła Izba Rzemieślnicza Centrala Zaopatrzenia i Zbytu, która przemianowana została na Rzemieślniczą Centralę Spółdzielczo - Prężną, zaś spółdzielnie pracy rzemieślniczej przeszły do właściwych Central Spółdzielni Pracy. Instruktorat Spółdzielczości jaki istniał przy Izbie Rzemieślniczej, zarządzaniem Ministerstwa Przemysłu i Handlu z dnia 23 czerwca 1948 r. został z dniem 30 czerwca zlikwidowany.

Izba Rzemieślnicza nie ograniczyła jednak zupełnie niesienia pomocy w ruchu spółdzielczym na odcinku rzemiosła, nadal współpracuje z zainteresowanymi grupami rzemieślników w dziedzinie inicjowania i organizowania spółdzielni pomocniczych i spółdzielni pracy o których to coraz więcej w szeregach rzemiosła się mówi.

Jeżeli w szeregu miejscowościach rzemiosło rozważa poważnie ewentualne przejście na zespołowe - spółdzielcze wykonywanie pracy, to zasadniczą przeszkodą, stojącą na drodze do realizacji tych zamierzeń widzi w tym, że przy wydawaniu opinii o celowości powstania

spółdzielni, stawia się trudności gdy wchodzi tam rzemieślnicy, którzy dotychczas prowadzili samodzielne warsztaty rzemieślnicze.

Uniemożliwia to samodzielnym rzemieślnikom przejście na system pracy spółdzielczej, a czasami zmusza rzemieślnika przy likwidacji swego zakładu do przejścia do pracy innej, często nie mającej nic wspólnego z jego zawodem.

W okresie sprawozdawczym spółdzielni pracy o charakterze rzemieślniczym czynnych było 24 uległo rozwiązaniu 4.

Spółdzielnie pracy w/g grup rzemiosł

- a) Spółdzielnie pracy szewsko - cholewkarskie 4
- b) Spółdzielnie pracy krawieckie, konfekcyjno - odzieżowe 3
- c) Spółdzielnie pracy - warsztaty reperacyjne samochodowe 2
- d) Spółdzielnie pracy - roboty ślusarsko - kowalskie i hydrauliczne 1
- e) Spółdzielnie pracy - stolarska 1
- f) Spółdzielnie pracy - piekarskie 3
- g) Spółdzielnie pracy - rzeźniczo-wędliniarskie 3
- h) Spółdzielnie pracy - wytwórczo-budowlane 3 (wyroby betoniarские)

Zwiększyła się też ilość warsztatów rzemieślniczych przy spółdzielniach powszechnych - spożywczych w ośrodkach wiejskich i przy spółdzielniach samopomocy Orkopskiej w gminach wiejskich. W ubiegłym okresie sprawozdawczym spółdzielnie te prowadziły 42 warsztatów, w obecnym okresie sprawozdawczym ilość tych warsztatów wynosi ponad 50. Są to przeważnie warsztaty piekarskie i rzeźnicze.

Ważnym elementem wydajności produkcyjnej warsztatów rzemieślniczych obok ciągłości w zaopatrywaniu w surowce i półfabrykaty, jest sprawa możliwości korzystania z dogodnych kredytów na cele obrotowe, bądź też na drobne inwestycje - na uzupełnienie i wymianę zużytych narzędzi i urządzeń warsztatowych.

W roku sprawozdawczym wydatnie zaznaczył się wzrost zapotrzebowania na kredyty, który specjalnie w pierwszych miesiącach przybrał charakter gorączkowego poszukiwania źródeł kredytowych. Spowodowane było to tym, że rzemieślnicy otrzymali nakazy płatnicze podatków obrotowego i dochodowego za rok 1946 i 1947 w krótkich odstępach czasu a następnie masowo stosowane były domiary tych podatków za lata poprzednie i za bieżący rok podatkowy.

Globalna suma pożyczek udzielonych rzemiosłu przez instytucje kredytowe w roku 1947 wynosiła 6.370.000.- zł, zaś w roku 1948 wzrosła do 17.250.000.- zł. Cyfra ta nie jest jednak rzeczywistym wskaźnikiem zaspokojenia potrzeb kredytowych, gdyż wielu rzemieślników na skutek dużych trudności uzyskania pożyczek w instytucjach bankowych, szukała kredytów w innych źródłach, może i na gorszych warunkach, ale łatwiej osiągalnych.

Pożyczki udzielone przez instytucje bankowe w podziale na grupy rzemiosł przedstawiają się następująco:

Grupa rzemiosła	Ilość pożyczkobiorców	Suma pożyczek
Budowlana	31	1.452 tys.
Metalowa i Elektrotech.	84	2.496 tys.
Drzewna	58	2.251 tys.
Chemicz., polig. i papier.	16	605 tys.
Skórzana	112	4.527 tys.
Włókiennicza	37	1.479 tys.
Spóżywcza	41	1.900 tys.
Rzem. usług i różnych	70	2.536 tys.
Razem pożyczkobiorców	449	na sumę 17.246 tys.

Z wymienionej sumy Komunalne Kasy Oszczędności udzieliły 376 pożyczek na sumę 11.560.- tys. Oddział Banku Spółek Zarobkowych pożyczek 68 na sumę 5.370.000.- zł i Bank Gospodarstwa Krajowego pożyczek 5 na sumę 350.000.- zł.

Warunki i system zabezpieczenia wymagane przez Komunalne Kasy Oszczędnościowe, gdyż te instytucje były głównymi kredytodawcami rzemiosła, były bardzo uciążliwe. Powszechnie wymagane było, aby wartość zabezpieczenia przewyższała kwotę udzielonej pożyczki. Gwarancje wekslowe z reguły musiały być żyrowane przez dwóch co najmniej majątkowo odpowiedzialnych indosantów. Ubiegający się o pożyczkę musiał wykazać się zaświadczeniem władz skarbowych, że nie ma zaległości podatkowych, gdy właśnie dla uniknięcia skutków przymusowej egzekucji o pożyczkę na ten cel się starał. Długa niegdyż procedura załatwiania wniosków o przyznanie pożyczki i podane trudności powodowały, że uzyskana wreszcie pożyczka stała się dla rzemieślnika nieaktualną. Trudności te obrazują, że wielu rzemieślników istotnie potrzebujących pomocy kredytowej nie może jej w porę uzyskać, mimo że prowadzone przez nich przedsiębiorstwa oparte są na zdrowych gospodarczo podstawach.

Izba Rzemieślnicza nie tylko informowała ogół rzemiosła o warunkach i możliwościach uzyskania kredytów, nie tylko pośredniczyła niejednokrotnie w ich uzyskaniu i przez owiniowanie wniosków stwarzała zaufanie do kredytobiorców, ale starała się badać potrzeby i celowość pożyczek oraz zapobiegać nadmiernej zaangażowaniu towarów, mogącemu wywołać zmniejszoną podaż surowców.

Należy zaznaczyć, że zapotrzebowanie na kredyty będzie stale i nadal wzrastać i pożądaną jest, by w związku ze zmianą struktury bankowości, jaką ustala dekret z dnia 25 października 1948 r. o reformie bankowej przyszły Bank Rzemiosła i Handlu utworzył w Białymstoku Oddział Wojewódzki. Dotychczas Oddział Banku Spółek Zarobkowych na województwo białostockie mieścił się w Łuku. Odległość Łuku do innych powiatów, niedostateczna sieć linii komunikacyjnych, a

szczególnie niedogodne połączenia kolejowe z całym szeregiem ośrodków gospodarczych o większym nasileniu drobnego rzemiosła, niepomiarowo utrudniało korzystanie z usług tego Oddziału i rzemieślnicy zamieszkali w powiatach położonych dalej od Łuku, z pomocy tego banku korzystać nie mogli.

Ponadto rzemieślnicy korzystali z kredytów inwestycyjnych o czym mowa w osobnym ustępie niniejszego sprawozdania.

Sprawa kredytów rzemieślniczych na cele obrotowe powinna znacznie się poprawić w związku z projektowanym powstaniem specjalnego banku dla handlu i rzemiosła.

Jakkolwiek województwo białostockie wskutek działań wojennych poniosło wielkie straty w budynkach, a niewykluczone było od tych strat i rzemiosło, nie przejawiało jednak rzemiosło większego zainteresowania sprawami kredytów inwestycyjnych. Pomimo szeroko zakrojonej przez Izbę akcji informacyjnej zainteresowanie kredytami inwestycyjnymi było b. niskie. Złożyły się na to następujące przyczyny: brak odpowiednich własnych środków finansowych, wymypane gwarancje hipoteczne tak od kredytobiorcy, jak i od poręczycieli i wreszcie fakt, że wnioski inwestycyjne powinny być składane na pół roku naprzód.

Sprawa ta ostatnia, jak i wogóle sprawa planowania na dłuższą metę nie jest jeszcze przez rzemieślników należycie doceniana i popularna.

Wniosek inwestycyjny we właściwym terminie na r. 1948 zgłosił tylko jeden rzemieślnik. Drugi wniosek wpłynął już ze znacznym opóźnieniem. Obydwa wnioski zgłoszone zostały przez fotografów. Jest to zupełnie zrozumiałe, jeżeli się weźmie pod uwagę, że na terenie województwa odczuwa się brak atelier fotograficznych, dostosowanych do wymogów tego zawodu.

W wyniku zgłoszonych wniosków Centralny Urząd Planowania przyznał w ramach Państwowego Planu Inwestycyjnego na 1948 r. obu inwestorom kredyt w wysokości 4.501.000.- zł.

Na I i II kwartał przydzielonych zostało 500.000.- zł i kwotę tą inwestor wykorzystał całkowicie, na III i IV kwartał C.U.P. przydzielił 4.001.000.- zł. Inwestor, któremu przyznano tak poważny kredyt, nie mając zatwierdzonego projektu, nie mógł we właściwym czasie rozpocząć budowy.

Dlatego też B.G.K., opierając się na zarządzeniu C.U.P., zabraniającym rozpoczynania inwestycji po dniu 1 września, odmówił uruchomienia w r. 1948 przyznanego kredytu, w konsekwencji czego kredyt został anulowany.

Zbyt słabe zainteresowanie się rzemiosła sprawą kredytów inwestycyjnych nasuwa mimowoli przypuszczenie, że rzemiosło wogóle ustosunkowało się obojętnie do akcji inwestycyjnej. Tak jednak nie jest. Rzemiosło własnymi środkami bez uciekania się do kredytów inwestowało b. dużo.

A jeżeli wykorzystywało kredyty na ten cel - to krótkoterminowe, nie wymagające zawiłej procedury. I tak w okresie sprawozdawczym rzemiosło własnym sumptem wzniosło 14 budynków mieszkalnych z równoczesnym pomieszczeniem na warsztaty oraz 7 budynków zakłady.

Izba Rzemieślnicza w r. 1948 wcześniej rozpoczęła akcję informującą rzemieślników w możliwości i warunkach uzyskania kredytów inwestycyjnych w r. 1949. W wyniku tej akcji rzemiosło zgłosiło 17 wniosków na ogólną sumę 26.550.000.- zł.

ZAPOSTRZENIE RZEMIOSKA

Barzo poważnym zagańieniem w roku sprawozdawczym stało się zaopatrzenie rzemioska w surowce i artykuły pomocnicze. Rzemiosko nie objęte jeszcze w tym okresie ogólnym planem gospodarczym siłą rzeczy nie mogło być zaopatrywane w granicach dostatecznych. Należy obiektywnie stwierdzić, że przydziały, niekiedy może minimalne, były dużą pomocą dla rzemioska.

W jakiej mierze i na jakie surowce i artykuły pomocnicze otrzymało rzemiosko w okresie sprawozdawczym przydziały ilustruje dokładnie tabela w rozdziale "Planowanie zaopatrzenia". W opisie niniejszym łaczę pragnię podać drogi, jakimi zaopatrzenie do rzemioska docierało, następnie zanalizować poszczególne grupy rzemiosk pod względem niedomagań i braków w zaopatrzeniu, oraz wskazać kich surowców najbardziej brak odczuwało rzemiosko w r. 1948.

Zaopatrzenie rzemioska w artykuły przywózowe realizowane było głównie przez następujące instytucje:

1. Rzemieślnicza Centrala Zaopatrzenia i Zbytu sp. z o.o. wspólna organizacja Izb Rzemieślniczych h.p. w Warszawie, Oddział w Białymstoku, przekształcona z dnia 1 września 1948 r. na Rzemieślniczą Centralę Spółdzielczo Państwową Centralę Spółdzielni Rzemiosk.
2. Centrala Handlowa Żelaza i Stali Skład Żelaza w Białymstoku.
3. Centrala Handlowa Przemysłu Chemicznego Ekspozytura w Białymstoku.

Zaopatrzenie rzemioska za pośrednictwem Rzemieślniczej Centrali - Oddział w Białymstoku.

Jedną z najpowszeńszych agend zaopatrujących rzemiosko w surowce i artykuły pomocnicze była w okresie sprawozdawczym Rzemieślnicza Centrala - Oddział w Białymstoku. W dalszym niniejszym opisie będziemy nazywali ją w skróceniu Rzemieślnicza Centrala.

Wprawdzie Rzemieślnicza Centrala nie objęła z powodu swoich ograniczeń magazynowych wszystkich przydziałów dla rzemioska, mimo to jednak, jako dystrybutor tych przydziałów, stała na pierwszym miejscu.

Przydziały, przewidziane przez Ministerstwo Przemysłu : dan-
dla dla rzemiosła, tak jak i w latach ubiegłych Związek Izb rzemieś-
niczych ilościowo dzielił między poszczególne izby, które sporzą-
dzały rozdzielniki na zainteresowane Cechy. Odliczając, przewożem
i dystrybuują w/g rozdzielników Izby zajmowała się Rzemieślnicza
Centrala.

Poniższe obroty Oddziału białostockiego Rzemieślniczej Centra-
li obrazują dokładnie wartościowe zaopatrzenie rzemiosła za pośred-
nictwem tejże Centrali.

Obroty w I półr. 1948r.	Obroty w II półr. 1948r.	Razem w r. 1948r.
Skóra : 24.211.522.- zł	80.178.118.- zł	104.389.640.- zł
Tekstylia: 2.931.782.- zł	2.537.192.- zł	5.468.974.- zł
Art. Chem: 2.575.075.- zł	2.098.330.- zł	4.673.405.- zł
Art. import: 281.952.- zł	-	281.952.- zł
" elek-tech: 118.219.- zł	519.511.- zł	637.730.- zł
" Różne: 1.797.876.- zł	2.614.200.- zł	4.412.076.- zł
Konfekcja (z przerobu) 252.904.- zł	156.648.- zł	409.552.- zł
Ł a z e m: 32.170.330.- zł	88.093.999.- zł	120.264.329.- zł

Jeżeli do powyższej sumy obrotu dochodzi jeszcze sprzedaż spro-
wadzary za pośrednictwem Rzemieślniczej Centrali węgla i koks
przydziałowy, to bezprzecznie należy stwierdzić, że Rzemieślnicza
Centrala była jednym z głównych dystrybutorów zaopatrzeniowych rze-
miosła.

Ilościowe rozdzielnictwo w poszczególnych artykułach przedsta-
wiało się następująco:

- 1) Skóry:

a) szwajskie - twarde	29.583,33 kg
" - miękkie	4.404,87 mtr kw
b) rymarskie - twarde	65,89 kg
c) " - miękkie	85,27 mtr kw
- 2) Węgiel:

a) spotowy i przywózowy	2.318,7 ton
b) koks	562,7 ton
- 3) Materiały fotograficzne (papier, błony cięte, klisze, wywoływacz)
na łączną sumę 2.942.945.- zł.

4) Materiały włókiennicze ubraniowe, dokłady krawieckie, materiały tapicerskie, nici i tp. na łączną sumę 5.518.974.- zł.

5) Klej stolarski 1404,5 kg 11) Żerówki 3064 szt.

6) Karbid 800 kg 12) Trawa marok. 1460,7 kg

7) Fibra 291,79 kg 13) Skórguma 558,41 kg

8) Szczecina rym. 3250 kg 14) Łarcze szlif. 42 szt.

9) Jarby 94,75 kg 15) Parafina 100 kg

10) Szellek 123,77 kg 16) Kwas siar.tech. 80 kg

17) Gwoździe tap. 40 kg

13) Konfekcja z przerobu: pielizna, ubrania robocze, fartuchy i tp. na łączną sumę 409.552.- zł.

W II półroczu 1948 r. nastąpiła reorganizacja Rzemieślniczej Centrali Zaopatrzenia i Zbytu, Wspólnej Organizacji Izb Rzemieślniczych. R.P. W wyniku tej reorganizacji w dniu 1 września 1948 r. powstała Rzemieślnicza Centrala Spółdzielczo - Państwowa Centrala Spółdzielni Cechowych. Do zakresu działalności Rzemieślniczej Centrali włączony został obowiązek poszerzenia sieci Spółdzielni Cechowych i poza zaopatrzeniem rzemieślników w pomocnicze materiały, a częściowo i surowiec, ciężar gatunkowy działalności Rzemieślniczej Centrali przerzucony został w IV kwartale 1948 r. na t.zw. "trenzakową wiązaną".

Akcją wiązaną w tym okresie zostało objęte szewstwo. Brało w niej udział 258 warsztatów szewskich w tym 140 warsztatów zrzeszonych w spółdzielniach cechowych (Białystok, Augustów, Łomża, Suwałki) i 118 warsztatów niezrzeszonych. Wyprodukowano 6850 par różnego typu obuwia na łączną wartość 37.328.586.- zł.

Całość produkcji przeprowadzono pod hasłem zaopatrzenia wsi, to też głównym odbiorcą były: Centrala Rolnicza, Powiatowe Związki Gminnych Spółdzielni i Gminne Spółdzielnie, przyczym specjalnie podkreślić należy, że 3000 par obuwia w różnych asortymentach wykonano na zlecenie Centrali Rolniczej w Olsztynie.

Jeżeli weźmie się pod uwagę, że najdroższy typ obuwia, buty

meskie z cholewami t.j.w. oficerki w okresie sprawozdawczym dostarczone były po cenie 13.500.- zł za jedną parę, zrozumiałym stanie się olbrzymie zainteresowanie produkcją wiązaną. Zcentralizowanie zakupu umożliwiło planowe rozprowadzenie obuwia w terenie i zaopatrzenie ludności wiejskiej, szczególnie uboższej, w tanie obuwie we wszystkich zakątkach województwa.

Należy w końcu podkreślić, że produkcja wiązana wiąże się ściśle z planowaniem tak samej produkcji i jej zbytu, jak i również zaopatrzenia.

Dlatego też współpraca na tym odcinku stworzyła jeszcze mocniejsze węzły Izby z Rzemieślniczą Centralą. Izba była w stałym kontakcie, służąc przy opracowywaniu planu produkcji wiązanej materiałami statystycznymi i potencjałem wytwórczym rzemieślników.

Zaopatrzenie rzemieślników w wytwory hutnicze.

Głównym dystrybutorem na odcinku zaopatrzenia rzemieślników w wytwory hutnicze była w okresie sprawozdawczym Centrala Handlowa Żelaza i Stali Skład Żelaza w Białymstoku.

Ilościowe obroty w r.1948 przedstawiają się następująco:

	<u>I półrocze</u>	<u>II półrocze</u>	<u>Razem</u>
Stal prętowa pełna	17,535	20,9	38,435 ton
" " niepełna	1,284	4,1	5,384 "
" taśmowa (bednarska)	2,167	2,4	4,567 "
Błachy średnie i cienkie	3,759	5,6	9,359 "
Żuty bez szwu	0,07	0,8	0,87 "
Surówka odlewnicza	10,5	-	10,5 "
Blacha ocynkowana	-	2,0	2,0 "
Blacha cynkowa	-	0,6	0,6 "
	35,315	36,4	71,715 ton

Poza wyżej wymienioną Centralą zaopatrywało się jeszcze rzemieślników w minimalnych ilościach w Spółdzielczych składach uznanych. Nie posiadając szczegółowych danych, Izba nie może określić ściśle tonażu zakupionego żelaza w powyższych składach. Zaznaczyć tylko należy, że Składy uznane jako dystrybutor wytworów hutniczych, zupeł-

nie nie ziały egzaminu. Rzemieślnicy po kilkadziesiąt kg żelaza zmusze-
ni byli przyjeżdżać z głębokiej prowincji do Białegostoku, gdy Układ
tznany w ich mieście powiatowym albi zupełnie nie posiadał żelaza, al-
to posiadał niewłaścicne asortymenty.

Zaopatrzenie rzemiosła w artykuły chemiczne.

Rzemiosło poza Rzemieślniczą Centralą, zaopatrywało się w artyku-
ły chemiczne w Centrali Handlowej Przemysłu Chemicznego Ekspozytura w
Białymstoku.

Według posiadanych danych obrotu z rzemiosłem w roku 1948 przed-
stawiały się następująco:

Nazwa artykułu	Ilość	Wartość
Solętra sodowa	400 kg	14.080.-
Wąglan anomu	1000 kg	626.400.-
Boraks techniczny	50 kg	74.400.-
Karbld	3000 kg	1.180.800.-
Kwas siarkowy	100 kg	24.480.-
" akumulatorowy	200 kg	15.920.-
Słarczan miedzi	400 kg	38.080.-
Gliceryna techniczna	50 kg	6.480.-
Olej kostny	4000 kg	84.300.-
Olej skórnny	3000 kg	74.400.-
Olej stolarski Kazeinowy	50 kg	2.220.-
Biel cynkowa	1000 kg	12.800.-
Litepon	500 kg	3.600.-
Skórguma	2000 kg	105.400.-
Pasy pedne	100 mtr	8.640.-
		2.272.500.-

Zaopatrzenie rzemiosła w paliwa mineralne.

Przydział węgla i koksu dla rzemiosła dokonuje Departament Prze-
mysłu Miejscowego Samodzielny Neterat Węglowy. W myśl zarządzenia Minis-
terstwa Przemysłu i Handlu z przydziałowego węgla i koksu korzystały
w okresie sprawozdawczym na terenie białostockiej Izby następujące

rzemiosła:

1) kowalstwo, 2) ślusarstwo, 3) blacharstwo, 4) piekarstwo i 5) wędliniarstwo.

Węgiel został rozprowadzony zgodnie z rozdzielnikiem Izby w 80% przez Oddział Rzemieślniczej Centrali, w niewielkiej natomiast ilości przez prywatne koncesjonowane składy w Białymstoku i Elku.

Warsztaty grupy metalowej otrzymały w roku sprawozdawczym 1595 ton węgla przemysłowego i 705 ton koksu.

Zakłady piekarskie i wędliniarskie otrzymały:

1210 ton węgla spożywczego.

Zaopatrzenie rzemiosła w węgiel i koks w okresie sprawozdawczym było naogół dostateczne. Wprawdzie była luka 4 miesięczna, w której rzemiosło nie otrzymało paliwa, ale to wino była raczej prywatnego koncesjonowanego Składu Opałowego w Białymstoku, który nie dysponując dostatecznym kapitałem, nie wykupił przydziałów za m. maj, co spowodowało przerwę przydziałów na m. czerwiec, i lipiec. W m. wrześniu znowu powtórzyła się ta sama historia, a mianowicie: znowu Skład nie wykupił przydziału, dopiero gdy sprawę wykupywania przydziału dla Białegostoku wzięła w swoje ręce Rzemieślnicza Centrala, przydziały były wykupione w terminie w następstwie czego i paliwo nadchodziło punktualnie.

Inne źródła zaopatrzenia.

Artykuły i surowce niereglamentowane rzemiosło mogło nabywać bez żadnych ograniczeń. Źródłem zaopatrzenia w drzewo i tarcicę były Nadleśnictwa i Polska Agencja Drzewna; wyroby metalowe i półfabrykaty Skład Żelaza i sklepy prywatne: mąkę od września 1948 r. P.C.H., naftę i smary w sklepach C.P.N. i t.d. Należy zaznaczyć należy, że nie zawsze rzemiosło mogło się zaopatrzyć w powyższe artykuły w wystarczającej ilości. Zdarzały się np. wypadki, że w sezonie kowale nie mogli zupełnie nabyć haceli lub brzozy watolińcy czy włosianki. Należy to jednak raczej położyć na karb nieorganizowanej odpowiednio w okręgu białostockim sieci dystrybucyjnej.

Stan zaopatrzenia poszczególnych rzemiosł.

Szewstwo i obcislewiarstwo. Zaopatrzenie w roku 1948, jeżeli chodzi

o skóry twarde było dostateczne. Odczuwał się tylko brak skóry miękkiej, a zwłaszcza kolorowej w sezonie. Jakość otrzymywanego towaru była różna, przeważała jednak gorszego gatunku. Głównym źródłem zaopatrzenia była Rzemieślnicza Centrala. W pomocniczych artykułach trudności specjalnych w zaopatrzeniu nie stwierdzono. Zaznaczyć należy, że zaopatrzenie znacznie wzrosło w ostatnim kwartale z chwilą rozpoczęcia produkcji wiązanej.

Rymarstwo. otrzymało przydziały w roku 1948, 65,89 kg skóry blankowej i 85,27 mtr. kw. skóry miękkiej galanteryjnej. Powyższa ilość skóry wystarcza zaledwie do wyprodukowania 56 torb oficerskich i 85 teczek. Jeżeli wziąć pod uwagę, że jednopunktowy warsztat może wyprodukować w ciągu roku 80 torb oficerskich i 200 teczek, to przydział powyższy mógłby wystarczyć zaledwie na okres półroczny dla jednego warsztatu. Zaznaczyć jeszcze należy, że większość warsztatów rymarskich postawiona jest na produkcję uprzęży, a na ten cel nawet w granicach reperacji nie otrzymało rymarstwo żadnego przydziału skóry surowcowej. Jeżeli produkowało lub przeprowadzało reperacje, to z materiałów powierzonych pochodzenia w każdym bądź razie nie przydziałowego.

Reasumując powyższe, należy stwierdzić, że rymarstwo nie posiadało w zasadzie żadnego zaopatrzenia w surowce skórzane. Artykułami pomocniczymi, jak szpagat, nici i szpecina było zaopatrywane przez Rzemieślniczą Centralę w dostatecznej ilości.

Rzemiosła grupy metalowej, jak kowalstwo, ślusarstwo, walcownictwo mechaniczne precyzyjne i odlewnictwo metali pod względem zaopatrzenia były mocno poszkodowane. Przydziały wytworów hutniczych były minimalne, a sprzedaż poza kontygentową z tak zw. rozładowania rezerwantów składowych od 1 września 1948 roku wogóle została przerwana. Wysokość zaopatrzenia w żelazo wynosiła 9% w stosunku do faktycznej chłonności rynku, w inne surowce jeszcze mniejszy procent, a niektórych surowców, jak kompozycji i stali szlachetnej, a zwłaszcza srebrzanki do wyrobu narzędzi chirurgicznych, wogóle rzemiosło nie otrzymało.

Stolarstwo odczuwało poważny brak stolarki, sklejk i fornierów.

Artykuły powyższe mogło się ono zaopatrywać po cenach komercyjnych wyłącznie w Polskiej Agencji Przewnej. Procent zaopatrzenia w stosunku do faktycznych potrzeb rzemiosła stolarskiego był bardzo niski, nie przekraczał bowiem 5%. Dawał się również odczuwać częściowy brak kleju.

Kołodziejstwo i bednarstwo narzekały na brak suchego drewna liściastego. Jeżeli miały możliwość zakupu, to niestety w takim okresie, że przed właściwym sezonem nie mogły wysuszyć drzewa, nie mając specjalnych suszarni. Bednarstwo ponadto odczuwało dotkliwy brak bednarki. Zegarmistrzostwo odczuwało w dalszym ciągu brak narzędzi i części zapasowych do napraw.

Introligatorstwo - zaopatrzenie mocno szwankuje. Poza tekturą, której nie odczuwało się specjalnie braku, innych artykułów, jak papierów tłoczonych, skóry galanteryjnej i tp. nie miało wogóle możliwości nabycia.

Kaflarstwo odczuwało zupełny brak polewy białej.

Białoskórnicstwo pozbawione było zupełnie garbników i farb do barwienia skór.

Piekarstwo do czasu wypieku chleba kontyngentowego nie było zaopatrywane w stopniu dostatecznym na wypiek pozakontyngentowy. Z chwilą likwidacji kartek na chleb, piekarstwo miało możliwość w zaopatrywaniu się w mąkę w dostatecznej ilości.

Wędliniarstwo. Do 1 listopada 1948 roku nie miało żadnych trudności w nabywaniu zwierząt rzeźnych. Z chwilą wejścia w życie zarządzenia Komisarza Rządowego do spraw organizacji gospodarki mięsnej w sprawie kontroli przewozu zwierząt i mięsa i ograniczenia dla rzemiosła w zakupie żywca w promieniu 10 km od warsztatu, sprawa zaopatrzenia przedstawiała się następująco: w ciągu pierwszych dwóch tygodni listopada 1948 roku Centrala Mięsna przydzieliła rzemieślniczym zakładom rzeźniczo - wędliniarskim około 8.000 kg mięsa tygodniowo, resztę zaś zapotrzebowania rzemiosła wędliniarskie pokrywało z zakupów żywca dokonywanych na targowicy białostockiej względnie w promieniu 10 km od Białegostoku. Od połowy listopada Centrala Mięsna ogra-

działała przyzwiązać mięsa do 3.000 kg tygodniowo, w końcu listopada cofnęła wogóle przydziały mięsa, a w zamian tego Urząd Wojewódzki Białostocki, działając jako wojewódzka władza przemysłowa wydał w porozumieniu z Centralą Mięsną 15 zezwoleń dla zakładów rzeźniczo - wędliniarskich na zakup żywca w terenie okręgu powiatów białostockiego, bielsko - podlaskiego i sokólskiego. Niestety uprawnienia te były aktualne tylko do połowy grudnia, w ostatnich bowiem dwóch tygodniach w roku zaopatrzenie rzemiosła rzeźniczo - wędliniarskiego zostało całkowicie przerwane. Możliwości bowiem zakupu w promieniu 10 km nie sięgały 10% chłonności realnej zakładów rzeźniczo - wędliniarskich województwa.

Ponadto należy jeszcze podkreślić ogólny brak pieprzu do przetworów. Ceny wolnorynkowe na ten artykuł zwłaszcza w drugim półroczu były bardzo wysokie.

Na marginesie zaopatrzenia rzemiosła należy obiektywnie stwierdzić, że zarządy Cechów bagatelizowały sobie sprawę nadsyłania konkretnych zapotrzebowań. Na pisma Izby albo odpowiadały negatywnie, albo też wogóle nie dawały odpowiedzi. Tak było np. z artykułami importowymi, tak było z niektórymi artykułami chemicznymi, z odpadkami, jak szczecina i włosie, ta nawet i z paliwem. Dopiero po terminie Izba dowiadywała się od członków Cechów, poszukujących surowców, że taki czy inny artykuł był i jest potrzebny.

ZBYT PRODUKCJI RZEMIESIENICZEJ

Zagadnienie zbytu, jako problem, istnieje wtedy, gdy jest nadprodukcja. Produkcja rzemiosła na terenie Białostockiej Izby w stosunku do chłonności tutejszego rynku jest raczej niewystarczająca. I niewystarczająca jest z dwóch powodów: 1) brak surowca do wytworzenia popytnych artykułów względnie wykonania zamówień, 2) warsztaty rzemiosła tutejszego są naogół małe przeważnie jednoosobowe (jednopunktowe) o bardzo skromnym parku maszynowym.

Jako klasyczny przykład szerokiej możliwości zbytu może posłużyć następujący fakt. W Białymstoku jest jeden zakład mechaniki precyzyjnej. Zakład ten wystawił w roku 1948 kilka swoich eksponatów na międzynarodowych Targach w Poznaniu i został nawet wyróżniony złotym medalem. Eksponaty te (narzędzia chirurgiczne dobrze widocznie były wykonane, skoro bezpośrednio po Targach zakład ten był wrzost zasypywany ofertami. Niestety z braku surowca zmuszony był odpowiedzieć negatywnie. Nie mógł nawet wykonać żadnego zamówienia dla tutejszego rynku. W rezultacie z konieczności musiał p. przedstawić swoją produkcję na wytwórnię protez.

Wiele można byłoby przytoczyć podobnych wypadków, że rzemieślnik zmuszony jest rezygnować z zamówień przeważnie z braku surowca. Zbyt więc byłby bardzo nawet szeroki, możliwości produkcyjne również, ale na przeszkodzie staje brak surowca.

Jeżeli chodzi o brak zbytu na niektóre wyroby - to przejawia się ta kwestia wyłącznie w zawodzie szewsko - cholewarskim - i to w okresie, gdy jeszcze nie zorganizowano produkcji wiązanek. W ostatnim kwartale roku sprawozdawczego kwestia ta już nie istniała.

Należałoby tu jeszcze zaznaczyć, że niektóre rzemiosła usługowe a zwłaszcza fryzjerstwo męskie odczuwa poważny brak klientów. W stosunku do roku 1938 obroty w tej branży efektywnie zmniejszyły się o 60%. Nic więc dziwnego, że młodzież do tego rzemiosła wogóle się nie garnie. Posiadało ono w całym okręgu w roku 1948 zaledwie

8 uczniów.

Reasumując rozważania nad możliwościami zbytu rzemieślniczego, należałoby podkreślić, że w impasu może wydobyć rzemiosło tylko zorganizowana planowa produkcja wiązana, która powinna objąć wszystkie rzemiosła produkcyjne.

NIELEGALNY STAN W RZEMIOŚLE W 1948 r.
=====

Nielegalny stan w rzemiośle, nazywany dzisiaj "podziemiem gospodarczym", niewątpliwie wywiera w znacznym stopniu ujemny wpływ na ogólne położenie gospodarcze rzemiosła legalnego, ponoszącego wszystkie ciężary i świadczenia publiczne. Zagadnienie nielegalnego stanu w rzemiośle istnieje od najdawniejszych czasów, a ostrość jego występuje zazwyczaj wyraźniej w okresie chaosu wywołanego wypadkami wojennymi. Dlatego też największe nasilenie stanu nielegalnego w rzemiośle, notowano w latach bezpośrednio powojennych 1945, 1946, a nasilenie to zmniejsza się z biegiem czasu, jak normuje się wogóle życie i stosunki gospodarcze w kraju.

Różne są formy nielegalnej działalności rzemieślniczej i trudno by było wszystkie tu poruszać, chodzi tu głównie o omówienie tych tylko zawodów, które swoją szkodliwą działalnością z jednej strony wytwarzają niezdrową konkurencję legalnie prowadzonym warsztatom, a co główniejsze, uchylają się od obowiązków podatkowych i dlatego działalność ich nazwana została "podziemiem gospodarczym". Ponadto nielegalni rzemieślnicy nieposiadając zazwyczaj dostatecznych kwalifikacji zawodowych, uprawiają partactwo, a tym samym godzą w pierwszy rządzie w interes ogółu społeczeństwa, choć pozornie tańszymi cenami idą po linii jego interesu.

W interesie publicznym, do walki z podziemiem gospodarczym na odcinku rzemiosła, winno stanąć nie tylko rzemiosło, ale w pierwszym rządzie władze przemysłowe I i II instancji, oraz władze skarbowe, jako najwięcej tu zainteresowane.

Ukazanie się dekretu o przymusie cechowym, zostało przez rzemiosło przyjęte z wielką ulgą, jako przepis, który zaważy w znacznym stopniu na likwidację nielegalnego stanu w rzemiośle. Po wprowadzeniu w życie postanowień dekretu, istotnie duża ilość zakładów nielegalnych została na terenie województwa białostockiego ujawniona. W jednym tylko powiecie Bielsk Podlaski, przewodniczący Okręgo-

wego Związku Cechów wykrył 285 warsztatów nielegalnych, które w rezultacie zostały zalegalizowane. Wykrywanie dalszych warsztatów trwa w dalszym ciągu.

W jakich zawodach najliczniej występuje nielegalny stan w rzemiosłach? Tak w Białymstoku, jakoteż w innych większych ośrodkach miejskich najwięcej nielegalnych warsztatów występuje w zawodach: szewstwo, krawiectwo męskie, krawiectwo damskie najliczniej, oraz bielizniarstwo. Bielizniarstwo liczy tylko 6 zakładów legalnych, czyż możliwym jest, by te sześć zakładów mogło obsłużyć teren całego województwa? Niewątpliwie, że tych zakładów jest dużo więcej, lecz pracują takonspirowane i trudne są do wykrycia.

Wsiach nielegalne rzemiosło wykonywane jest przez rolników jako zajęcie uboczne. Sprzyjające warunki do uprawiania nielegalnego rzemiosła na wsi, stwarza przepis dekretu o podatku obrotowym, zawarty w art. 4 poz. 20, (Lz. O. Ch. P. Nr. 52 poz. 413 z 1948 r.) według którego, "zwolniona jest od podatku obrotowego praca chałupnicza albo rzemieślnicza, wykonywana ubocznie przez rolników osobiście, albo z udziałem najwyżej jednego członka najbliższej rodziny".

Pod płaszczykiem tym, uprawiany jest proceder nielegalnego rzemiosła na wsi w zawodach: kowalaki, budownictwa (ciesielstwo) kłodzieństwo, bednarstwo, garniarstwo, ciarokierstwo, pramplarstwo i krawiectwo i w mniejszym zakresie stolarnstwo.

O ile walka z nielegalnymi warsztatami w miastach jest dość trudna, to o wiele trudniej jest wykrycie nielegalnych warsztatów na wsi, a uwagi na wyżej cytowany przepis dekretu o podatku obrotowym. Bo trudno jest ustalić i określić co jest ubocznym zajęciem, a co głównym zajęciem rolnego właściciela, co najczęściej zdarza się tym, że głównym zajęciem jest rzemiosło, z którego czerpie on zasado-rodki utrzymania, a małe gospodarstwo rolne obsługiwane jest przez jego rodzinę. Natomiast w razie kontroli jego warsztatu, powołuje się, że jest rolnikiem, a rzemiosło uprawia jako zajęcie uboczne, w wolnych chwilach od pracy na roli. Sprawa powyższa wymaga odnoś-

niego przepracowania i naświetlenia w kierunku definitywnego rozgraniczenia rzemiosła od pracy rzemieślniczej rolnika na wsi. Wymaga tego dobro ogółu ze względów na partactwo i psucie surowców jak np. skór bydłych i t.p.

Odmienne jest stanowisko Izby do warsztatów na pół nielegalnych, tj. prowadzonych bez właściwych uprawnień przemysłowych, tj. bez karty rzemieślniczej wzgl. koncesji, a posiadających karty rejestracyjne podatkowe. Zakłady te do podziemia gospodarczego nie zalicza się, gdyż one przez wykupienie karty rejestracyjnej ujawniają się, a sprawa ich całkowitej legalizacji jest kwestią czasu. Liczba zakładów bez uprawnień z roku na rok się zmniejsza i jak wykazuje referat statystyczny Izby stan na przestrzeni ostatnich lat powojennych przedstawia się w stosunku procentowym następująco:

31.XII. 1945 r.	z uprawnieniami	25%	bez uprawnień	75%
" " 1946 r.	"	40%	" "	60%
" " 1947 r.	"	42%	" "	58%
" " 1948 r.	"	70%	" "	30%

Wreszcie trzecie zjawisko nielegalności w rzemiośle, to nielegalne kształcenie uczniów rzemieślniczych. W sprawie tej w okresie sprawozdawczym zaszedł zasadniczy zwrot, gdyż na podstawie nowego statutu cechowego, powołane zostały do życia komisje nadzoru nad uczniami rzemiosła, które kontrolują warsztaty zatrudniające uczniów i w razie stwierdzenia nielegalnego kształcenia wszczynają sprawę zmierzającą do zalegalizowania istniejącego stanu rzeczy.

Sprawa powyższa omówiona została szczegółowo w rozdziale "nauka rzemiosła".

ZAGADNIENIE KSZTAŁCENIA W RZEMIOSLE

Równolegle z działalnością na odcinku gospodarczym Izba Rzemieślnicza skoncentrowała w 1948 r. wszystkie swe wysiłki celem podniesienia kwalifikacji zawodowych rzemiosła, zasilenia go nowymi kadrami oraz wydobywania z podziemia gospodarczego szerokiego rzesz rzemiosła wiejskiego, które po przeszkoleniu uzyskiwały podstawy do ubiegania się o uprawnienia przemysłowe.

Praca na tym odcinku jest wyjątkowo trudna na terenie województwa białostockiego, Okupacja w latach wojny i włączenie województwa do Rzeszy, co w konsekwencji rzeczy pociągnęło za sobą całkowite zniszczenie szkolnictwa polskiego, spowodowały, że dotychczas jeszcze nowe kadry rzemieślnicze nie posiadają minimum wykształcenia szkolnego, a co ze swej strony ujemnie rzutuje również na wyszkolenie praktyczne.

Z uwagi na opisany stan rzeczy tym cenniejsze są osiągnięcia i wyniki, a przy ocenie ich należy mieć na uwadze, że wyzwani obecni terminatorzy przez szereg lat pozbawieni byli możliwości kształcenia się w szkole typu podstawowego (w szkole powszechnej). Jednostki tylko posiadają ukończoną Publiczną Średnią Szkołą Zawodową (dawniej Publiczną Szkołą Dokształcającą Zawodową), gdyż szkolnictwo tego typu zostało rozbudowane w województwie białostockim dopiero w latach 1947 - 1948.

Wysiłki Izby Rzemieślniczej na odcinku prac szkoleniowych polegały:

- a) na rozwinięciu akcji propagandowej wśród rzemiosła, a w szczególności na zebraniach cechowych, aby zakłady rzemieślnicze przyjmowały terminatorów do nauki i rejestrowały w związku z tym umowy o naukę gdyż to leży nie tylko w interesie Kraju i rzemiosła, lecz również jest korzystne i dla mistrza szkolącego ucznia,
- b) na umasowieniu krótkofalowego przeszkolenia organizowanego przez Zakład Doskonalenia Rzemiosła,
- c) na powołaniu Komisji Cechowych do nadzoru nad terminatorami,

d) na stałej współpracy z władzami szkolnictwa zawodowego, z którymi odbyto szereg konferencji i rozstrzygnięto kilka spraw o kardynalnym znaczeniu dla rzemiosła na naszym terenie.

NAUKA RZEMIOSŁA - TERMINATORZY

=====

W sprawozdawczym roku Izba zarejestrowała 494 umowy o naukę w rzemiośle.

Z porównania danych za lata ubiegłe widać stały wzrost dopływu młodzieży do rzemiosła. I tak, w 1946 r. zarejestrowano umów 118, w 1947 r. - 290, a w 1948 r. - 494 umowy.

Na dzień 31 grudnia 1948 r. stan liczbowy terminatorów przedstawił się następująco:

w I roku nauki	316 mężczyzn	i	27 kobiet
w II roku nauki	194 mężczyzn	i	21 kobiet
w III roku nauki	97 mężczyzn	i	3 kobiety
Razem: 607 mężczyzn i 51 kobiet			

Liczby powyższe są daleko niższe od stanu faktycznego, gdyż rzemiosło małomiasteczkowe i wiejskie dotychczas jeszcze nie zgłasza umów do rejestracji, a nawet całkiem takich umów nie zawiera. Jedynie w Białymstoku i miastach powiatowych, a więc tam gdzie jest większy nadzór czynnika administracyjnego nad warsztatem rzemieślniczym i osobami w nim zatrudnionymi, zasady prawa przemysłowego o obowiązku spisywania umów z terminatorami, są respektowane.

Rzemieślnik miejski, na skutek polityki podatkowej Państwa, a w szczególności na skutek zarządzeń zawartych w rozporządzeniu Ministra Skarbu z dnia 24 listopada 1947 r. (Dz.U.R.P.Nr.73 poz.466-1947) doszedł do wniosku, iż korzystniejsze jest dla niego pozbycie się (tam gdzie to jest możliwe) pracownika najemnego - czeladnika i zastąpienie go uczniem - terminatorem.

Pomimo stałego wzrostu liczby terminatorów w rzemiośle Izba Rzemieślnicza stwierdza, że dotychczas kadry młodzieżowe są stanowczo za małe. Wynika to z następujących cyfr: na dzień 31 grudnia 1948 r. było w województwie białostockim samoistnych zakładów rze-

rzemieślniczych 5918
zatrudniających 7290 mężczyzn i 546 kobiet - łącznie. . . 7836 osób
w czym 658 terminatorów stanowiło - niecałe 10%, czyli na 10 zakładów
rzemieślniczych przypada tylko 1 terminator.

Na taki niepożądany stan w rzemiośle złożył się cały komplet warunków, z których najważniejsze:

- 1) niedocenywanie przez szersze masy rzemieślnicze problemu zwiększenia swych kadr w drodze szkolenia na rynku rzemieślniczego,
- 2) szukanie przez młodzież, a zwłaszcza pochodzenia miejskiego, wiedzy fachowej poza warsztatem rzemieślniczym,
- 3) ogólne położenie rzemiosła w dobie powojennej i specyficzne warunki miejscowe białostockiej, gdzie większość rzemiosła stanowią drobne jedno - dwuosobowe warsztaty rzemieślnicze małomias - teczkowe nie nastawione i nieprzystosowane do podjęcia się pracy kształcenia uczni rzemieślniczych.

Należy podkreślić, że kształcenie terminatorów dekretem z dnia 22 października 1947 r. (Dz.U.R.P.Nr.65 poz.380-1947) zostało postawione przez Ustawodawcę w nieco lepszej pozycji, aniżeli to miało miejsce dotychczas, jednakże i nadal rzemiosło nie uważa tego za przywilej, lecz raczej za ciężar i publiczny obowiązek obywatelski, który świadczy rzemiosło na rzecz Kraju.

Ambicją mistrza jest przekazanie swego kunsztu w ręce młodego pokolenia, jednakże szczerze należy wyznać, iż rzemieślnik jest w pierwszym rzędzie przedsiębiorcą a nie nauczycielem i do zagadnienia kształcenia uczni również podchodzi pod kątem osobistych korzyści, a te korzyści z kształcenia uczni stały się bardzo problematyczne.

Złożyło się na to:

- 1) obowiązek wysyłania terminatorów na mocy dekretu z dnia 29 września 1945 r. (Dz.U.R.P.Nr.43 poz.236-1945) codziennie po trzy godziny do Publicznej Szkoły Zawodowej Doksztakającej przekształconej dekretem z dnia 3 lutego 1947 r. (Dz.U.R.P.Nr. 14 poz. 52 - 1947)

Publicz. Średnią Szkołę Zawodową.

2) skłanianie czasokresu nauki w rzemiośle z mocy dekretu z dnia 22 października 1947 r. (Dz.U.R.P.Nr.65 poz.380 - 1947).

Młodzież zgłaszająca się po terminie w warsztatach rzemieślniczych jest w swej większości pochodzenia wiejskiego (dzieci rolników) o cenzusie szkolnym 4 - 5 klas Szkoły Powszechnej. Liczone są jednostki, które przychodzą do rzemiosła mając ukończoną całą Szkołę Powszechną. Rzecz jasna, iż ten stan rzeczy utrudnia w wyższym stopniu również opanowanie wiedzy praktycznej potrzebnej do wykonywania zawodu.

Podobnie jak w latach ubiegłych do nauki rzemiosła zgłasza się przeważnie młodzież w wieku ponad 18 lat, jednakże daje się zauważyć wzrost liczby uczniów w wieku młodocianym. I tak, gdy w 1947 roku do nauki w rzemiośle zgłosiło się 75% w wieku ponad 18 lat, to w roku sprawozdawczym tylko 60%, zaś 35% stanowi młodzież w wieku 15 - 18 lat, pozostałe 5% stanowi młodzież, która przyszła na dokończenie.

Z następującej tabeli widać zainteresowanie młodzieży poszczególnymi zawodami rzemieślniczymi:

Grupa zawodów rzemieślniczych	Zarejestrowano w 1948 r. umów o naukę	Stan liczbowy terminatorów na 31.XII.48 r.
Budowlana i Mineralna	5	7
Metalowa i elektrotechniczna	57	108
Drzewna	36	40
Poligraficzna i papiernicza	3	8
Skórzana	85	112
Włókiennicza	163	221
Spożywcza	118	138
Różna (usługowa)	27	24
Razem:	494	658

Z danych powyższych widać, iż młodzież garnie się do nauki rzemiosła w tych zawodach, w których łatwiej będzie mogła zdobyć podstawy do bytowania, a więc w krawiectwie i ostatnio ponownie w szew-

stwie, a to z uwagi na rozwój produkcji wiązanej. Młodzież idąc do rzemiosła myśli w pierwszym rzędzie o usamodzielnieniu się pod względem materialnym, aby móc zarabiać na swoje utrzymanie, a niejednokrotnie i swej rodziny; kwestia zdobycia formalnego dowodu kwalifikacji zawodowej w postaci świadectwa czeladniczego to jest dla niej sprawą dalszą i tym też należy tłumaczyć wyjątkowo małą liczbę terminatorów w zawodach budowlanych. Tu pracy jest nawet, w sezonie budowlanym ręk do pracy jest stale za mało i robotnik jest dobrze opłacany, a przeto nie widzi on potrzeby odbywania w sposób formalny przepisanej prawem nauki rzemiosła. Z tym wiąże się jeden z najważniejszych problemów na odcinku prac szkoleniowych w rzemiosle - mianowicie na myśli nielegalne kształcenie terminatorów.

Nielegalne kształcenie terminatorów krzewiło się również w latach powojennych i Izba Rzemieślnicza musiała z tym toczyć stałą walkę. Rozluźnienie dyscypliny zawodowej w pierwszym okresie powojennym spowodowało wzrost warsztatów prowadzonych nielegalnie, które masowo eksploatowały młodzież przeważnie wiejską w charakterze terminatorów. Domorośli drobni rzemieślnicy przyjmując młodzież do nauki każą zazwyczaj sobie płacić za taką naukę i to grubo - a skutek jest taki, iż terminator, który wychodzi z takiego warsztatu jest wykończonym człowiekiem i musi gdzie indziej szukać warunków do zdobycia stopnia czeladniczego.

W tej materii Izba Rzemieślnicza w grudniu 1948 r. rozesała ankietę do organizacji cechowych w terenie, które potwierdziły fakt krzewienia się nielegalnej nauki w rzemiosle. Według relacji cechowych w Bielsku Podlaskim jest około 100 zakładów, które posiadają uczeni, chociaż nie są do tego uprawnione, w powiecie łomżyńskim jest takich zakładów około 200, w Augustowie - 10, w Ciechanowcu - 24, w Wysokiem Mazowieckiem około 15, w Zambrowie około 30, zaś w powiatach mazurskich 30% - 40% rzemiosła kształci terminatorów nie posiadając uprawnień.

Na naszym terenie omawiany problemabrał kapitalnego znacze-

nia. Izba Rzemieślnicza widząc jak młodzież rzemieślnicza nie posiadająca odbytej w sposób przepisany prawem nauki rzemiosła masowo wstępuje na kursy przygotowujące do egzaminów czeladniczych, organizowane przez Zakład Doskonalenia Rzemiosła, wystąpiła z memoriałem do Władz Centralnych, aby Minister Przemysłu i Handlu z mocy art.157 prawa przemysłowego wydał w drodze rozporządzenia przepisy miejscowe dla białostocyzyny, uprawnijające Izbę Rzemieślniczą do puszczania w 1949 r. do egzaminów czeladniczych również i tych terminatorów, którzy nie mają odbytej nauki rzemiosła w sposób przepisany. To jest jedyna i najważniejsza droga wydobywania szerokich rzesz rzemieślniczych z podziemia gospodarczego i wprężenia ich do twórczej pracy.

Brak ingerencji w terenie Inspekcji Pracy i Powiatowych Władz Przemysłowych powoduje, że nielegalnemu kształceniu terminatorów przez cechy nieuprawnione ku temu nie mogą być położone skuteczne tamy, w konsekwencji czego młodzież rzemieślnicza jest poszkodowana.

Izba Rzemieślnicza zmuszona jest podkreślić jako objaw jeszcze smutniejszy fakt, iż zakłady państwowe oraz prowadzone przez instytucje społeczne, które jako przedsiębiorstwa typu fabrycznego mogą z mocy art.149 prawa przemysłowego kształcić terminatorów pod kierownictwem osób posiadających ku temu odpowiednie kwalifikacje, dotychczas nie nadsyłają do rejestracji umów o naukę w rzemiosło, a najprawdopodobniej umów takich wogóle nie zawierają. Ta Izba Rzemieślnicza nie jest władną dopomóc młodzieży i o ile Inspekcja Pracy nie zainteresuje się losami młodzieży rzemieślniczej pobierającej naukę w zakładach fabrycznych, to nadal zostanie otwartą poważna luka w szkoleniu rzemieślniczym.

Masowo występuje zjawisko nieprzestrzegania przez młodzież obowiązku regularnego uczęszczania 18 godzin tygodniowo do Publicznej Średniej Szkoły Zawodowej. W tym wypadku winą ciąży bądź to na terminatorze, który zamiast w szkole gdzieś indziej spędza ten czas, bądź to na pryncypale, który z racji nawału pracy w zakładzie nie zwalnia ucznia do szkoły.

Dekret z dnia 29 września 1945 r. nakłada na Inspektorów Pracy obowiązek nadzoru nad wykonaniem tego zadania. Celem usprawnienia kontroli frekwencji terminatorów do szkół Izba Rzemieślnicza zaopatrzyła Publiczne Średnie Szkoły Zawodowe w druki książeczek kontrolnych, które musi posiadać każdy z terminatorów w wieku poniżej 18 lat. Niepożądanym i szkodliwym dla rzemiosła jest zjawisko zrywania przez terminatorów umów zawartych z mistrzami, gdy uważają, że już dostatecznie opanowali swój zawód - na szczęście ta wada raczej zanika aniżeli rozszerza się.

Zatargi pomiędzy mistrzem a terminatorem są wyjątkowo rzadkie. W ciągu całego 1948 roku do Izby Rzemieślniczej zgłosiły się strony w trzech wypadkach i Izba definitywnie rozstrzygnęła sporne zagadnienia pomiędzy stronami.

Postanowienia art. 148 prawa przemysłowego co do ilości uczniów, którą może rzemieślnik przyjmować do nauki, są naogół liberalnie stosowane przez Izbę Rzemieślniczą. Przy rozpoznawaniu tego zagadnienia poszczególne zakłady, a raczej poszczególni mistrzowie są traktowani indywidualnie i wypadkach, gdy Izbie jest wiadomo, że zakład jest prowadzony przez doświadczonego mistrza, który jest jednocześnie dobrym wychowawcą młodzieży rzemieślniczej, zezwala się trzymać do czterech a nawet pięciu terminatorów, przeciętnie jednak zakłady rzemieślnicze posiadają jeden - dwóch terminatorów. W ten sposób Izba Rzemieślnicza oddręga młodzież rzemieślniczą od pobierania w sposób nielegalny nauki rzemiosła w warsztatach nieuprawnionych do kształcenia uczniów.

Reasumując powyższe Izba stwierdza, iż chociaż stale wzrasta liczba terminatorów, to jednak jest ich stanowczo za mało do uzupełnienia kadr rzemieślniczych, przyczym stan wykształcenia (cenzus szkolny) jest dotychczas niższy od przepisanej prawem i wreszcie Izba stwierdza brak zainteresowania czynnika administracyjnego, a - pierwszym rzędzie Inspekcji Pracy, szkoleniem praktycznym terminatorów rzemieślniczych w zakładach pracy sektora państwowego i spółdzielczego,

KOMISJE NADZORU NAD TERMINATORAMI

Odnosząc się na postanowieniach zawartych w § 46 Statutów Cechowych Zarząd Izby uchwałą swą z dnia 18 października 1948 r. postanowił aby we wszystkich miastach powiatowych oraz w Białymstoku organizacje cechowe powołały do życia Komisje, zadaniem których będzie opieka nad młodzieżą rzemieślniczą i czuwanie aby nauka praktyczna pobierana w warsztatach rzemieślniczych była w zgodzie z prawem przemysłowym. Komisje takie powstały przy Okręgowych Związkach Cechów względnie przy ich oddziałach w miastach powiatowych po jednej Komisji wspólnej dla wszystkich zawodów rzemieślniczych na dany powiat. Brak dotychczas takiej Komisji li tylko w Augustowie i Wyskiem Mazowieckiem.

Opracowany przez Okręgowy Związek Cechów Rzemieślniczych w Białymstoku regulamin Komisji został z kolei rzeczy przyjęty przez wszystkie Komisje. W skład każdej Komisji wchodzi jako Przewodniczący - przedstawiciel Okręgowego Związku Cechów względnie Oddziału Powiatowego; członkowie: przedstawiciel Powiatowej Władzy Przemysłowej, przedstawiciel Inspekcji Pracy, przedstawiciel Związku Młodzieży Polskiej oraz delegaci poszczególnych cechów.

Prace Komisji polegają na lustracji zakładów pracy, w których uczniowie rzemieślniczy są na przeszkoleniu. W wypadku ujawnienia naruszenia prawa przemysłowego względnie ustawodawstwa pracy, Komisja składa wnioski władzom administracyjnym i Izbie Rzemieślniczej.

Ponieważ Komisje, o których mowa, zostały powołane w ostatnich miesiącach roku sprawozdawczego, rezultatów ich prac oraz poprawy stanu problemów młodzieżowych należy oczekiwać dopiero w przyszłym roku.

Jak dotychczas największą ruchliwość wykazują Komisje w Białymstoku i Łomży, które ujawniły szereg zakładów szkolących terminatorów, chociaż nie posiadały ku temu uprawnień. Również stwierdziła Komisja wypadki posiadania przez mistrzów terminatorów na nauce, bez sporządzenia umowy pisemnej w tym przedmiocie. W Łomży Komisja układowała w jednym wypadku zatarg pomiędzy mistrzem a terminatorem.

ZAKŁAD DOSKONALENIA RZEMIOSŁA

Prace szkoleniowe krótkofalowe na odcinku rzemiosła w 1948 r. były domeną Zakładu Doskonalenia Rzemiosła w Białymstoku, który na rok 1948 zaplanował przeszkolenie 700 rzemieślników na 20 kursach.

Akcja szkoleniowa zakładu prowadzona była w roku 1948 z równą intensywnością w Białymstoku jak na prowincji. Ogółem przeprowadzono w tym roku 22 kursy, na które uczęszczało 818 słuchaczy, a ukończyło z wynikiem pozytywnym 733 osoby. Ilustruje to następująca tabela przeprowadzonych kursów:

I półrocze 1948 r.

1) Przyg. do egzam. czeladniczych w Żuku	słuch.	38	ukoń.	25
2) " " " " w Grzegorzewie	"	27	"	22
3) " " " " w Sokółce	"	26	"	23
4) " " " " w Łomży	"	44	"	42
5) Przyp. zaw. w zaw. kraw. męskim w Białymstoku	"	53	"	48
6) Przyg. do egzam. czeladniczych w Białymstoku	"	54	"	41
7) Przyp. zam. w zaw. kraw. damskim w Białymstoku	"	38	"	33
8) " " " " męskim w Białymstoku	"	40	"	38
9) Przyg. do egzam. czeladniczych w Łomży	"	36	"	39
10) " " " " w Suwałkach	"	31	"	23
11) Instr. budownictwa wiejskiego w Białymstoku	"	43	"	41
		430		380

II półrocze 1948 r.

1) Przyg. do egzam. czeladniczych w Bielsku Podl.	"	33	"	34
2) " " " " w Hajnówce	"	26	"	21
3) Metodyczny dla nauczy. zawod. w Białymstoku	"	33	"	33
4) Przyp. zaw. w zaw. kraw. damsk. w Białymstoku	"	35	"	32
5) Przyg. do egzam. czeladniczych w Białymstoku	"	35	"	32
6) " " " " w Bielsku Podl.	"	32	"	35
7) Instr. budownictwa wiejskiego w Białymstoku	"	34	"	40
8) Przyg. do egzam. czeladniczych w Żuku	"	53	"	29
9) " " " mistrzowskich w Żuku	"	33	"	23

10) Doskonalenia zaw. w zaw.kraw.damsk. w Białymstoku słuch.32 ukoń.32	
11) Kurs kroju i szycia	w Bielsku Podl. " 42 " 42
	388 353

Wśród słuchaczy liczbowo przeważali mieszkańcy wsi. Wyraźnie zarysowało się ciążenie młodzieży wiejskiej do miasta, zwłaszcza z przeludnionych wsi i małych miasteczek.

Wiek słuchaczy w nielicznych wypadkach przekraczał 26 rok życia, głównie jednak plasował w granicach od 19 do 22 lat.

Cenzus szkolny słuchaczy w nielicznych wypadkach wynosił ponad 5 klas Szkoły Powszechnej - przeważnie słuchaczami była młodzież z ukończonymi 4 - 5 klasami Szkoły Powszechnej.

Praca szkoleniowa Zakładu Doskonalenia rzemiosła szła głównie w kierunku przygotowania terminatorów do egzaminów czeladniczych i doskonalenia zawodowego w określonym dziale rzemiosła. I tak, kursów przygotowujących do egzaminów czeladniczych przeprowadzono 12 przy 435 słuchaczach oraz 4 przysposobienia zawodowego z przygotowaniem do egzaminu czeladniczego przy 166 słuchaczach - razem 16 kursów przy 601 słuchaczach. Pozostałe 6 kursów, to jeden metodyczny dla nauczycieli zawodu w Białymstoku o 33 słuchaczach, dwa instruktorów budownictwa wiejskiego 1 stopnia przy 77 słuchaczach, jeden przygotowujący do egzaminów mistrzowskich przy 33 słuchaczach i dwa doskonalenia zawodowego przy 74 słuchaczach.

Na kursach przeważała młodzież w zawodach krawieckim i ślusarskim.

Przeprowadzone kursy przysposobienia zawodowego miały na celu wprowadzenie bezrobotnej młodzieży do wybranego przez nią zawodu.

Szczególne uwagę zwrócono na odpowiedni dobór prelegentów. Dzięki usilnym staraniom udało się uzyskać szereg wybitnych specjalistów tak przedmiotów ogólnokształcących jak i zawodowych.

Wykładowcami przedmiotów ogólnokształcących są wizytatorzy Kuratorium Okręgu Szkolnego w ilości trzech, Wicedyrektor Izby Rzemieślniczej, trzech nauczycieli szkół średnich oraz kierownicy

nauczycielstwo szkół podstawowych i zawodowych. Wykładowcami przedmiotów zawodowych oraz instruktorami technicznymi byli wybitni mistrzowie poszczególnych zawodów, między innymi również przeszkoleni przez Zakład na kursach specjalnych.

Zakład organizował kursy przeważnie trzymiesięczne, zakres programowy był przerabiany w ramach 250 - 350 godzin wykładowych.

Tytułem opłat za naukę zakład pobierał od kursantów na prowincji po 700 zł miesięcznie, a w Białymstoku od 1000 - 1500 zł miesięcznie, poza tym każdego deklarującego wstąpienie na kurs obowiązywało wpisowe w wysokości 200 zł.

O ile chodzi o wysokości opłat na prowincji, to były one niższe od kosztów własnych i Zakład Doskonalenia Rzemiosła zmuszony był nie-
wiel wszystkie kursy zasilać subwencją w sumie od 30.000 do 60.000 zł.
Opłaty za naukę na kursach nie mogły ulec podwyżce ze względu na okoliczność, iż uczniowie w większości swej pochodzili ze środowiska ludności wiejskiej.

Organizacja kursów napotykała na liczne trudności, szczególnie w powiatach. Do najbardziej zasadniczych problemów przy montowaniu kursów należy sprawa rekrutacji słuchaczy na kursy. Brak jest dotychczas dostatecznego zrozumienia ze strony wielu mistrzów do pracy szkoleniowej Zakładu i nierzadkie są wypadki, że terminator bezpośrednio nie zabiega o dostanie się na kurs, a nie zaś mistrz jako pryncypał zapisuje swych uczeni na przeszkolenie organizowane przez Zakład. Wy-
kładnikiem stosunku mistrza do akcji szkoleniowej prowadzonej przez Zakład jest to, iż najczęściej opłatę za kurs ponosi uczeń ze swoich własnych, mniej niż skromnych zarobków.

Powodzenie akcji szkoleniowej w dużej mierze uzależnione jest od stanowiska, poparcia i współpracy Okręgowych Związków Cechowych. Aktywność niektórych Okręgów powoduje, iż w tych powiatach kursy są organizowane nieprzerwanym ciągiem. Do takich wyróżniających się środowisk należy zaliczyć Łomżę, Bielsk Podlaski, Elk i w pewnym stopniu Białąk.

Poważnym utrudnieniem w pracach jest szczupłość bursy Zakładu w Białymstoku oraz brak stałych placówek Zakładu (Oddziałów) w powiatach. I tak brak mieszkań w Białymstoku jak też miejsc w istniejących na terenie miasta bursach, uniemożliwia ogromnej ilości zgłaszającej się młodzieży wiejskiej do wstąpienia na kursy Zakładu, a ukończenie kursów w miastach powiatowych również nie lepiej się przedstawia. W miastach powiatowych zniszczonych wojną, ma możliwość uczęszczania na kursy prawie że wyłącznie młodzież pochodzenia miejskiego (miejscowa), gdyż Zakład nie posiadając w tych miastach burs nie ma możliwości zakwaterowania młodzieży wiejskiej.

Również brakniżek kolejowych dla uczniadojeżdżających na kursy Zakładu z miejscowości pobliskich od miejsca kursów utrudnia w wielu bardzo wypadkach możliwość uczęszczania przez młodzież pozamiejską na kursy organizowane tak w Białymstoku jak i w innych miastach.

Przy prowadzeniu kursów Zakład odczuwa ogromny brak pracowni psychotechnicznej, gabinetu chemiczno - fizycznego oraz warsztatów rzemieślniczych.

W lecie 1948 r. Zakład Doskonalenia "Zemiosła" wziął udział w zorganizowanej wystawie pod tytułem "Dorobek Szkolenia Zawodowego Białostoczczyzny 1944 - 1948", która mieściła się w Białymstoku w budynku Średniej Szkoły Zawodowej przy ul. Dąbrowskiego 10. Stoisko Zakładu wypełniono różnymi eksponatami ilustrującymi prace Zakładu w wyżej wymienionym okresie. Szeroko reprezentowany był dział ślusarski, który zawierał narzędzia wykonane przez uczni na kursie ślusarskim, jak też dział konfekcji damskiej i ubiorów męskich. Wszystkie eksponaty były dziełem rąk szkolonej przez Zakład Młodzieży.

Przechodząc do omówienia strony gospodarczej działalności Zakładu Doskonalenia "Zemiosła" należy podkreślić, iż dnia 10 grudnia 1948 r. Zakład zakończył odbudowę i przeniósł się do własnego budynku o kubaturze około 5000 mtr sześć. Obiekt ten znajduje się w Białymstoku przy ul. Sierkiewicza 77. W odbudowanym przez siebie budynku Zakład posiada 4 sale wykładowe, pracownię krawiecką, świetlicę, lokal biurowy i bursę na 50 osób. Dotychczasowe koszty odbu-

dowy wyniosły 11 milionów złotych. Krawiecka sala zajęć praktycznych posiada całkowite zaopatrzenie w sprzęt warsztatowy. W razie potrzeby warsztaty krawieckie zdolne są podjąć pracę w ramach produkcji seryjnej, na dość szeroką skalę.

Pracownia ślusarska w roku 1948 nie została jeszcze uruchomiona, jednakże posiada przeszło 200 pozycji podręcznych narzędzi warsztatowych wykonanych przez samych uczniów.

Bursa Zakładu Doskonalenia Rzemiosła zajmuje trzy obszerne sale, w której znajduje pomieszczenie 50 słuchaczy z różnych stron województwa. Bursa czynna jest cały rok. Wyposażenie bursy: łóżka drewniane piętrowe. Pościel i okrycia w ilości dostatecznej. Umywalki z wodą bieżącą czynne stale, sala z natryskami gorącymi uruchamiana jest dwa razy tygodniowo.

Zarówno w akcji szkoleniowej jak też i w swych poczynaniach natury gospodarczej Zakład Doskonalenia Rzemiosła korzystał z wielkiego zrozumienia i poparcia Władz, jak również Samorządu Rzemieślniczego. Wyraziło się to zarówno w postaci przydzielonych subwencji na odbudowę gmachu Zakładu jak i w pozytywnym zawsze załatwieniu różnych i różnorodnych potrzeb Zakładu, tak przy organizowaniu akcji szkoleniowej w samym Białymstoku jak i na prowincji. Władze szkolne i Kuratorium Okręgu Szkolnego na czele, Urząd Zatrudnienia oraz Rządność współpracują ściśle z Zakładem, tak po linii rekrutacji, jak i przeprowadzania szkolenia kandydatów kursów organizowanych przez Zakład.

W odniesieniu do spraw organizacyjnych należy podkreślić, że istniejący od 1945 roku Naukowy Instytut Rzemieślniczy został przeistaczony w 1948 r. na Zakład Doskonalenia Rzemiosła. Na mocy nowego Statutu członkami Zakładu Doskonalenia Rzemiosła są osoby prawne: Izba Rzemieślnicza, Wojewódzkie i Okręgowe Związki Cechów oraz Cechy działające na terenie województwa.

Skład Zarządu Zakładu Doskonalenia Rzemiosła w Białymstoku w 1948 roku był następujący:

- 1) Ob. Anichimowicz Włodzimierz - Prezes Zakładu Doskonalenia Rzem.
- 2) Ob. Krukowski Franciszek (Prezes Izby Rzemieśl.) - Wiceprezes
- 3) Ob. Korsak Jan (Dyr. Izby Rzem.) - członek Zarządu
- 4) Ob. Kozłowski Wiktor - (Przewod. Okr. Zw. Cechów) - członek Zarządu
- 5) Ob. Karpiński Bronisław (Starszy Cechu Blusarzy) - członek Zarządu
- 6) Ob. Jarmoc Stanisław (Starszy Cechu Szewców) - członek Zarządu
- 7) Ob. Dzienisiuk Mikołaj (przedst. Zw. M. P.) - członek Zarządu
- 8) Ob. Ździej Stanisław (przedst. Z. M. P.) - członek Zarządu

Dyrektorem Zakładu przez cały 1948 r. był Ob. Władysław Pie-
karski.

PUBLICZNE ŚREDNIE SZKOŁY ZAWODOWE

Omawiając zagadnienie wykształcenia rzemiosła nie można pominąć działalności szkolnictwa zawodowego, chociaż ten dział pracy leży już poza ramami Samorządu Rzemieślniczego. Bez uwzględnienia prac i posunięć władz szkolnych oraz szkolnictwa zawodowego obraz wykształcenia rzemieślniczego byłby niepełny.

I tak dekretem z dnia 29 września 1945 r. (Dz. U. R. P. Nr. 43 poz. 236-1945) wprowadzony został przymus szkolny dla młodzieży w wieku 15 - 18 lat. W myśl postanowień tego dekretu terminatorzy w rzemiosła obowiązani są uczęszczać do Publicznej Średniej Szkoły Zawodowej przekształconej dekretem z dnia 3 lutego 1947 r. (Dz. U. R. P. Nr. 14 poz. 52-1947) z dawnej Dokształcającej Szkoły Zawodowej. Nauka w tej szkole obowiązuje 18 godzin tygodniowo, a ponieważ tydzień roboczy wynosi 46 godzin, przeto na prace w warsztacie (na wykształcenie praktyczne) pozostaje terminatorowi 28 godzin tygodniowo.

Szkolnictwo zawodowe, a w pierwszym rzędzie Publiczne Średnie Szkoły Zawodowe jako obowiązujące terminatorów interesują rzemiosło w wyższym stopniu.

Na terenie województwa białostockiego omawiany typ Szkoły został rozbudowany w latach 1947 i 1948. W zasadzie każda ze szkół obok obowiązującego 18-to godzinnego tygodniowo wykształcenia teoretycznego

proceedzi również wyszkolenie praktyczne - warsztatowe przez 24 - 27 godzin tygodniowo. Wyszkolenie praktyczne nie obowiązuje terminatorów, którzy pobierają naukę rzemiosła w zakładach rzemieślniczych. W warsztatach szkolnych prowadzonych przez Publiczne Srednie Szkoły Zawodowe szkoli się młodzież, która na mocy art.156 prawa przemysłowego będzie mogła po ukończeniu Szkoły przystąpić do egzaminu czeladni - czego przed Komisją Egzaminacyjną utworzoną przy Szkole.

W gruncie rzeczy o ile chodzi o prowincję, a w pierwszym rzę - dzie o Szkoły małomiasteczkowe, to nauka jaką pobierają uczniowie w tych Szkołach ma raczej charakter nauki ogólnokształcącej, a nie kształcenia zawodowego. Podkreślając ten moment Izba Rzemieślnicza tymnajmniej nie neguje osiągnięć i efektów szkolnictwa na tym odcinku pracy, jednakże z niepokojem patrzy w przyszłość, uważając, iż młode kadry rzemieślnicze, które nigdy nie oglądały warsztatu rzemieślni - czego, nie będą przygotowane do praktycznego wykonywania rzemiosła. Oczywiście, zastrzeżenia Izby nie mają zastosowania do szkół w więk - szych ośrodkach, a w pierwszym rzędzie do szkół w Białymstoku, Łuku, Łonży i Stwałkach gdzie szkolnictwo posiada rozbudowane warsztaty i gdzie w związku z tym uczeń ma możliwość zdobycia wiedzy praktycznej.

Praktyka wykazała, iż stosunkowo gęste rozbudowana sieć Pub - licznych Srednich Szkół Zawodowych będzie musiała ulec pewnej kom - presji, gdyż drobnomiasteczkowe Szkoły Zawodowe nie zdały egzaminu ze swych prac. Władze szkolne noszą się z zamiarem konsolidowania drob - nych małomiasteczkowych Publicznych Srednich Szkół Zawodowych w dro - dze tworzenia większych ośrodków szkoleniowych w miastach powiatowych.

W 1948 roku w Publicznych Srednich Szkołach Zawodowych kształ - ciło się teoretycznie i warsztatowo łącznie 2787 osób młodzieży, któ - ra ma zasilić kadry rzemieślnicze przychodząc nie poprzez warsztat rzemieślniczy lecz tylko wyłącznie i bezpośrednio poprzez Szkołę.

Następująca tabela ilustruje stan Publicznych Srednich Szkół Zawodowych w 1948 roku:

Miejscowość	L i c z b a u c z n i															
	Dział rzemiosł włókienniczych				Dział rzemiosł metal. i elek.				Dział rzem. drzewnych				Dział rzem. różnych			
	I	II	III	Ra	I	II	III	Ra	I	II	III	Ra	I	II	III	Ra
	kl.			zem.				zem.				zem.				zem.
ustów	58	24	14	96	31	24	5	60	-	-	-	-	-	-	-	-
ystok	105	-	27	132	231	102	62	395	-	56	-	56	35	tryz.	35	
ok Podlaski	26	20	31	77	20	14	-	34	+	-	-	-	-	-	-	-
roszcz	12	14	-	26	3	28	-	31	21	5	-	26	-	-	-	-
ma Wieś	-	-	-	-	23	12	-	35	-	-	-	-	-	-	-	-
aw	-	-	-	-	15	-	-	15	-	-	-	-	-	-	-	-
liczyn n/B	10	11	-	21	21	25	-	46	-	-	-	-	-	-	-	-
	27	9	-	36	45	12	11	68	-	-	-	-	-	-	-	-
owo	27	50	-	77	51	33	-	84	-	-	-	-	-	-	-	-
ładz	31	-	-	31	15	-	-	15	-	-	-	-	-	-	-	-
ówka	62	22	6	90	-	34	-	34	-	-	-	-	-	-	-	-
ów	12	6	-	18	13	11	-	24	-	-	-	-	-	-	-	-
onka	8	5	-	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
rabne	16	-	-	16	17	-	-	17	-	-	-	-	-	-	-	-
bo	25	-	-	25	45	-	-	45	-	-	-	-	-	-	-	-
yszyn	13	13	-	26	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
oy	38	74	41	153	68	65	39	172	28	11	3	42	-	-	-	-
ia	-	-	-	-	46	29	15	92	-	-	-	-	-	-	-	-
li	67	-	-	67	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
żakowo	-	-	-	-	15	-	-	15	-	-	-	-	-	-	-	-
oko	8	5	-	13	6	6	3	17	12	2	-	14	-	-	-	-
uki	10	-	-	10	16	-	-	16	-	-	-	-	-	-	-	-
gród	26	-	-	26	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
py	9	15	-	24	12	10	-	22	-	-	-	-	-	-	-	-
zła	31	2	-	33	33	4	3	40	-	-	-	-	-	-	-	-
rosielce	-	-	-	-	25	15	-	38	-	-	-	-	-	-	-	-
rakl	12	11	-	23	17	10	-	27	-	-	-	-	-	-	-	-
ezli	14	16	-	30	-	-	-	-	24	9	-	33	-	-	-	-
pletowo	24	11	-	35	10	9	-	19	-	-	-	-	-	-	-	-
oty	25	20	-	45	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
uczyn	-	-	-	-	41	-	-	41	-	-	-	-	-	-	-	-
liczki	16	-	-	16	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
- Mazowieckie	20	-	-	20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

OGÓŁEM: 732 328 119 1179 813 138 1402 83 3 171 35 - - 35
451 85

Z powyższej tabeli widać, iż kadry rzemieślnicze zostaną zasilone przez fachowców, którzy uzyskają wykształcenie wyłącznie w szko-
le w następujący sposób:

w roku 1949 - 260 osób, w 1950 - 862 osoby i w 1951 r. - 1665 osób.

Jak widać z powyższych danych władze szkolne położyły nacisk na szkolenie zawodowe w następujących działach:

- 1) w grupie rzemiosł metalowych i elektrotechnicznych (1402 uczni)
- 2) w grupie rzemiosł krawieckich (1179 uczni)
- 3) w grupie rzemiosł drzewnych (171 uczni)
- 4) i w zawodzie fryzjerskim (35 uczni)

Inne działy szkolenia zawodowego dotychczas nie zostały rozbu-
dowane przez władze szkolne na naszym terenie.

SZKOŁY ZAWODOWE

W roku szkolnym 1948 - 1949 na terenie województwa białostoc-
kiego czynne były następujące Szkoły Zawodowe, absolwenci których
mają prawo przystąpienia do egzaminu czeladniczego:

Lp.	Nazwa Szkoły	Ilość klas / Ilość uczni				Razem
		I Kl.	II Kl.	III Kl.	IV Kl.	
1.	Gimnazjum Mechaniczne w Białymstoku	-	2/88	3/112	3/110	8/310
	Liceum Mechaniczne I st. w Białymstoku	2/60	-	-	+	2/60
	Gimnazjum Mechaniczne w Hajnówce	-	2/45	2/58	-	4/103
	Liceum Mechaniczne I st. w Hajnówce	1/44	-	-	-	1/44
	Gimnazjum Mechaniczne w Elku	-	2/64	-	-	2/64
	Liceum Mechaniczne I stopnia w Elku	3/89	-	-	-	3/89
	Gimnazjum Mechaniczne w Suwałkach	-	2/55	-	-	2/55
	Liceum Mechaniczne I st. w Suwałkach	3/78	-	-	-	3/78

RAZEM: 9/271 8/252 5/170 3/110 25/803

Nazwa Szkoły	Ilość klas / Ilość uczy				
	I Kl.	II Kl.	III Kl.	IV Kl.	Razem
Państw. Gimnazj Stolarskie w Białymstoku	-	1/18	1/19	-	2/37
Państw. Lic. Przem. Drzew. I stopnia w Białymstoku	1/31	-	-	-	1/31
Państw. Gim. Przem. Drzew. w Hajnówce	-	1/24	1/6	1/18	3/48
Państw. Lic. Przem. Drzew. I stopnia w Hajnówce	1/26	-	-	-	1/26
Państw. Gim. Przem. Drzew. w Łomży	-	2/65	1/46	-	3/111
Państw. Lic. Przem. Drzew. I stopnia w Łomży	2/80	-	-	-	2/80
Państw. Lic. Przem. Drzew. I stopnia w Augustowie	1/28	-	-	-	1/28
Razem:	5/165	4/107	3/71	1/18	13/361
Państw. Lic. Krawieckie w B-stoku	-	2/63	3/85	2/51	7/199
Państw. Lic. Przem. Odzież. o kierunku krawieckim I st. w Białymstoku	2/50	-	-	-	2/50
Państw. Gim. Bieliż. w Białymstoku	-	Gr/26	Gr/11	Gr/8	3 Gr/45
Państw. Lic. Przem. Odzież. o kierunku krawieckim I st. w Białymstoku	1/27	-	-	-	1/27
Państw. Gim. Kraw. w Łuku	-	1/26	-	-	1/26
Państw. Lic. Przem. Odzież. o kierunku kraw. I st. w Łuku	1/75	-	-	-	1/75
Państw. Gim. Kraw. w Suwałkach	-	1/38	-	-	1/38
Państw. Lic. Przem. Odzież. o kierunku krawieckim I st. w Suwałkach	2/55	-	-	-	2/55

Nazwa Szkoły	Ilość klas / Ilość uczniów				Razem
	I kl.	II kl.	III kl.	IV kl.	
Państw. Gim. Kraw. w Łomży	-	1/25	1/34	1/20	3/79
Państw. Lic. Przem. Odzież. o kierunku krawieckim I st. w Łomży	1/45	-	-	-	1/45
Razem:	7/252	6/178	5/130	4/79	22/639
OGÓŁEM:	21/688	18/537	13/371	8/207	60/1803

Jak widać z powyższych danych brak jest dotychczas w województwie białostockim szkół typu licealnego i gimnazjów jak również szkół rzemieślniczych (Publicznych Średnich Szkół Zawodowych), któreby szkoliły młodzież w zawodach tucowlanych, a właśnie na tym odcinku kadry rzemieślnicze są wyjątkowo szczupłe, brak jest dobrych fachowców i w konieczności rzeczy zatrudnieni są pracownicy niewykwalifikowani, którzy zdobywają wiedzę w trakcie pracy.

Całkowity brak rzemieślników z grupy rzemiosł chemicznych przemawia za koniecznością utworzenia przynajmniej jednej takiej szkoły w Białymstoku.

Bardzo w zakładach szkolnych i to zarówno w liceach, gimnazjach jak i Publicznych Średnich Szkołach Zawodowych pobiera naukę rzemiosła 4590 osób młodzieży, która w najbliższych latach przystąpi do egzaminów czeladniczych w zawodach grupy rzemiosł metalowej i elektrycznej, grupy drzewnej, włókienniczej i fryzjerstwa.

Pełny obraz stanu szkolenia młodzieży w zawodach rzemieślniczych na dzień 31 grudnia 1948 r. i to zarówno młodzieży szkolonej przez warsztaty rzemieślnicze jak też i przez warsztaty zakładów szkolnych przedstawia następująca tabela, z uwzględnieniem dopływu nowych kadr czeladniczych w latach 1949 - 1951:

Zestawienie nowych kadr cukierniczych w latach 1949 - 1961

Typ Grupa zawodowa	Rzemiosło				Szkoły				Razem			
	1949	1950/1951	1951	Rezerwa	1949	1950/1951	1951	Rezerwa	1949	1950/1951	1951	Rezerwa
I Dział rzemiosło budowlanych i mineralnych	-	2	5	7	-	-	-	-	-	2	5	7
II Dział rzemiosło metalowych i elektrycznych	22	45	41	108	418	703	1034	2205	440	748	1125	2313
III Dział rzemiosło drzewnych	3	13	24	40	92	190	250	532	95	203	274	572
IV Dział rzemiosło chemicznych	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
V Dział rzemiosło poligraficznych i papierniczych	1	4	3	8	-	-	-	-	1	4	3	8
VI Dział rzemiosło skórzanych	20	25	67	112	-	-	-	-	20	25	67	112
VII Dział rzemiosło włókienniczych	22	74	125	221	328	506	984	1818	350	580	1109	2039
VIII Dział rzemiosło spożywczych	30	45	63	138	-	-	-	-	30	45	63	138
IX Dział rzemiosło różnych	2	7	15	24	-	-	35	35	2	7	50	59
Razem:	100	215	343	658	838	1390	2755	4590	938	1614	2699	3248

C Z E S C II.

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI

Pracami Izby kierował w roku sprawozdawczym Tymczasowy Komisaryczny Zarząd Izby, mianowany przez Zarząd Izby, mianowany przez Ministra Przemysłu i Handlu - w dotychczasowym składzie - a mianowicie:

- 1) Prezes - Franciszek Krukowski - mistrz wędliniarski
- 2) Wiceprezes - Feliks Szredziński - " Krawiecki
- 3) Członek Zarządu - Józef Zywolewski - mistrz szewsko-cholewarski
- 4) " " - Nikifor Sadowski - mistrz slusarski
- 5) " " - Włodzimierz Anchimowicz - mistrz fryzjeraki

Delegatem Ministra P. i H. do Izby był Stanisław Rutkowski - Maczelnik Wydziału Przemysłu i Handlu w Urzędzie Województwa Białostockim.

Dyrekcję Izby stanowili:

- 1) Dyrektor Izby - Korsak Jan
- 2) I Wicedyrektor - Mgr. Antoni Rudak
- 3) II Wicedyrektor - Bartłomiej Mazur

Zarząd Izby odbył w roku sprawozdawczym 12 posiedzeń, na których rozpatrzono, przedyskutowano i załatwiono szereg spraw, związanych z bieżącymi zagadnieniami rzemiosła i Izby, z których poniżej podaje się ważniejsze:

Tę 12 stycznia 1948 r. - Na posiedzeniu Zarządu rozpatrzono i uchwalono preliminarz budżetowy dodatkowy na 1947 rok oraz zatwierdzono sprawozdanie rachunkowe za grudzień 1947 r., a także sprawozdanie roczne z wykonania budżetu. Ustalono kwoty, jakie mają być przeniesione na zaległości budżetowe czynne i bierno z roku budżetowego 1947. Wydano opinię o projektach organizacji Targów Mających w Sejnach. Powołano szereg nowych Komisji Egzaminacyjnych.

Odwiedzono sprawy podatkowe szeregu zawodów rzemieślniczych.

Zakceptowano przygotowane przez Prezydium Izby sprawozdanie, jakie ma być złożone przez Izbę na plenarnym posiedzeniu Wojewódzkiej Rady Narodowej. Przedyskutowano sprawę wprowadzenia na terenie województwa produkcji rzemieślniczej "wiązaną" dla wykonania większych zamówień

ni odcinku produkcji brzozy odzieżowej.

Postanowiono wpisać Izbę na członka R.T.P.D. Omówiono nadto szereg spraw bieżących o mniejszym znaczeniu.

Dnia 11 lutego 1948 r. - Zatwierdzono sprawozdanie rachunkowe za styczeń 1948 r. oraz zapoznano się z zatwierdzonym przez Ministerstwo preliminarzem budżetowym na 1948 rok. Na wniosek Dyrektora powołano Komisję Radców Izby dla zbadania ksiąg, zamknięć rachunkowych i gospodarki finansowej Izby za 1947 rok. Przedyskutowano konieczność wzięcia przez rzemiosło udziału w tegorocznych Ogólnopolskich Targach Rzemiosła w ramach Międzynarodowych Targów Poznańskich. Postanowiono zwołać do Białegostoku Zjazd Zarządów Cechów Włókienniczych w celu powołania do życia Wojewódzkiego Związku Cechów Włókienniczych w Białymstoku. Przedyskutowano sprawy zawodu rzemieślników kominarskich w związku z pobytem w tej sprawie w Białymstoku Komisji Ministerialnej. Omówiono sprawy zaopatrzenia rzemieślników w surowiec za pośrednictwem Rzemieślniczej Centrali Zaopatrzenia i Zbytu Oddział w Białymstoku. Zapoznano się ze sprawozdaniem Dyrekcji Izby o wynikach lustracji organizacji rzemieślniczych w terenie. Postanowiono zorganizować wczasowy terminatorów rzemieślniczych we własnym domu wypoczynkowym w Olecku dla terminatorów swoich i Bratnich Izb Rzemieślniczych oraz dla rzemieślników i ich rodzin. Omówiono sprawę organizacji świetlic przy organizacjach rzemieślniczych w okręgu działania Izby.

Dnia 10 marca 1948 r. - Omówiono rozmiary udziału rzemieślników okręgu Izby w Targach Poznańskich. Wysłuchano sprawozdanie członków Zarządu Izby z wyników kontroli księgowości i gospodarki finansowej Izby, którzy stwierdzili oszczędną i właściwą gospodarkę prowadzoną przez Prezydium Izby. Zatwierdzono sprawozdanie rachunkowe za luty 1948 r. postanowiono wpisać Izbę na członka wspierającego Pol. T-wa Statystycznego oraz na członka Chłopskiego T-wa Przyjaciół Dzieci. Przedyskutowano wszechstronnie zagadnienia zawodowe i gospodarcze rzemieślników kominarskich oraz uchwały Wojew. Rady Narodowej powzięte w wyniku złożonego przez Izbę sprawozdania z działalności Izby, podejmując

szereg uchwał, zlecających do realizacji tych uchwał. Omówiono sytuację podatkową w rzemieśle i postanowiono wydelegować przedstawicieli Izby do Dyrektora Izby Skarbowej w celu omówienia szeregu dążeń i dążeń rzemieślniczych z dziedziny podatków. Postanowiono przeprowadzić reorganizację Komisji Egzekucyjnych Izby, a to w związku ze zmianą listy rzemieślniczych. Wybrano przedstawicieli Izby do Komisji Opiniotwórczej dla koncesjonowania przedsiębiorstw - przy Izbie Przemysłowej - Handlowej. Polecono organizację rzemieślniczych związków i zrębków rzemieślniczych w celu zainicjowania jej z celami i zadaniem organizacji "Służba Polsce".

Zakończono nadto i omówiono szereg spraw bieżących o mniejszym znaczeniu.

Dnia 14 kwietnia 1948 r. - Omówiono sprawę wykonanych przez Izbę uchwał Wojew. Rady Narodowej. Rozpatrzone i zatwierdzone sprawozdanie rachunkowe za marzec 1948 r. Omówiono sprawę udziału rzemieślników w uroczystościach 1 majowych. Wysłuchano sprawozdanie Prezydium Izby ze Zjazdu Prezesów i Dyrektorów Izb Rzemieślniczych w Krakowie. Postanowiono Izbowy dom wypoczynkowy rzemieślników w Olszku - przekazać Związkowi Izb Rzemieślniczych R.P. dla prowadzenia scentralizowanej akcji wczasów dla terenów rzemieślniczych oraz dla rzemieślników. Ustalono wysokość opłat rejestracyjnych za roczną rejestrację warsztatów rzemieślniczych w okręgu Izby. Omówiono wspólnie z Zarządem Głównym Dookreślenia Rzemieślników - plan szkolenia nowych kadr rzemieślniczych na terenie wojew. białostockiego. Przedyskutowano wszechstronnie kwestię organizacji spółdzielczości rzemieślniczej w okręgu działo Izby. Postanowiono przeprowadzić szeroką akcję w rzemieśle w kierunku wpłacania przez każdego rzemieślnika po 20 zł składek miesięcznych na budowę domu Rzemieślników w Warszawie. Zatwierdzone opracowany przez biuro Izby projekt sieci Cechów i Okręgowych Związków Cechów na terenie województwa. Ustalono wytyczne do budżetów Cechów i Okr. Związków Cechów oraz zatwierdzono opracowaną przez biuro Izby opinię do projektu regulaminu Komisji Egzekucyjnych, czelniczych. Omówiono

tek prac Izby w związku z dekretem o przymusi cechowym.

Zarządzone nadto szereg spraw egzaminacyjnych i bieżących o mniejszym znaczeniu.

Dnia 19 maja 1948 r. - Zatwierdzone sprawozdanie rachunkowe za kwiecień 1948 r. Ustalono nowe zasady egzaminacyjne oraz stawki za stratę czasu członków Komisji Egzaminacyjnych. Zatwierdzone ostateczne wyniki sprawozdania rachunkowego za 1947 rok. Omówiono sprawę druku sprawozdania gospodarczego Izby za 1947 rok. Postanowiono wziąć udział w Wystawie Ziem Odzyskanych we Wrocławiu i polecono biurowi Izby przeprowadzenie w terenie akcji celów spowodowania najbliższego udziału rzemieślników z Ziem Odzyskanych w tej Wystawie. Omówiono wyczerpująco kwestię reorganizacji Cechów Rzemieślniczych zgodnie z dekretem o przymusi Cechowym i zarządzeniem Wzrost Centralny. Podzielono teren działości Izby na 5 okręgów, w których będą miały siedziby Okręgowe Związki Cechów. Zatwierdzone dalszą reorganizację Komisji Egzaminacyjnych. Przyjęto do wiadomości sprawozdanie Prezydium Izby ze Zjazdu Prezesów i Dyrektorów Izb Rzemieślniczych w Poznaniu oraz z udziału rzemieślnika okręgu białostockiego w Targach Poznańskich. Omówiono obszernie sprawę czasów terminatorów i rzemieślników. Poruszono sprawę szerzącego się zjawiska nielegalnego wykonywania robót budowlanych i postanowiono w sprawie tej wystąpić z memoriałem do Wojewody Białostockiego. Zarządzone nadto kilka odwołań oraz spraw bieżących o mniejszym znaczeniu.

Dnia 17 czerwca 1948 r. - Zarząd przyjął do wiadomości i zatwierdził sprawozdanie rachunkowe Izby za maj 1948 r. Postanowiono wziąć udział w Wystawie dorobku szkolenia zawodowego białostoczczyzny, organizowanej w Białymstoku. Omówiono sprawy związane z końcowymi pracami remontowymi gmachu Izby. Przedyskutowano sprawę druku sprawozdania gospodarczego za 1947 rok. Wysłuchano sprawozdania Dyrektora Izby o wynikach lustracji przez Izbę terenowych organizacji rzemieślniczych oraz sprawozdania z Walnego Zebrania członków i zebrania Rzemieślniczej Centrali Zopatrzenia i Zbytu w Warszawie. Omówiono i przedyskutowano projektowaną przez biuro Izby sieć Spółdzielni

porocniowych przy Cechach w okręgu Izby. Przyjęto do wiadomości sprawozdanie Prezydium Izby z przebiegu akcji wczasów terminatorów z terenu wojew. białostockiego. Zatwierdzone szereg spraw bieżących.

Dnia 6 lipca 1948 r. - Zarząd przyjął do wiadomości sprawozdanie finansowe za czerwiec 1948 r. oraz zaakceptował propozycje Prezydium Izby odnosnie projektowanych oszczędności w budżecie Izby na 1948 r. Ustalono Zakładowi Doskonalenia Rzemiosła w Białymstoku specjalnej subwencji na sfinansowanie wyjazdu 7 mistrzów na Kursy Specjalne do Centrum Doskonalenia Rzemiosła w Szczecinie. Postanowiono zakupić 25 udziałów po 2.000.-zł w Spółdzielni Wydawniczej "Rzemiosłnik" w Warszawie. Zmianowano szereg nowych Komisji Egzaminacyjnych oraz rozpatrzone odwołania egzaminacyjne. Zapoznano się z wynikami wystawy dorobku szkoleniowego białostoczczyzny, za udział w której Izba otrzymała dyplom II stopnia. Przedyskutowano obszernie sprawę reorganizacji Cechów i Powiatowych Związków Cechów w/g nowych zasad. Omówiono sprawę udziału rzemiosła okręgu Izby w Wystawie Ziem Odzyskanych w Warszawie. Przyjęto do wiadomości sprawozdanie Dyrektora z prac Wydziału Planowania Izby nad ułożeniem planu gospodarczego rzemiosła okręgu Izby na 1949 rok. Zaakceptowano treść memoriału Izby do Ob. Wojewody, traktującego o sytuacji surowcowej w rzemiosle rybarskim. Omówiono szereg spraw szkoleniowych i terminatorskich oraz bieżących.

Dnia 23 sierpnia 1948 r. - Zarząd zatwierdził sprawozdanie finansowe z lipca 1948 r. Omówiono sprawę Zjazdu Zarządów Okręgowych Związków Cechów i Kongresu rzemiosła we Wrocławiu. Przyznano subwencje Spółdzielniom pomocniczym przy cechach w Łonży i Augustowie oraz Cechom i Okręgowym Związkom Cechów na cele organizacyjne i prace świetlicowe, przy czym przedyskutowano sprawę konieczności rozwinięcia organizacji rzemieślniczych prac świetlicowych. Ustalono szereg spraw finansowych, budżetowych i technicznych w związku z reorganizacją cechów na terenie województwa oraz uchwalono wzór budżetów cechowych i Okręgów, instrukcję budżetową, instrukcję kancelaryjną i rachunkową i t.d. Ustalono nowe składy osobowe w Komisjach Egzami-

tecznych oraz powołano do życia brackujące Komisje Egzaminacyjne. Omówiono i przedyskutowano oraz załatwiono kilkanaście spraw bieżących.

Dnia 15 września 1948 r. - Zarząd zatwierdził sprawozdanie rachunkowe za sierpień 1948 r. Omówiono sprawę wycieczki rzemieślników z terenu województwa na Wystawę Ziem Olszyskich we Wrocławiu, jak również zaakceptowano plan wyjazdu na Wystawę Z.O. we Wrocławiu - pracownicy Izby. Uchwalono złożyć ofiarę na budowę pomnika wdzięczności dla Armii Radzieckiej w Białymostku w wysokości 30.000 zł oraz ustalone wysokość składek na ten cel od rzemieślników. Omówiono metody walki Izby z podziemiem gospodarczym w rzemiośle. Wysłuchano sprawozdanie Prezydium Izby ze Zjazdu Zarządów Izb Rzemieślniczych i Zarządów Okręgowych Związków Cechów, jaki odbył się we Wrocławiu.

Ustalono wysokość składek rzemieślniczych na rzecz Cechów. Przyjęto do wiadomości uchwałę Walnego Zebrania Rzemieślniczej Centrali Zatraining i Zbytu o przekształceniu się tej placówki na Spółdzielczą-Państwową placówkę rzemieślniczą. Zapoznano się ze sprawozdaniem Prezydium, dotyczącym udziału terenatorów rzemieślniczych z Okręgu Izby we wszystkich w ramach wypracowanych Związku Izb Rzemieślniczych. Omówiono techniczną stronę zbiórki na rzecz Funduszu Wydawniczego P.W. Przyjaciół Polski-Radzieckiej. Omówiono sprawy szkoleniowe młodzieży rzemieślniczej oraz sprawę przeprowadzonej już reorganizacji cechów i Okręgowych Związków Cechów na terenie działania Izby.

Dnia 18 października 1948 r. - Zarząd przyjął i zatwierdził sprawozdanie rachunkowe za 1-6 września 1948 r. Omówiono sprawy personalne Izby. Udzielono subwencji Okręgowym Związkom Cechów na cele administracyjne i prace świetlicowe. Postanowiono wpisać Izbę na członka Towarzystwa Przyjaciół Zetnierz. Wysłuchano sprawozdanie Prezydium Izby z przebiegu i wyników Zjazdu przewodniczących Zarządów Okręgowych Związków Cechów i ich oddziałów w lokalu Izby, na którym omówiono szereg bieżących aktualnych spraw rzemiośle oraz przedyskutowano zagadnienie walki z zauważoną tendencją likwidacji warsztatów. Załatwiono szereg spraw egzaminacyjnych oraz omówiono zagadnienie zmiany

trzyba postępowania przy opiniowaniu dyspens z art. 146 prawa przemysłowego. Postanowiono wprowadzić na terenie działania Izby system zbiórki składek na Społeczny Fundusz Odbudowy Stolicy - za pośrednictwem Cechów Rzemieślniczych. Przyjęto do wiadomości fakt wprowadzenia w biurze Izby akcji współzawodnictwa pracy. Rozważono i przedyskutowano wszechstronnie zęgodnienie prawidłowej i właściwej nauki rzemiosła w warsztatach rzemieślniczych i dla kontroli i nadzoru nad tą sprawą, postanowiono powołać przy Okręgowych Związkach Cechów i ich Oddziałach specjalne Komisje dla spraw uczniowskich jako organ kontrolujący i nadzorujący właściwą i prawidłową naukę młodzieży rzemieślniczej w warsztatach rzemieślniczych. Zażądano nadto kilkanaście spraw bieżących.

Dnia 18 listopada 1948 r. - Zarząd przyjął do wiadomości sprawozdanie rachunkowe za październik 1948 r. Uchwalono dodatkowy preliminarz budżetowy na 1948 r. dla Izby oraz zatwierdzono preliminarze budżetowe cechów i Okręgowych Związków Cechów na okres od września do grudnia 1948 r. Omówiono sprawy personalne Izby. Uchwalono wypłacić z kasy Izby około 300.000.-zł Cechom i Okręgowym Związkom Cechów na urządzenie świetlic i prowadzenie akcji świetlicowej. Wysłuchano sprawozdanie Dyrekcji Izby oraz Tydzianu Nadzoru z podróży inspekcyjnej po terenie działania Izby. Omówiono sprawę pogłębiania nawiązanej już przez Izbę i Cechy współpracy z organizacją młodzieżową Związek Młodzieży Polskiej. Postanowiono zwrócić się do Zakładu Doskonalenia Rzemiosła w sprawie zorganizowania kursów dla rzemieślników i alfabetów, na których będą wykładali pracownicy Izby bezinteresownie. Powołano kilka nowych Komisji Egzaminacyjnych. Omówiono sprawę sieci Spółdzielni pomocniczych Cechowych na terenie działania Izby, oraz sprawę organizacji szeregu Spółdzielni pracy dla rzemieślników. Zażądano także szereg spraw gospodarczych i bieżących.

Dnia 22 grudnia 1948 r. - Zarząd przyjął i zatwierdził sprawozdanie rachunkowe za listopad 1948 r. Przyjęto do wiadomości sprawozdanie

Prezydium Izby z odbytych zebrań świetlicowych w Izbie, Okręgach i Cechach w związku z uroczystościami zjednoczenia się partii robotniczych w Polsce. Przyznano szereg dotacji i ofiar na rzecz Towarzystwa Przyjaciół Żołnierzy, Związku Młodzieży Polskiej i t.d. Powołano biegłych rzeczoznawców rzemieślników z szeregu branz dla opiniowania i kontrolowania ofert i rachunków, składanych przez rzemieślników naszym Instytucjom i Urzędom. Powołano kilkanaście nowych Komisji Egzaminacyjnych. Wyszuchano sprawozdanie Dyrektora i Naczelnika Wydziału Nadzoru z lustracji biur Okręgowych Związków Cechów i biur Cechowych w terenie. Zapoznano się z przebiegiem dotychczasowych prac powołanych przy Okręgach Komisji dla spraw adwokatowskich oraz prac organizacyjnych Kół Z.M.P. przy Cechach. Zopiniowano projekt regulaminu dla mieszanych Komisji Egzaminacyjnych Izb Rzemieślniczych i Przemysłowo-Handlowych dla kandydatów na członków przemysłowych.

Zakończono szereg spraw finansowych i administracyjnych, związanych z zakończeniem się roku budżetowego w Izbie i w organizacjach rzemieślniczych.

STRUKTURA ORGANIZACYJNA BIURA IZBY.

Jeśli chodzi o strukturę organizacyjną biura Izby, to w roku sprawozdawczym była ona następująca:

Dyrekcja Izby składała się z: Dyrektora Izby - Jana Korśka

I Wicedyrektora - Mgr. Antoniego Rudka

II Wicedyrektora - Bartłomieja Mazura

Biuro Izby - składało się z następujących Wydziałów i samodzielnych

Referatów - Sekretariat

Wydział Ogólny

Wydział Nadzoru

Wydział Ekonomiczno-Socjalny

Wydział Planowania

Wydział Szkoleniowy

Samodzielny Referat Statystyczny

Samodzielny Referat Artystyczny

Samodzielny Referat Spółdzielczy (zlikwidowany od II

półroczu roku sprawozdawczego).

Podział pracy kierowniczej - nadzorczą pomiędzy dyrekcją był następujący:

Dyrektorowi podlegały: Wydział Ogólny i wszystkie trzy samodzielne referaty, zaś I Wicedyrektorowi dla spraw administracyjnych podlegały Wydziały Nadzoru i Szkoleniowy oraz II Wicedyrektorowi dla spraw gospodarczych podlegały Wydziały Planowania i Ekonomiczno-Socjalny.

Poszczególne Wydziały dzieliły się na referaty, przy czym na więcej rozbudowany był Wydział Ogólny, któremu podlegały: Buchalteria, Kier. Maszynistki, Ewidencja warsztatów i Sekretariat czyli Kancelaria Główna.

Przeciętny stan zatrudnienia w Izbie wynosił w roku sprawozdawczym 30 osób, z czego 24 pracowników umysłowych i 6 fizycznych. Od połowy roku został unieruchomiony jeden samochód Izby ze względów oszczędnościowych i po zwolnieniu szofer ilość pracowników fizycz-

nych wynosiło 5 osób (1 kierowca, 2 woźnych, sprzątaczkę i stróż
nocny).

Kancelaria Izby prowadzona była systemem teczkowym (spisy
spraw) bez dziennika podwójnego.

ORGANIZACJE RZEMIESIENICZE

Rok 1948 był rokiem przełomowym w życiu organizacji rzemieślniczych w województwie.

Dnia 21 lutego 1948 roku weszło w życie Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu o zmianie listy rzemieślników z dnia 11 grudnia 1947 r. (Dz.U.R.P. z r.1948, poz.61):

Decret z dnia 3 kwietnia 1948 r. o częściowej zmianie prawnego przemysłowego /Dz.U.R.P.Nr.18, poz.130/ wprowadzony został przymus należenia do cechów rzemieślniczych.

Zarządzeniem Ministerstwa Przemysłu i Handlu z dnia 4 czerwca 1948 r. Znak: PM.-A./48/13 zostały zatwierdzone nowe listy cechów rzemieślniczych na obszarze województwa białostockiego.

Zarządzeniem Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 6 lipca 1948 r. Znak: PM.-A/48/67 zostały powołane do życia Okręgowe Związki Cechów w liczbie pięciu, oraz ustanowione pierwsze ich Zarządy Komisaryczne.

Zarządzeniem Wojewody białostockiego z dnia 13 sierpnia 1948 r. Znak: PH.-A/II/53/26/48 zostały rozwiązane wszystkie, istniejące dotychczas w województwie cechy rzemieślnicze, powołane nowe, w liczbie 93, oraz ustanowione pierwsze ich Zarządy Komisaryczne.

Na skutek powyższych zarządzeń struktura organizacji rzemieślniczych uległa zupełnemu przeobrażeniu.

Na dzień 31 grudnia 1947 było w województwie białostockim:

61 cechów rzemieślniczych

7 Powiatowych Związków Cechów

2 Wojewódzkie Branżowe Związki Cechów

W okresie do dnia rozwiązania starych cechów przybyło 7 nowych cechów rzemieślniczych, jeden cech został rozwiązany, oraz powstał jeden nowy Wojewódzki Związek Branżowy.

Ostatecznie zatem było w województwie:

67 cechów rzemieślniczych

7 Powiatowych Związków Cechów

3 Wojewódzkie Brązowe Związki Cechów

Po przeprowadzeniu zmian strukturalnych, stan organizacji rzemieślniczych w województwie, na dzień 31 grudnia 1948 r., przedstawia się następująco:

I. Organizacja cechowa:

- 1/ cechów lokalnych 7
- 2/ cechów powiatowych 30
- 3/ cechów okręgowych 30
- 4/ cechów wielookręgowych 9
- 5/ cechów wojewódzkich 17 razem 93 cechów

II. Okręgowe Związki Cechów:

- 1/ Okręgowy Związek Cechów w Białymstoku, obejmujący: miasto Białystok, oraz powiaty: białostocki, sokółski i wysokomazowiecki.

Związek posiada 2 Oddziały w Sokółce i Wysokomazowieckim.

- 2/ Okręgowy Związek Cechów w Suwałkach, obejmujący powiaty: suwalski i augustowski.

Związek posiada 1 Oddział w Augustowie.

- 3/ Okręgowy Związek Cechów w Łomży, obejmujący powiaty: łomżyński i kolneński.

Związek posiada 1 Oddział w Kolnie i Ekspozyturę w Zembrowie.

- 4/ Okręgowy Związek Cechów w Elku, obejmujący powiaty: olski, olski, gołdapski i grajewski.

Związek posiada 2 Oddziały: w Olsku i Grajewie.

- 5/ Okręgowy Związek Cechów w Białym Podlasku, obejmujący powiat białym podlaski.

Związek posiada 3 Ekspozyтуры: w Hajnówce, Sieniatyczach i Ciechanowie.

III. Wojewódzkie Branżowe Związki Cechów

1/ Wojewódzki Związek Cechów Piaskarskich w Białymstoku

2/ Wojewódzki Związek Cechów Rzeźn. Wędliniarskich w Białymstoku

3/ Wojewódzki Związek Cechów Krawieckich w Białymstoku

Wykaz organizacji rzemieślniczych w województwie białostockim

na dzień 31 grudnia 1948 roku:

Nazwa organizacji	Siedziba	Przewodniczący Starszy Cechu	Ilość członków na dzień 31.XII. 1948
Woj. Zw. Cechów Piaskarskich	Białystok	Wojtasz Kazimierz	6 cechów
" " " Rzeźn. Wędł.	"	Kaufman Stanisław	5 "
" " " Krawieckich	"	Chalecki Aleksy	11 "
Okr. Związek Cechów	"	Wojtasz Kazimierz	38 "
" " "	Suwałki	Muleronko Ludwik	13 "
" " "	Borża	Kamiński Kazimierz	11 "
" " "	Ełk	Rozwadowski Józef	13 "
" " "	Bielsk P.	Wesołowski Dymitr	18 "
Cech Budowlany	Białystok	Zywolewaki Franciszek	150
" Malarzy	"	Aleszczewski Stefan	70
" Szklarzy	"	Tarwacki Tadeusz	45
" Zdunów	"	Bartyk Kazimierz	94
" Kowali	"	Łuczek Władysław	180
" Mech. i Optyków	"	Szule Aleksander	25
" Slusarzy i Blacharzy	"	Karpinski Bronisław	100
" Slusarzy Samochod.	"	Stojak Kazimierz	15
" zegarm. i Złotników	"	Bajkowski Jan	80
" Elektryków	"	Lelusz Józef	30
" Kołodziej i Bednarzy	"	Czarniecki Izidor	35
" Stolarzy	"	Banasiek Józef	120
" Chemiczny i Farbiarzy	"	Skunbin Antoni	15

Lp.	Nazwa organizacji	Siedziba	Starszy Cechu	Ilość członków na dzień 31.XII.48
2.	Cech Drukarzy i Introlig.	Białystok	Jarnoc Feliks	12
3.	" Fotografów	"	Leonczyk Teodor	60
4.	" Rymarzy i Garbarzy	"	Kamiński Michał	130
5.	" Szewców i Cholewkarzy	"	Zywolewski Józef	260
6.	" Kuśnierzy	"	Kiedowa Janina	30
7.	" Bieliźniarzy	"	Gwacka Janina	14
8.	" Tkaczy i Dziewiarzy	"	Zylińska Zofia	60
9.	" Kapeluszników i Czapn.	"	Backiel Bernard	54
10.	" Krawców	"	Sokołowski Aleksander	250
11.	" Tapicerów	"	Musnicki Maciej	13
12.	" Cukierników	"	Jabł Wilhelm	120
13.	" Rymarzy	"	Kukliński Mieczysław	220
14.	" Piekarzy	"	Kozłowski Wiktor	74
15.	" Wędliniarzy	"	Krukowski Franciszek	120
16.	" Fryzjerów	"	Czerwicki Eustachiusz	90
17.	" Kominarzy	"	Malyszko Władysław	34
18.	" Wytwórców Galanterii i Instrumentów Muzyczn.	"	Bajczyk Michał	30
19.	" Kowali	Sokółka	Gajdis Franciszek	107
20.	" Szewców i Cholewk.	"	Swierczewski Jan	50
21.	" Krawców	"	Chromiński Antoni	73
22.	" Stolarzy	"	Maliszewski Marcin	31
23.	" Kowali	Wys. Mazow.	Puciko Czesław	130
24.	" Szewców i Cholewk.	" "	Grawowski Józef	70
25.	" Krawców	" "	Janecko Aleksander	95
26.	" Wędliniarzy	" "	Brojnakowski Aleksander	34
27.	" Budowlany	Suwałki	Martynko Kazimierz	75
28.	" Kowali	"	Tybel Feliks	89
29.	" Slusarzy i Blacharzy	"	Sidorak Zygmunt	46
30.	" Stolarzy	"	Brzezinski Jan	27

Nazwa organizacji	Siedziba	Starszy Cechu	Ilość cech- mów na dzień 31.XII.1948
cech Szewców i Cholewk.	Suwałki	Stawecki Józef	75
" Krawców	"	Krynicky Aleksander	78
" Piekarzy	"	Zukowski Aleksander	26
" Wędliniarzy	"	Muleronko Ludwik	67
" Fryzjerów	"	Gaglewski Aleksander	42
" Kowali	Augustów	Lubomski Bernard	56
" Stolarzy	"	Marcinkiewicz Stanisław	42
" Szewców i Cholewk.	"	Stankiewicz Józef	38
" Krawców	"	Wróblewski Teofil	63
" Kowali	Lorża	Bilski Kazimierz	130
" Slusarzy i Blacharzy	"	Siwik Józef	40
" Stolarzy	"	Rajmuntowicz Roman	67
" Szewców i Cholewkarzy	"	Tomaszewski Vincenty	148
" Krawców	"	Nitkiewicz Aleksander	148
" Młynarzy	"	Zulewski Marian	81
" Piekarzy	"	Bronowicz Kazimierz	81
" Wędliniarzy	"	Jakubowski Bronisław	130
" Kowali	Kolno	Gasiewski Hipolit	60
" Szewców i Cholewkarzy	Zambrów	Orłowski Stanisław	33
" Krawców	"	Konopko Jan	40
" Budowlany	Elk	Pedkowski Feliks	113
" Kowali	"	Czarnecki Wiktor	40
" Slusarzy i Blacharzy	"	Orzechowski Feliks	55
" Kłodzkiej i Bednarzy	"	Orłowski Kazimierz	40
" Stolarzy	"	Rozwadowski Józef	29
" Szewców i Cholewkarzy	"	Piotrowski Feliks	46
" Krawców	"	Szamotulski Antoni	45
" Piekarzy	"	Antonowicz Bolesław	37
" Krawców	Olśko	Turowski Stanisław	32
" Kowali	Grójewo	Archacki Piotr	60

Nazwa organizacji	Siedziba	Starszy Cechu	Ilość człon- ków na dzień 31.XII.1948
Cech Szewców i Cholewk.	Grajewo	Orłowski Bolesław	54
" Krawców	"	Rybsztet Mieczysław	71
" Młynarzy	"	Kulenko Mikołaj	55
" Budowlany	Bielak P.	Smoliński Henryk	98
" Kowali	"	Wanagos Eugeniusz	74
" Glusarzy i Bloch.	"	Zukowski Piotr	32
" Kokołziei i Bednarzy	"	Sulina Jan	34
" Stolarzy	"	Gil Stanisław	52
" Szewców i Cholewk.	"	Doniziak Józef	60
" Tkaczy i Dzielarzy	"	Damianiuk Aleksander	64
" Kusiernicy	"	Gizowski Tomasz	42
" Krawców	"	Przybyłek Polikarp	74
" Młynarzy	"	Maron Julian	90
" Piśkarzy	"	Przytućki Jan	44
" Wędliniarzy	"	Piasecki Czesław	42
" Fryzjerów	"	Łapiński Konstanty	14
" Kowali	Hajnówka	Drapko Władysław	16
" Szewców i Cholewk.	"	Sikora Władysław	23
" Kowali	Siemiatycze	Krasowski Józef	64
" Kowali	Giechanowice	Nowakowski Bolesław	45
" Szewców i Cholewk.	"	Kowalewski Józef	45

Wprowadzenie przymusu należania do cechów, wywarło decydujący wpływ na znaczenie organizacji rzemieślniczych, które wzmocnione znacznie pod względem liczebności członków, oraz pod względem finansowym, rozpoczęły w drugiej połowie roku 1948 swój start.

Zarządy Komisaryczna Cechów i Okręgowych Związków Cechów, przeprowadziły, pod kierownictwem org. nów Wydziału Nadzoru Izby Rzemieślniczej, prace likwidacyjne, związane z reorganizacją. Zakres ich był bardzo szeroki: uporządkowano w dużym stopniu ewidencję członków

w cechach, ustalono zdrużenia i wierzytelności ich, opracowano budżety na okres do końca roku 1948, oraz zapoznano ich na specjalnych zebraniach ogół rzemieślników z postanowieniami nowych statutów cechowych.

Izba Rzemieślnicza, ze swej strony, drukowanymi komunikatami zawiadamia indywidualnie, ponad 7.000 rzemieślników o wprowadzeniu przyrządu należenia do cechu, informując równocześnie każdego z nich do jakiego cechu został on zaliczony, oraz podając wysokość stałej składki członkowskiej ustalonej przez Zarząd Izby Rzemieślniczej.

Następnie Komisaryczne Zarządy przystąpiły do energicznej i planowej walki z tak zwanym podziemnym gospodarczym, wykrywając prowadzone dotychczas nielegalnie warsztaty rzemieślnicze. W akcji tej zasługuje na wyróżnienie Okręgowy Związek Cechów w Bielsku Podlaskim, który w roku sprawozdawczym osiągnął najlepsze wyniki.

Przechodząc do analizy działalności nowych organizacji rzemieślniczych należy podkreślić trzy zasadnicze momenty, które charakteryzują tę działalność i drżę się już zauważyć, mimo, że akcje Komisarycznych władz tych organizacji trwały w okresie sprawozdawczym zaledwie od 4 do 5 miesięcy.

Momentami tymi są:

1) akcja należytego uświadomienia rzemieślników o konieczności regularnego płaconia składek członkowskich stałych i jej finansowe rezultaty w ściąganiu zaległych składek;

2) stworzenie mocnych i trwałych podstaw finansowych dla organizacji rzemieślniczych po przez należyte opracowanie preliminarzy budżetowych i odpowiednie ich wykonanie;

3) akcja uświadomienia ogółu rzemieślników o konieczności pozytywnego ustosunkowania się do wszelkich przejawów życia społecznego.

Jeżeli chodzi o akcję ściągania zaległych składek, to przemawiają tutaj cyfry. Po rozwiązaniu istniejących w województwie dobrowolnych organizacji rzemieślniczych, ustalono, że globalne sumy

zaległych składek członkowskich na dzień 1 września 1948 roku, wysokość których wliczła się od 20 do 200 złotych miesięcznie, wynosiła sumę zł. 1.868.295.-

W ciągu czterech miesięcy urzędowania Komisarycznych władz cechowych, bez konieczności uciekania się do przymusowego ściągania składek, drogą egzekucji administracyjnej, cecny zainkasowały łączną sumę zł. 1.368.758.- z tytułu zaległych składek, co stanowi 73% ogólnej sumy zaległości.

Na podkreślenie zasługuje fakt, że wyniki te zostały osiągnięte tylko przez umiętą i energiczną akcję propagandową wśród ogółu rzemieślników i dzięki wysokiemu ciężarowi gatunkowemu ludzi, stojących na czele władz w okręgowych związkach cechów i znajdujących się wśród starszyzny cechowej.

Przodowały w tej akcji organizacje rzemieślnicze okręgów białostockiego i bielsko - podlaskiego - w następnej kolejności idą organizacje w okręgach suwalskim, łonżyńskim i ełckim.

Akcja stworzenia mocnych i trwałych podstaw finansowych dla organizacji rzemieślniczych została przeprowadzona po przez należyte opracowanie preliminarzy budżetowych na okres do 31 grudnia 1948 roku i możliwie realne wykonanie tych budżetów.

W odróżnieniu do lat poprzednich - organizacje rzemieślnicze, mimo stosunkowo krótkiego okresu budżetowego, mogą poszczycić się dobrymi wynikami, o czym świadczą, załączone do niniejszego sprawozdania:

- 1/ Zestawienie wykonania budżetów cecnych /załącznik Nr.1/
- 2/ Inwentarz stanu majątkowego cecnych /załącznik Nr.2/
- 3/ Zestawienie wykonania budżetów Okręgowych Zw.Cechów /załącznik Nr.3/
- 4/ Inwentarz stanu majątkowego Okręgowych Zw.Cechów /załącznik Nr.4/

Spśród organizacji cechowych, pierwsze miejsce w wykonaniu budżetów, po stronie dochodów, zajmują cecny okręgu bielsko podlaskiego

niego następnie okręgów: białostockiego, łomżyńskiego, suwalskiego i ełckiego.

Śród Okręgowych Związków Cechów pierwsze miejsce zajmuje okręg białostocki, dalej idą okręgi: białsko podlaski, łomżyński, suwalski i ełcki. Ten ostatni okręg, okazał się w roku sprawozdawczy wybitnie okręgiem deficytowym, co spowodowane zostało przeważnie znacznym odpływem rzemieślników z powiatu ełckiego, oleckiego i gołdapskiego.

Jeżeli chodzi o uspołecznienie rzemiosła w naszym województwie, to organizacje rzemieślnicze mogą śmiało poszczycić się dużymi wynikami na tym polu, które jasrako różnią się od wyników z tej dziedziny z lat poprzednich i świadczą wyraźnie o uspołecznieniu rzemiosła.

Podane niżej cyfry dobrowolnych świadczeń rzemiosła na rozmaite cele społeczne, mówią same za siebie. W ciągu roku 1948 organizacje rzemieślnicze w województwie białostockim drogą dobrowolnych ofiar zebrały wśród swoich członków:

1/ na Fundusz Wydawniczy Tow. Przyjaciół Polstw. Radz.	zł.	271.150.-
2/ na Pomnik Wdzięczności dla Armii Radz. w B-stoku	"	263.771.-
3/ na akcję noworoczną Tow. Przyjaciół Żołnierza	"	61.832.-
4/ na różne inne cele społeczne	"	28.990.-
5/ na udział w Fundacji Domu Rzemiosła w W-wie	"	273.764.-
6/ z tytułu 20-złotowych stałych opłat na Dom Rzem.	"	314.767.-
7/ z tytułu rozsprzedaży znaczków na budowę Domu Rzem.	"	463.210.-

Ogółem: zł. 1.677.504.-

Ponadto ogół rzemieślników naszego województwa świadczył poważne sumy na Fundusz Odbudowy Stolicy i Akcję Pomocy Żołnierz - Izba jednak nie posiada szczegółowych danych.

Podkreślić też należy, że w II półroczu 1948 roku, na urządzenie świetlic rzemieślniczych wydtkowizy:

a) cechy rzemieślnicze łączną sumę zł. 221.735.-

b) Okręgowe Zm. Cechów łączną sumę zł. 297.747.-

Suma zł. 519.482.-

W akcji uspołecznienia rzemiosła przodowały wyrażnie organizacje rzemieślnicze okręgu bielsko-podlaskiego. Na podkreślenie zasługuje fakt, że Okręgowy Związek Cechów w Bielsku Podlaskim powziął w m-cu październiku 1948 roku uchwałę o założeniu własnej orkiestry rzemieślniczej. W wyniku akcji dobrowolnych ofiar zebrano wśród rzemieślników tego okręgu w okresie do końca roku 1948 sumę, ponad zł. 220.000.-, za którą zakupiono już część instrumentów muzycznych. Całkowita realizacja tej uchwały nastąpi w pierwszym półroczu roku 1949-go.

Przechodząc do analizy szczegółowej działalności organizacji rzemieślniczych należy podkreślić, że w roku sprawozdawczym, zwłaszcza w jego drugiej połowie, uporządkowano ostatecznie sprawę lokali biurowych dla tych organizacji, przeprowadzono należytą obsadę personalną tych biur, oraz uintensyfikowano akcję zakładania świetlic rzemieślniczych.

Kancelarie biurów wszystkich cechów mieszczą się w lokalach Okręgowych Związków Cechów, ich Oddziałów i Ekspozytur. Lokale te, znajdują się w Białymstoku, Suwałkach, Łomży, Żuku, Bielsku Podlaskim, Sokółce, Wysokiem Mazowieckiem, Augustowie, Kolnie, Olecku, Grójcu, Zambrowie, Hajnówce, Siemiatyczach i Ciechanowcu. Przeprowadzono również zmiany personalne wśród pracowników biurowych, obsadzając w biurach Okręgowych Związków Cechów stanowiska kierowników biur i buchalterów siłami fachowymi. W biurach Okr. Związków Cechów, z wyjątkiem Suwałk, oraz w niektórych Oddziałach zainstalowano telefony, oraz zakupiono maszyny do pisania.

Sprawy świetlic rzemieślniczych znalazły też właściwe rozwiązanie w roku sprawozdawczym. Podczas gdy na dzień 31 grudnia 1947 roku istniało tylko 3 świetlice: w Suwałkach, Żuku i Olecku - z koń

com roku 1948 było już ich 10 w następujących miejscowościach: Biłgoraj, Suwałki, Białystok, Sokółka, Wysokie Mazowieckie, Augustów, Olecko, Grajewo, Zambrow i Ciechanów.

Podkreślić należy, że większość nowych świetlic powstała przed dniem 15 grudnia 1948 roku, jako rezultat czynu przedkongresowego, jakim rzemieślnicze biłostockie uczcił Kongres Zjednoczenia się klasy robotniczej w Polsce.

Izba Rzemieślnicza współpracuje z organizacjami rzemieślniczymi po przez okresową kontrolę biur przez organ nadzoru Izby, oraz udział przedstawicieli Izby w ogólnych zebraniach rzemieślniczych.

W roku sprawozdawczym, organ nadzoru Izby dokonał 69 kontroli ogólnych oraz 19 kontroli szczególnych w organizacjach rzemieślniczych ponadto, przedstawiciele Izby wzięli udział w 60 zebraniach rzemieślniczych.

Oprócz tego również i przesłała organizacjom rzemieślniczym, dla służbowego użytku:

- a) instrukcję kancelaryjną,
- b) instrukcję kasowo-rachunkową
- c) instrukcję do preliminarza budżetowego,

Reasumując powyższe, należy stwierdzić, że organizacje rzemieślnicze województwa biłostockiego zrobiły duży postęp w roku 1948 na drodze rozwinięcia swojej działalności, osiągając bardzo znaczne zwiększenie liczby swych członków, oraz mocne i zdrowe podstawy finansowe.

Wpłynięcie to niewątpliwie na dalszy ich rozwój i pozwoli im na zajęcie właściwego miejsca w zespole czynników społecznych w szeregach województwa, pracujących nad odbudową życia gospodarczego Polski Ludowej.

Izba Rzemieślnicza uzyskuje przez to możliwość bardziej racjonalnego planowania na odcinku gospodarczej działalności rzemiosła, w szczególności zaś na odcinku produkcji rzemieślniczej, oraz zwiększenie możliwości organizowania większych zespołów wytwórczych w pewnych gałęziach produkcji rzemieślniczej.

Zestawienie wykonania budżetów

cechów rzemieślniczych w województwie białostockim za okres

od dnia 1.IX.1948 do dnia 31.XII.1948 r.

Cechy, należące do Okręgowego Związku Cechów	Lp. porządkowa	D O C H O D Y			W Y D A T K I			N: awyżk	Niedobór
		Prelimino- wano	Wykonano	%	Prelimino- wano	Wykonano	%		
I Siedziba	30	4.044.000.-	2.709.112.-	66,9%	4.044.000.-	2.718.752.-	67,2%	-	9.640.-
II Białystok	13	1.078.000.-	435.008.-	45,9%	1.078.000.-	465.264.-	43,1%	29.744.-	-
III Suwałki	11	1.521.000.-	752.835.-	60,1%	1.521.000.-	715.243.-	47%	47.592.-	-
IV Łomża	13	1.243.000.-	535.494.-	43%	1.243.000.-	573.068.-	46,1%	-	37.574.-
V Żółk	18	1.553.000.-	1.065.128.-	68,5%	1.553.000.-	1.012.113.-	65,2%	67.015.-	-
U g ó ł e m :	93	9.439.000.-	5.567.577.-	58,9%	9.439.000.-	5.484.440.-	58,1%	83.137.-	-

Załącznik Nr. 6 do sprawozdania
Izby Rzemieślniczej z r. 1948
1 9 4 8

Inwentarz strun mętkowego
Cechów rzemieślniczych w województwie białostockim w/g strun
na dzień 31 grudnia 1948 roku.

Cechy, należące do Okręgowego Związ- ku Cechów		A K T Y V A					R A S S I Y A					Miejsc cechów na 31.12.1948
I Białostocki		Km	Dunki	Trudni- cy	Nieob- bór	Ogółem	Nierzy- ciśle	Sumy przy- czyna	Ni- ki	Ogółem		
I	Białystok	58.81.242.-	511.917.-	242.004.-	31.478.-	866.641.-	471.079.-	131.720.-	233.842.-	866.641.-	32.364.-	
II	Suwalski	13.49.778.-	58.158.-	-	5.420.-	113.356.-	63.072.-	15.120.-	35.164.-	113.356.-	29.744.-	
III	Łomża	11.55.969.-	228.424.-	-	8.342.-	292.735.-	233.701.-	3.100.-	55.934.-	292.735.-	47.592.-	
IV	Żak	13.3.406.-	11.050.-	-	42.780.-	57.236.-	52.030.-	-	5.206.-	57.236.-	-	
V	Białski P.	18.24.538.-	48.678.-	8.034.-	-	81.650.-	20.221.-	380.-	61.049.-	81.650.-	61.049.-	
OGŁÓM:		97.215.333.-	858.227.-	250.038.-	88.020.-	1.411.618.-	840.103.-	100.320.-	421.190.-	1.411.618.-	-	

Załącznik nr. 3 do sprawozdania
Izbę Rzemieślniczą z roku
1948

Zestawienie wykonania budżetów
Okręgowych Związków Cechów w województwie białostockim za okres
od dnia 1 sierpnia 1948 do 31 grudnia 1948

Numer Okręgu	Nazwa	Siedziba	D O G H O D Y			# Y D A T K I			Nadwyżki	Niedobór
			Prelimino- wne	wykonano	% wyk- nania	Prelimi- nowane	wykonano	% wyk- nania		
I	Okr. Związek Cechów	Białystok	2.255.000.-	1.513.594.-	67,1%	2.255.000.-	1.494.045.-	66,2%	19.049.-	-
II	"	Suwalski	650.000.-	304.337.-	46,8%	650.000.-	280.437.-	43,1%	23.900.-	-
III	"	Łomża	1.240.000.-	729.618.-	58,8%	1.240.000.-	693.644.-	55,8%	35.974.-	-
IV	"	Żelazka	908.000.-	504.960.-	55,6%	908.000.-	553.116.-	60,9%	-	48.156.-
V	"	Białski P.	944.000.-	618.047.-	65,4%	944.000.-	610.835.-	64,7%	7.212.-	-
O g 6 z e m :			5.997.000.-	3.670.556.-	61,2%	5.997.000.-	3.632.577.-	60,6%	37.979.-	-

Inwentarz stanu majątkowego

Okręgowych Związków Cechów w województwie wielkopolskim
na dzień 31 grudnia 1948 r.

Nazwa	Siedziba	Majątek				Majątek				Majątek Okręgowy na dzień 31 grudnia 1948 r.
		Kasa	Banki	Drukarnia	Wiedza	Ogółem	Wierzy- ciela	inne	inne	
I Okr. Zw. Cechów	Białystok	60.184.-	442.505.-	274.971.-	-	777.660.-	401.554.-	357.057.-	19.049.-	777.660.-
II " "	Suwalski	20.690.-	56.800.-	28.232.-	-	105.622.-	81.722.-	23.900.-	105.622.-	23.900.-
III " "	Łomża	-	239.510.-	182.156.-	-	421.666.-	323.461.-	62.231.-	35.974.-	421.666.-
IV " "	Żelazka	30.736.-	20.068.-	52.030.-	48.156.-	150.990.-	147.080.-	3.900.-	150.990.-	35.974.-
V " "	Białski P.	5.892.-	1.320.-	-	-	7.212.-	-	-	7.212.-	7.212.-
Ogółem		117.402.-	760.203.-	537.389.-	48.156.-	1.463.160.-	903.827.-	423.188.-	186.138.-	1.463.160.-

x) majątek Okręgowy Zw. Cechów - bez uwzględnienia ruchomości.

OPINIE IZBY WOBEC WŁADZ PRZEMYSŁOWYCH
W ZAKŁADACH WYKONSTW. I ART. 146 PR. W. PRZEMYSŁOWEGO

7 okresie sprawozdawczym Izbę otrzymała od Powiatowych Władz Sanitarnych do zaopiniowania w drodze dyspensy z art. 144 p.p.l. 369
zest. 369 z liczbą 429 spraw pozostałych z r. 1947 cyfra spraw
do zaopiniowania wynosiła 1758.

4 porównaniu z rokiem 1947 w okresie sprawnego nie stał się
siłaczny, 180, wzrost wpływu podań. Należy zaznaczyć, że w
okresie półroczu sprawy wpływały dość obficie (930), zaś w drugim
okresie do się silne obniżenie wpływu (439 spraw), jak też dość znacz-
ne słabnięcie z ubiegania się o uzyskanie uprawnień przyja-
znych z zachowaniem likwidacji istniejących już, bez uprawnień, sta-
nowia.

* Liczba przeprowadzonych pomiarów i obserwacji 1890 eksp.
rozstrata do ostatniego 175 na rok 1949.

W dniu 1895 roku wnoszących przysyłanych bez przeprowadzenia
examinu kwalifikacyjnego 665, po przeprowadzeniu egzaminu kwalifi-
kacyjnego 495. Odnowienie akt twierdzą spraw 379. W tym czasie liczba nale-
ży twierdzić, że niejednokrotnie (określenie 600 załączonych odnow-
nie) uwalnia się o wykonanie uprawnienia steminalnego nie posiadając
kwalifikacji do wykonania czynności i tak też i ci, którzy
nie są sentak skierowania ich do Komisji Kwalifikacyjnej wyszli
znowu akt twierdzą egzaminów. Powołali się na prawo do patentów,
których z powodu tego Komisjary przesłali z prawami do
ich i o wykonanie uprawnienia.

z liczbą zwycięstw w grach wyliczone do Tadeusza Przemysłowego
96 nieodprzeżonych jako współzawodniców, które to powstrzymały się,
ze względu początkowe złożyli podania o wydanie im opinii w drodze
dyspensy, a w późniejszym czasie przerzuciła się do sekcji ogra-
minów czeladniczo-mistrzowskich i ubiegali się o uzyskanie kart
miejscowych na podstawie art. 145 prawa przemysłowego.

Poniższa tabela ilustruje szczegółowo w jakich dziedzinach zawodów rzemieślniczych ubiegają się patentanci o uzyskanie uprawnień, oraz o ich otrzymaniu.

Rodzaj rzemiosła	Liczba podań	Wydano dyspens	
		bez ograniczenia kwalif.	po ograniczeniu kwalif.
Grupa: budowlana	244	81	20
• drewna	121	74	32
• metalowa i elektryczna	287	152	124
• włókiennicza	273	130	97
• skórzaną	209	128	91
• spożywcza i chemiczna	198	81	111
• poligraficzna i papiern.	17	4	5
• usług osobistych	20	15	5
Razem:	1369	665	485

Poza wyżej wymienionymi Izba otrzymała 148 podań o potwierdzenie praw nabytych do samodzielnego prowadzenia rzemiosła (art. 3 ust. 2 i 198 p.p.) z czego załatwiono z wnioskiem przychylnym 144 podań.

Podań o wydanie kart rzemieślniczych na podstawie Dekretu Min. Przemysłu i Handlu z dnia 22.X.1947-r. (Dz. U. R. P. Nr. 65, poz. 380) wpłynęło 19 z czego załatwiono 13.

O uzyskanie uprawnień na wykonywanie rzemiosła koncesjonowanego ubiegało się w okresie sprawozdawczym 5 osób - wniosków przychylnych wydano 6.

Do najliczniej reprezentowanych rodzajów rzemiosła należy: krawiectwo (252 podań), kowalstwo (240 podań) i szewstwo (129 podań).

Wśród ubiegających się o uzyskanie uprawnień przemysłowych 60% ubiegających się stanowią rzemieślnicy, którzy już te uprawnienia przed rokiem 1939 posiadali, lecz wskutek działań wojennych zagubili dowody posiadania takich, 40% są to rzemieślnicy, którzy rozpoczął

nową rzemiosła przed wojną lub w okresie wojennym, względnie przed 1939 rokiem nie posiadali uprawnień, zajmując się t.zw. chłupnictwem. Cenzus naukowy ubiegających się, należy stwierdzić, jest bardzo niski. Przeważają rzemieślnicy posiadający 2 - 4 klasy Szkoły Powszechnej. Z ukończoną Szkołą Powszechną (7 klas) należą do rzadkości. Dość pokazać cyfrę, przeważnie wśród starszych rzemieślników, stanowią ci, którzy mają t.zw. domowe wykształcenie t.j. ci, którzy wcale nie uczęszczali się w szkołę i posiadający sztukę pisanie i czytanie w bardzo niskim stopniu.

W bieżącym okresie Izba przeprowadziła reorganizację sposobu składania podań o wydanie kart rzemieślniczych. W ubiegłym roku 1947 podania były składane bezpośrednio do Władzy Przemysłowej w wyniku czego Izba otrzymywała około 80% podań bez udokumentowania dowodami kwalifikacji i musiała kompletować samą drogą korespondencji z patentami, bądź odpowiednimi Zarządami Cechów. W okresie sprawozdawczym, dzięki zorganizowaniu Okręgowych Związków Cechów i ich biur, podania były składane w Okręgowych biurach cechów bądź ich oddziałach, gdzie z miejsca dokonywano kompletowania dowodów kwalifikacji i następnie składane do decyzji Władzy Przemysłowej. W wyniku tej akcji nastąpiła kardynalna zmiana co do jakości przedkładanych podań Izbie do zaopiniowania. W obecnym okresie Izba otrzymuje w 80% sprawy skompletowane i co do których z miejsca może postawić opinię.-

działalność komisji egzaminacyjnych

W roku 1948 Izba Rzemieślnicza dokonała bardzo poważnej rozbudowy sieci Komisji Egzaminacyjnych zwiększając ich stan liczbowy prawie dwukrotnie, a to z powodów następujących:

- 1) rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 11 grudnia 1947 o zmianie listy rzemiosł (Dz.U.R.P.Nr.9 poz.61-1948) stworzyło konieczność utworzenia komisji dla przemysłów, które od 1948 roku zostały zaliczone do rzemiosła,
- 2) postępujący rozwój życia gospodarczego wymagał powołania komisji egzaminacyjnych w tych miejscowościach, gdzie ich dotychczas nie było.

Izba Rzemieślnicza nadal przytrzymywała się zasady, że egzaminy mistrzowskie mogą być przeprowadzane tylko w miejscu siedziby Izby - Białymstoku oraz w Suwałkach i Łomży jako większych ośrodkach, gdzie wyrobienie społeczne i zawodowe rzemiosła jest znaczne i gdzie komisje takie były czynne w latach przedwojennych.

Komisje czeladnicze i kwalifikacyjne w zasadzie powołane zostały we wszystkich ośrodkach powiatowych oraz dla niektórych zawodów w Hajnówce i Ciechanowcu, które są większymi ośrodkami rzemieślniczymi.

Łączny stan Komisji Egzaminacyjnych na dzień 31 grudnia 1948 r. wynosił: czeladniczych - 99 komisji, mistrzowskich - 63 i kwalifikacyjnych - 101 = razem 263 komisje, wówczas gdy na dzień 31 grudnia 1947 r. było komisji czeladniczych - 60, mistrzowskich - 32 i kwalifikacyjnych - 60 = razem 152 komisje.

Wyznaczając obsadę do poszczególnych komisji Izba Rzemieślnicza opierała się na wnioskach otrzymywanych w tej materii od właściwych terenowo i zawodowo cechów rzemieślniczych, powołując w pierwszym rzędzie do komisji tych rzemieślników, którzy jeszcze w okresie wojennym pracowali w komisjach, a tym samym dają gwarancję ciągłości i jednolitości prac egzaminacyjnych.

Następująca tabela ilustruje rozmieszczenie komisji w terenie i ich skład według zawodów:

Komisja nazwa grup podległych)	Właściwość terytorialna Komisji Egzaminacyjnych												
	Białystok	Suwałki	Olsztyn	Łomża	Grójec	Żyrardów	Bielsk	Ciechanów	Sokółka	Hajnówka	Augustów	Wys. Maz.	Razem
Czeladnicze	3	1	-	1	-	-	1	-	1	-	-	-	7
Mistrzowskie	3	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	5
Kwalifikacyj.	3	1	-	1	-	-	1	-	1	-	-	-	7
Czeladnicze	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8
Mistrzowskie	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7
Kwalifikacyj.	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8
Czeladnicze	6	3	-	2	-	1	2	1	1	2	-	1	19
Mistrzowskie	6	3	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	12
Kwalifikacyj.	6	3	-	2	-	2	2	1	1	2	-	1	20
Czeladnicze	1	1	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	4
Mistrzowskie	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	3
Kwalifikacyj.	1	1	-	1	-	1	-	-	1	-	-	-	5
Czeladnicze	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mistrzowskie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kwalifikacyj.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Czeladnicze	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Mistrzowskie	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Kwalifikacyj.	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Czeladnicze	4	3	-	2	1	1	2	-	-	1	1	1	16
Mistrzowskie	4	3	-	2	-	1	1	-	-	-	-	-	11
Kwalifikacyj.	4	3	-	2	1	1	2	-	-	1	1	1	16
Czeladnicze	6	3	-	2	1	2	2	-	2	1	-	1	20
Mistrzowskie	6	3	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	13
Kwalifikacyj.	6	3	-	2	1	2	2	-	2	1	-	1	20
Czeladnicze	4	2	2	2	2	2	3	-	2	2	1	1	23
Mistrzowskie	4	2	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	10
Kwalifikacyj.	4	2	2	2	2	2	3	-	2	2	1	1	23
Czeladnicze	34	13	2	10	4	6	10	1	7	6	2	4	99
Mistrzowskie	33	13	-	10	-	6	1	-	-	-	-	-	63
Kwalifikacyj.	34	13	2	10	4	8	10	1	7	6	2	4	101
Ł O & M :	101	39	4	30	8	20	21	2	14	12	4	8	263

W pracach Komisji Egzaminacyjnych brak stale udziału przedstawicieli władzy przemysłowej - w Białymstoku przedstawiciel Wojewódzkiego Wydziału Przemysłu i Handlu względnie Miejskiego Wydziału Przemysłu i Handlu, a w powiatach przedstawiciel miejscowego Starostwa.

Kandydaci na czeladników, którzy nie posiadają ukończonej Publicznej Średniej Szkoły Zawodowej (Publicznej Szkoły Dokształcającej Zawodowej) zgodnie z postanowieniami zawartymi w rozporządzeniu Ministra Przemysłu z dnia 30 listopada 1945 r. (Dz.U.R.P.Nr.7 poz.60-1946) składali egzaminy czeladnicze przed Komisjami w skład których wchodził również delegat Kuratorium Okręgu Szkolnego. Ponieważ z ukończoną Szkołą były tylko liczone jednostki, więc w praktyce przedstawiciel władz szkolnych zawsze zasiadał przy egzaminach czeladniczych.

Z zestawienia danych za lata 1947 - 1948 widać zwiększenie liczby kandydatów do stopnia czeladniczego i mistrzowskiego, przyczym o ile chodzi o stopień czeladniczy, to wzrost kandydatów wynosi niecałe 20%, natomiast liczba kandydatów do stopnia czeladniczego wzrosła o 50%. Ilustrują to następujące dane złożonych podań o dopuszczenie do egzaminu:

Rodzaj egzaminu	1947 rok	1948 rok
Mistrzowskie	477	562
Czeladnicze	632	995

Znacznie większą liczbę podań o dopuszczenie do egzaminu czeladniczego aniżeli do egzaminu mistrzowskiego należy tłumaczyć tym, iż 90% osób przystępujących do egzaminu mistrzowskiego nie posiadając stopnia czeladniczego musi jednocześnie składać egzamin czeladniczo-mistrzowski. Są to wszystko starsi rzemieślnicy w wieku ponad 30 lat, którzy naukę rzemiosła i praktykę czeladniczą odbywali w okresie wojennym, a nawet w latach dowojennych i na skutek zawieruchy wojennej nie mieli możliwości przystąpienia do egzaminu czeladniczego we właściwym czasie. Sporo rzemieślników, którzy posiadają kwalifikacje mistrzowskie jeszcze w okresie dowojennego, a na skutek działań wojennych

pogubili dokumenty (dyplomy mistrzowskie i świadectwa czeladnicze) uważa, iż łatwiej jest zdać ponownie egzamina czeladniczo - mistrzowskie, aniżeli w drodze przewlekłej i żmudnej procedury sądowej odtwarzać dokumenty w Sądach Grodzkich.

Dlatego też chcąc mieć jasny obraz faktycznego wzrostu kadr rzemieślniczych należy liczbę złożonych podań o dopuszczenie do egzaminu czeladniczego - 995 zminusować o 495 osób ubiegających się o dopuszczenie do egzaminu czeladniczo - mistrzowskiego. Reszta, to jest 500 podań dotyczy istotnie młodzieży, która wstępuje do rzemiosła w charakterze czeladników.

Przy kierowaniu kandydatów do egzaminu Izba Rzemieślnicza kierowała się jaknajmniejszymi wymogami natury formalnej, chcąc dać dostęp każdemu rzemieślnikowi do Komisji i możliwość wykazania przez nią swej umiejętności zawodowej. Odwrotnie Izba Rzemieślnicza wymagała od Komisji aby egzaminy, a w szczególności praktyczne były jak na najwyższym poziomie, z tej racji na 490 egzaminów mistrzowskich z wynikiem dodatnim było 36 egzaminów z wynikiem niedostatecznym i na 894 egzaminy czeladnicze z wynikiem dostatecznym 28 egzaminów z wynikiem ujemnym.

O ile chodzi o wiedzę zawodową, to kandydaci wykazali całkowi-
te opanowanie zawodu, natomiast o ile chodzi o wiadomości ogólnokształcące, wykazują i nadal nieogół niski poziom. Większość kandydatów posiada zaledwie ukończone 4 - 5 klas szkoły powszechnej, a są i tacy, którzy ukończyli tylko 3 klasy. Nieliczne jednostki posiadają ukończoną całą 7-mio klasową Szkołę Powszechną. Dlatego też Izba Rzemieślnicza kierowała ich masowo na kursy przygotowujące do egzaminu czeladniczego, organizowane przez Zakład Doskonalenia Rzemiosła w Białymstoku i miastach powiatowych. Krótkofalowe przeszkolenie na kursach było korzystne i kandydaci do egzaminów czeladniczych mogli wykazać minimum wiadomości przewidziane w art. 154 prawa przemysłowego.

Następująca tabela ilustruje wykształcenie (cenzus szkolny)

rzemieślników, którzy złożyli egzamin czeladniczy i mistrzowski w 1948 roku (liczby podane w tabeli w procentach):

Zawód	Czeladnicy					Mistrzowie					Łącznie				
	z ukończonymi klasami					Szkoły Powszechnej									
	III	IV	V	VI	VII	III	IV	V	VI	VII	III	IV	V	VI	VII
Wieloletnia ogólna	-	8%	15%	17%	60%	-	2%	13%	20%	65%	-	5%	15%	18%	
Stalowa techn.	15%	8%	40%	25%	12%	13%	10%	32%	27%	18%	14%	9%	36%	26%	
Przewna	21%	13%	40%	18%	8%	10%	18%	30%	24%	18%	15%	16%	35%	21%	13%
Poligraf. mechaniczna			100%					100%					100%		
Wórzana	26%	27%	13%	26%	8%	20%	24%	17%	24%	15%	23%	25%	15%	25%	12%
Wórkien-	6%	12%	43%	28%	11%	8%	15%	33%	26%	18%	7%	14%	38%	27%	14%
Żywność	14%	30%	30%	17%	9%	11%	18%	36%	20%	15%	13%	24%	33%	18%	2%
Przemysł	15%	28%	38%	9%	10%	10%	25%	36%	18%	11%	12%	27%	37%	13%	11%

Kandydatów przystępujących do egzaminu czeladniczego z ukończoną w okresie przedwojennym Publiczną Szkołą Doksztalającą Zawodową było w ciągu całego 1948 r. 10 osób, natomiast z ukończoną Publiczną Średnią Szkołą Zawodową w okresie powojennym nie było nikogo, gdyż na terenie województwa białostockiego ten typ szkolnictwa został restytuowany dopiero w latach 1947 - 1948.

W roku 1948 Komisje Egzaminacyjne pracowały znacznie intensywniej, a to wobec wzrostu liczby osób przystępujących do egzaminów. I tak, gdy w roku 1947 uzyskało kwalifikacje czeladnicze względnie mistrzowskie 936 osób, to w 1948 r. 1384.

Następująca tabela ilustruje złożone egzaminy przez kandydatów w latach 1947 i 1948 z uwzględnieniem podziału na poszczególne grupy zawodów rzemieślniczych:

Grupa zawodów rzemieślniczych	Złożono egzaminów z wynikiem dodatnim					
	mistrzów- skich		czeladni- czych		Razem	
	1947	1948	1947	1948	1947	1948
Grupa budowlana i mineralna	6	37	6	53	12	90
Grupa metalowa i elektrotechniczna	75	79	111	172	186	251
Grupa drzewna	12	43	17	36	29	79
Grupa chemiczna	-	-	-	-	-	-
Grupa poligraficz. i papiernicza	1	3	-	1	1	4
Grupa skórzana	57	75	61	99	118	174
Grupa włókiennicza	125	175	197	311	322	486
Grupa spożywcza	87	63	132	188	219	251
Grupa rzemiosł różnych	21	15	28	34	49	49
Razem:	384	490	552	894	936	1384

Do wzrostu czeladników i mistrzów przyczyniła się ingerencja władz administracyjnych w poszczególnych powiatach oraz sprężyzna prace organizacji cechowych. W 1948 roku na czoło wysuwają się powiaty: łomżyński, bielsko podleski i Białystok, natomiast martwą zaradczą powiaty mazurskie Ełk, Olecko i Górdap oraz zbyt słabą działalność przejawiają powiaty: suwalski, grajewski i augustowski. Potwierdza to następująca tabela rzemieślników, którzy złożyli egzamin czeladniczy i mistrzowski w 1948 roku:

Lp. porządkowa	P o w i a t y											
	Sokoł- ka	B-stok miasto	B-stok pow.	Łom- ża	Suwał- ki	Gra- jewo	Wys. Maz.	Augu- stów	Ole- cko	Bielsk Podl.	Ełk	Gór- dop
owskie	14	125	55	158	23	18	72	13	3	34	14	1
nicze	52	205	105	223	47	45	67	24	2	83	35	1
se m	66	330	160	386	70	63	99	37	5	117	49	2

W 1948 roku daje się zauważyć większy dopływ kobiet do zawodów rzemieślniczych - potwierdza to następująca tabela: osób, które w sprawozdawczym roku złożyły egzaminy mistrzowskie względnie czeladnicze:

Rodzaj egzaminu	Rok 1947			Rok 1948		
	Meżcz	Kobiet	Razem	Meżcz	Kobiet	Razem
Czeladnicze	530	22	552	787	107	894
Mistrzowskie	377	7	384	436	54	490
Razem:	907	29	936	1223	161	1384

Z powyższego widać, że gdy w 1947 r. kobiety stanowiły tylko 3% nowych mistrzów i czeladników, to w 1948 r. udział kobiet wzrósł do 12%, na co złożył się dopływ kobiet do zawodu krawieckiego i fryzjerskiego.

W porównaniu z rokiem 1947 widać również znaczny wzrost wpływu podań o dopuszczenie do egzaminu mistrzowskiego względnie czeladniczego. Ilustrują to następujące dane: w 1947 r. wpłynęło podań o dopuszczenie do egzaminów mistrzowskich 477 i do czeladniczych 632 - razem 1109 podań, natomiast w 1948 r. podań o dopuszczenie do egzaminów mistrzowskich 562 i do czeladniczych 995 czyli razem 1557.

Akta spraw kandydatów przystępujących do egzaminów po całkowitym skompletowaniu są niezwłocznie przekazywane do właściwych Komisji Egzaminacyjnych, które przeprowadzają egzaminy w okresie czasu od 2-eh do 4-eh tygodni po otrzymaniu akt spraw przez Przewodniczącą Komisji. Z reguły egzaminy przeprowadzane są na sesjach egzaminacyjnych. Na jedno posiedzenie wyznacza się od 5-ciu do 18-cie spraw. W zawodach mniej licznych jak np. w zegarmistrzostwie, budownictwie, rymarstwie i t.p. Komisja Egzaminacyjna zbiera się nawet dla przeprowadzenia egzaminu dwóch a nawet jednej osoby.

Wszystkie nowopowołane Komisje w 1948 r. zostały zaopatrzone w regulaminy egzaminacyjne mistrzowskie oraz czeladnicze.

W 1948 r. Izba Rzemieślnicza wydała Komisjom Egzaminacyjnym cały szereg zarządzeń i pouczeń z których najważniejsze są:

- 1) Okólnik Nr.5 z dnia 16 marca 1948 r. w sprawie zmiany postępowania Komisji Egzaminacyjnych po myśli wytycznych zawartych w piśmie Ministerstwa Przemysłu i Handlu Dep.Przem.Miejscowego z dnia 1 marca 1948 r. znak: PM.Sekr./E.
- 2) Okólnik Nr.9 z dnia 23 sierpnia 1948 r. w sprawie zaniechania przez Komisje poczęstunków i libacji poegzaminacyjnych.
- 3) Pismo okólne z dnia 24 września 1948 r. Znak: V/21/1 do Przewodniczących Komisji Egzaminacyjnych w sprawie współpracy Komisji z delegatami Kuratorium Okręgu Szkolnego i Władz Przemysłowych oraz w sprawie wysyłania powiadomień o sesji egzaminacyjnej i o nadzorze nad wykonywaniem sztuk egzaminacyjnych.
- 4) Okólnik Nr.15 z dnia 3 listopada 1948 r. przypominający Komisjom Czeladniczym wytyczne zawarte w rozp. Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 30 listopada 1945 r. (Dz.U.R.P.Nr.7 poz.60-1946).

Sesje egzaminacyjne Komisji urzędujących w Białymstoku stale i systematycznie były wizytowane przez przedstawiciela Izby Rzemieślniczej, natomiast Komisje Egzaminacyjne urzędujące w powiatach stale były wizytowane przez Powiatowe Władze Przemysłowe, przedstawiciel których występował w charakterze delegata naszej Izby.

Na ogół tok pracy Komisji Egzaminacyjnych był sprężysty i egzaminy stały na wysokim poziomie, zaś Komisje Egzaminacyjne cieszą się dużym autorytetem wśród rzemiosła dowodem czego może służyć fakt, że w ciągu całego 1948 r. były tylko dwa zażalenia z Łonży na orzeczenia i prace Komisji, w jednym wypadku na Komisję dla zawodu kowalskiego i w jednym wypadku dla zawodu piekarskiego. W obu wypadkach skargi zostały rozpoznane przez Zarząd Izby, który uznał słuszność decyzji Komisji Egzaminacyjnych.

W 1948 r. z okręgów innych Izb Rzemieślniczych poddano egzaminom za zgodą właściwych Izb terytorialnych dwóch kandydatów, a mianowicie jednego z wojew. warszawskiego i jednego z woj. olsztyńskiego.

PLANOWANIE GOSPODARCZE

Podstawą planowania są ścisłe dane statystyczne o potencjale gospodarczym planowej gałęzi przemysłu, istotą zaś analiza tych danych - co w rezultacie daje nam wszechstronny plan gospodarczy na pewien określony czasokres.

Rzemiosło, które dotychczas nie było ujmowane w ogólnym planie gospodarczym Państwa i przedstawiało luźno zorganizowaną i mało kontrolowaną grupę wytwórczą, na skutek zarządzenia Władz Centralnych od roku 1949 włączone zostało do Ogólnego Planu Państwowego.

Rok 1948 był okresem przygotowawczym do opracowania planowej gospodarki rzemiosła. Zadaniem samorządu gospodarczego w okresie sprawozdawczym było zebranie jak najdalej wyczerpujących i rzeczywistych danych o zdolności produkcyjnej rzemiosła.

Praca przygotowawcza opierała się na analizie złożonych kwestionariuszy rejestracyjnych oraz na bezpośredniej konsultacji z rzemieślnikami. Jeżeli chodzi o kwestionariusze, to należy niestety stwierdzić, że zawarte w nich dane daleko odbiegają od rzeczywistego stanu. Toteż materiał w nich zawarty należało brać nader krytycznie i w pewnym tylko procencie mógł być wykorzystany. Przyczyną niezgodnego i niewłaściwego ze stanem faktycznym wypełniania kwestionariuszy była pokutująca do dnia dzisiejszego nieufność i niechęć rzemieślników do podawania faktycznych danych o swoim warsztacie. Ażebym to przekonać Izbę Rzemieślniczą starała się w okresie sprawozdawczym bezpośrednio popularyzować wśród rzemieślników pojęcie planowania oraz kładła specjalny nacisk w tym kierunku na rolę Cechów i Powiatowych Związków Cechów w zbieraniu wymaganych materiałów. Izba Rzemieślnicza przy każdej sposobności rozpraszała nieufność rzemieślników do zamierzonej akcji statystycznej, wykorzystując w tym celu zebranie i bezpośrednie rozmowy z rzemieślnikami.

W rezultacie prac przygotowawczych Izba w okresie sprawozdawczym opracowała arkusze potencjału wytwórczości następujących rzemiosł:

1) murarstwo, 2) ciesielstwo, 3) szklarstwo, 4) kowalstwo, 5) kowalstwo resorowe, 6) ślusierstwo maszynowe, 7) odlewnictwo metali, 8) ślusierstwo samochodowe, 9) blacharstwo, 10) instalatorstwo elektryczne, 11) stolarstwo meblowe, 12) kołodziejstwo, 13) bednarstwo, 14) modelarstwo, 15) szczotkarstwo, 16) introligatorstwo, 17) szewstwo, 18) cholewkarstwo, 19) rymarstwo, 20) mechanictwo ortopedyczne, 21) kozuszkarstwo, 22) krawiectwo męskie, 23) krawiectwo damskie, 24) czapnictwo, 25) bielizniarstwo, 26) dziewiarstwo, 27) tapicerstwo.

Ponadto zostały opracowane listy punktowe wszystkich rzemiosł. Odpisy tych list zostały przesłane do Oddziału Rzemieślniczej Centrali w Białymstoku i do poszczególnych cechów. Zestawienie zaś liczbowe list punktowych zostało przesłane do Związku Izb Rzemieślniczych R.P.

Zaplanowany potencjał wytwórczy rzemiosła.

Jak już wyżej zaznaczono, opracowany został przez Izbę potencjał wytwórczy niektórych rzemiosł. Pod uwagę wzięto tutaj wyłącznie rzemiosła o charakterze produkcyjnym. Punktem wyjścia dla zaplanowania możliwości produkcyjnej były listy punktowe oraz zestawienie parku maszynowego według stanu na dzień 31.XII.1948 roku. Zaznaczyć jeszcze należy, że przy opracowywaniu potencjału gospodarczego wzięto tylko pod uwagę te warsztaty, które nadesłały kwestionariusze rejestracyjne. Należy też tłumaczyć rozbieżność, jaka zaistniała między danymi statystycznymi ilości warsztatów a cyframi ujętymi do zaplanowania.

I. Dział rzemiosł grupy budowlanej

1. Murarstwo - liczy 82 rzemieślników, posiadających samoistne zakłady: 1 - jednopunktowe, 2 - posiadających zakłady dwupunktowe, 1 zakład trzy punktowy i 1 zakład siedmiopunktowy. Park maszynowego murarstwa posiada. Dysponuje w sezonie 153.600 roboczo-godzinami. Złotne jest wykonać 22.000 metrów sześć. muru z cegły na zaprawie wapiennej oraz

78.770 metrów kwadr. tynku na zaprawie wapiennej.

2. Ciesielstwo - liczy 159 zakładów jednopunktowych i 1 zakład trzy-punktowy. Parku maszynowego nie posiada. Dysponuje w sezonie 291.600 rob.godz. Zdolne jest wykonać 32.400 metr.kw. budynków drewnianych oraz 29.680 metr.bież.wiązania dachowego.

3. Szklarstwo - liczy 27 zakładów jednopunktowych - 1 3 zakłady dwu-punktowe. Łącznie dysponują one 52.800 rob.godz. Zdolne są oszklić 52.800 metr.kw.okien.

II. Dział rzemiosł grupy metalowej

1. Kowalstwo - liczy 547 warsztatów jednopunktowych, 247 warsztatów dwupunktowych i 2 warsztaty trzypunktowe. Łącznie dysponuje w ciągu roku 2.752.800 rob.godz. z czego 25% planuje się na reperację tj. 688.200 rob.godz., pozostałe zaś 2.072.600 rob.godz. na właściwą produkcję. Park maszynowy składa się z 23 silników elektrycznych oraz następujących maszyn o napędzie mechanicznym: 7 szlifierek, 2 tokarek, i 1 wiertarki. Maszyny o napędzie niemechanicznym składają się z 166 wiertarek i 6 tokarek.

Zdolność produkcyjna wyraża się w następujących cyfrach:

a) pełne okucie wozu wiejskiego	8.000 sztuk
b) " " szał wiejskich	8.000 "
c) " podkucie koni	120.000 "
d) brony polowe	8.000 sztuk
e) " sprężynowe	8.000 "
f) pługi jednoskibowe	8.000 "

2. Kowalstwo resorowe - posiada 1 warsztat jednopunktowy i 1 warsztat dwupunktowy. Park maszynowy obejmuje 2 silniki elektryczne i 2 wiertarki. Zdolne jest wyprodukować wraz z zainstalowaniem 40 sztuk resorów przednich i tylnych do wozów ciężarowych i 30 sztuk resorów przednich i tylnych do wozów osobowych.

3. Slusarstwo maszynowe - obejmuje rzemiosło, zajmujące się remontami maszyn parowych i silników oraz produkcją narzędzi rolniczych. Rzemiosło powyższe liczy 5 warsztatów jednopunktowych, 4 warsztaty dwupunktowe i 4 warsztaty 3 punktowe. Park maszynowy składa się z 2 silników spalinowych, 9 silników elektrycznych, 7 tokarni, 5 wiertarek, 4 szlifierek, 1 tarczówki uniwersalnej, 1 wiertarki elektrycznej ręcznej oraz 1 wiertarki i 1 szlifierki o napędzie niemechanicznym.

Przy powyższym parku maszynowym i dysponowanymi 62.400 rob.godz. potencjał wytwórczy przedstawia się następująco:

a) generalny remont cylindra maszyny parowej	80 remont.
b) doszlifowanie wału korbowego, odlanie panewek z roztoczeniem i dotarciem	80 "
c) kapitalny remont motoru przemysłowego lub rolniczego o średnicy 250 mm.	35 "
d) " " " 150 mm	80 "
e) młockarnie szerokomotne	20 sztuk
f) sieczkarnie	80 "
g) wialnie	125 "
h) kieraty	40 "

4. Odlewnictwo metali - posiada 2 zakłady czteropunktowe i 1 zakład sześciopunktowy. Zdolne jest wyprodukować w ciągu roku 310 kompletów odlewniczych do młockarni szerokomotnej, 700 kompletów do sieczkarni, 100 kompletów odlewniczych do kieratów.

5. Slusarstwo samochodowe - posiada 6 zakładów dwupunktowych i 3 zakłady trzypunktowe. Warsztaty powyższe zdolne są przeprowadzić 20 generalnych remontów silników czterocylindrowych.

6. Błacharstwo - liczy 29 zakładów jednopunktowych i 3 zakłady trzypunktowe. Z tego 13 zakładów poza kryciem dachów produkuje tzw. galanterię blaszaną. Zdolność wytwórcza wyraża się następująco:

a) konewki do mleka	11.000 sztuk
b) puszki do konserw (pojemn. 1 kg)	48.000 "

c) rury piecowe	12.000 mtr.bież.
d) rynny spustowe	11.000 " "
e) krycie dachów	11.000 " kw.

7. Instalatorstwo elektryczne - liczy 11 zakładów jednopunktowych, 2 zakłady dwupunktowe i 1 zakład czteropunktowy. Zaplanowana roczna możliwość produkcyjna przedstawia się w następujących cyfrach:

a) punkty instalacyjne (1 punkt = 9 mb. sieci wewnętrznej	5.900 punktów
b) tablice rozdzielcze z zainstalowa- niem	3.900 sztuk

III. Dział rzemiosł grupy drzewnej

1. Stolarstwo meblowe - liczy 26 warsztatów jednopunktowych, 10-dwu-
punktowych, 3 - trzypunktowe, 4 czteropunktowe, 2 pięciopunktowe,
i 1 warsztat siedmiopunktowy. Park maszynowy składa się z 28 silników
elektrycznych, 15 pił tarczowych, 15 heblarek wyrówn., 2 heblarek gru-
bosciowych, 8 pił taśmowych, 3 wiertarek, 4 frezarek i 1 tokarki.

Dysponują powyższe warsztaty w ciągu roku 212.200 rob.godz.

i zdolne są wyprodukować następujące meble:

a) stoły biurowe	500 sztuk
b) krzesła biurowe	2.000 "
c) biurka	200 "
d) szafy biurowe	200 "
e) tablice szkolne	500 "
f) ławki szkolne	3.300 "
g) stoliki uczniowskie	3.300 "
h) stoły nauczycielskie	500 "
lub sypialnie	260 kompletów
stokowe	290 "

2. Kokodziejstwo - liczy 78 warsztatów jednopunktowych. Dysponując
187.200 rob.godz., może w ciągu roku wyprodukować 2.925 wozów.

3. Bednarstwo - liczy 20 warsztatów jednopunktowych, zdolnych wypro-
dować w okresie rocznym 1.700 beczek dębowych o wymiarze 80 x 80 cm

4. Modelarstwo - liczy 2 warsztaty jednopunktowe, które są zdolne wyprodukować 100 par prawideł dla nóg nieforemnych.

5. Szczotkarstwo - liczy 5 warsztatów jednopunktowych. Roczny potencjał wytwórczy przedstawia się następująco:

a) szczotki do obuwia	800 sztuk
b) " " ubrania	300 "
c) " " zamiatania	600 "
d) " " szorowania	600 "
e) pędzle malarskie	1.200 "
f) ławkowce malarskie	150 "

IV. Dział rzemiosł grupy chemicznej

na terenie okręgu Izby warsztatów produkcyjnych nie posiada.

V. Dział rzemiosł grupy rzemiosł papierniczej

Introligatorstwo (bez oprawy książek). Nytwórnio torebek, kopert i kartonów. Rzemiosło to liczy 2 warsztaty jednopunktowe. Zdolność produkcyjna przedstawia się następująco:

a) torebki (o pojemn. 1 kg)	3.200 sztuk
b) pudełka kartonowe	57.600 "
c) koperty	200.000 "

VI. Dział rzemiosł grupy skórzanej

1. Szewstwo - liczy 412 warsztatów produkcyjnych jednopunktowych, 12 warsztatów dwupunktowych i 2 warsztaty trzypunktowe. Park maszynowy obejmuje 16 maszyn łatkowych, 15 maszyn płaskich i 27 maszyn cholewkarskich. Na produkcję właściwą zaplanowaną 795.600 rob.godz. na reperację 265.200 rob.godz. Roczna zdolność produkcyjna wyraża się w następujących cyfrach:

a) buty z cholewami	12.000 par
---------------------	------------

b) pantofle męskie	17.000 par
c) " damskie	17.000 "

2. Cholewkarstwo - liczy 80 warsztatów jednopunktowych i 2 warsztaty dwupunktowe. Park maszynowy składa się z 32 maszyn płaskich do szycia oraz 71 maszyn cholewcarskich. Dysponując w okresie rocznym 201.600 rob.godz., zdolność produkcyjna zaplanowana została następująco:

a) uszycie cholewek do butów z cholewanami	5.500 par
b) " " " pantofli męskich	12.700 "
c) " " " " damskich	12.700 "

3. Rymarstwo - posiada 61 warsztatów jednopunktowych i 2 warsztaty dwupunktowe. Z powyższych warsztatów 5 zajmuje się produkcją wyrobów galanteryjnych, pozostałe szyciem uprząży. Park maszynowy składa się z 6 maszyn rymarskich do szycia. Roczna zdolność produkcyjna może objąć: 1.500 kompletów chomątowych, 2.700 kompletów szlejowych i 2.000 sztuk teczek.

4. Mechaniczno ortopedyczne - liczy 2 zakłady dwupunktowe. Możliwość produkcyjna w okresie rocznym obejmuje 240 sztuk protez do nóg z dopasowaniem.

5. Kozuszkarstwo - liczy 67 warsztatów jednopunktowych, zdolnych wyprodukować rocznie 6.700 sztuk kożuszków.

VII. Dział rzemiosł grupy włókienniczej

1. Krawiectwo męskie - posiada 629 warsztatów jednopunktowych, 27 dwupunktowych i 2 trzypunktowych. Park maszynowy wynosi 677 maszyn do szycia. Na produkcję właściwą w okresie rocznym zaplanowano 1.240.200 rob.godz. Roczna zdolność produkcyjna przedstawi się następująco:

a) garnitury	10.000 sztuk
b) płaszcze letnie	5.000 "
c) " jesienne	9.300 "

d) płaszcze zimowe 2.480 sztuk

2. Krawiectwo damskie - liczy 157 warsztatów jednopunktowych, 1 dwupunktowy i 1 trzypunktowy. Posiada 159 maszyn do szycia. Dysponując 386.400 rob.godz., może w okresie rocznym wyprodukować:

a) kostiumy	1.600 sztuk
b) płaszcze letnie	2.000 "
c) " jesienne	2.000 "
d) " zimowe	1.500 "
e) bluzki	5.475 "
f) suknie letnie	3.750 "
g) " wełniane	3.750 "

3. Czapnictwo - liczy 39 warsztatów jednopunktowych i 3 warsztaty dwupunktowe, posiadające 20 maszyn czapniczych i 29 maszyn krawieckich. Zdolność produkcyjna w okresie rocznym może objąć: 24.000 czapek wojskowych, urzędniczych lub uczniowskich i 48.000 czapek cywilnych.

4. Bieliźniarstwo - liczy 2 warsztaty jednopunktowe, 1 warsztat dwupunktowy. Zdolne są wyprodukować 1.000 koszul męskich i 1.000 kalesonów.

5. Dżewiarstwo - liczy 2 warsztaty jednopunktowe i 1 dwupunktowy. Park maszynowy obejmuje 2 maszyny dżewiarskie Nr.4 i 1 maszynę Nr.10. Zdolne są wyprodukować w ciągu roku 1.200 swetrów męskich.

6. Tapicerstwo - liczy 4 warsztaty jednopunktowe. Park maszynowy składa się z 1 maszyny tapicerskiej do szycia i 1 maszyny do czesania trawy morskiej. Możliwość produkcyjna wyraża się następująco:

a) tapczany tapicerskie	120 sztuk
b) materace sprężynowe	100 "
c) " z trawy morskiej	100 "

Planowanie zaopatrzenia

Na podstawie opracowanego potencjału poszczególnych rzemiosł oraz na podstawie materiałów nadesłanych przez cecny, Izba opracowała plan zaopatrzenia rzemiosła w surowiec i materiały pomocnicze, który przedstawia się następująco:

Surowiec i materiały pomocnicze	Zapotrzebowano na rok 1948	Otrzymano przydział	Zrealizowano	Zapotrzebowano na I półr. 1949r.	Uwagi
<u>Paliwa mineralne</u>					
Węgiel kamienny przemysłowy	4.549 t.	3.730 t.	3.040 t.	2.070 t.	
Koks	2.104 t.	875 t.	755 t.	2.430 t.	
<u>Produkty naftowe</u>					
<u>Paliwa płynne</u>					
Nafta	5.000 kg	-	-	156 t.	Zapotrzebowanie obejmuje cały rok 1949
Benzyna	5.220 kg	-	-	510 t.	
Smary	60 kg	-	-	44 t.	
Oleje	300 kg	-	-	0,4 t.	
Parafina	100 kg	100 kg	100 kg	1.000 kg	
<u>Wytwory hutnicze</u>	1.897,5 t.	81,1 t.	71,7 t.	840,5 t.	
<u>Skóra</u>					
miękka	32.319 m ²	11.084,6 m ²	11.084,6 m ²	10.400 m ²	
twarda	67.380 kg	36.828,7 kg	36.828,7 kg	32.200 kg	
rymarska surowcowa	5.940 kg	-	-	16.000 kg	
" blankowa	3.970 kg	65 kg	65 kg	800 kg	
" miękka galenteryjna	1.998 m ²	85 m ²	85 m ²	120 m ²	
Proki do zszywania pasów	594 kg	-	-	-	
Pasy pędne	300 kg	-	-	-	
<u>Wyroby przemysłu metalowego</u>					
gwoździe, drut i liny	-	-	-	3.400 kg	

ec i materiały nieze	Zapotrze- bowano na rok 1948	Otrzyma- no przy- dział	Zreali- zowano	Zapotrzebo- wano na I półr. 1949 roku	U wagi
y i wkrętki	-	-	-	90.000 szt	
	-	-	-	1.000 kg	
dzia tapicerskie	-	40 kg	40 kg	-	
by przemysłu					
rotechnicznego					
wki	17.000 szt	3.893 szt	3.893 szt	4.300 szt	
wody	65.000 mb.	-	-	-	
bergman.	1.300 kg	-	-	-	
ka	20.000 szt	-	-	-	
ry zwieszakowe	10.000 mb	-	-	-	
nce i wyroby					
ysłu włókien-					
ego					
lza bawełniana	690 kg	-	-	-	
welniąna	690 kg	-	-	-	
jedwabna	260 kg	-	-	-	
iny i artykuły					
niczne					
se szlifierskie	113 szt	113 szt	113 szt	600 szt	
ki z kamienia nat.	-	-	-	150 szt	
geryt w płytach	-	-	-	100 kg	
impregnowane	60 mb	-	-	800 lb	
młyńska	-	-	-	600 mb	
y i gurdy tapic.	-	-	-	300 mb	
le nieżelazne w blo-					
i półwyroby	14,82 t.	-	-	18,3 t.	
iglaste	1.000 m ³	-	-	-	
liściaste	250 m ³				

Surowiec i materiały pomocnicze	Zapotrzebowano na rok 1948	Otrzymano przydział	Zrealizowano	Zapotrzebowano na rok 1949 r.
bale iglaste	250 m ³	-	-	-
bale liściaste	25 m ³	-	-	-
deski iglaste	1.000 m ³	-	-	-
" liściaste	25 m ³	-	-	-
kantówka iglasta	500 m ³	-	-	-
" liściasta	25 m ³	-	-	-
dykta	125 m ³	-	-	-
formiery	25.000 m ²	-	-	-
odpady i surowce	-	-	-	-
szkoda ryżowa	50 kg	-	-	-
progi bydłowe	900 kg	-	-	-
papier i tkaniny dla	-	-	-	19,5 t.
chemikalia i środki	-	-	-	-

Ponadto zostało opracowane i złożone zapotrzebowanie na papier i tkaninę na okres 1950 - 1955 r. w ilości 220,3 tony.

ZAGADNIENIA PODATKOWE I STIAUCZENIA NA CELE ORGANIZACYJNE
I SPORADYCZNE

Postępując naprzód stabilizacja życia gospodarczego w szeregu ustaw i rozporządzeń objęła wiele postulatów rzemiosła. Uregulowaną została sprawa przymusu cechowego, co wpłynęło na ukrócenie korsarstwa prowadzonego przez ukrytych, nielegalnych rzemieślników. Ustawa z dn. 21 lutego 1948 roku o nowej liście rzemiosł znacznie rozszerzyła granice zawodów i powiększyła ilość zakładów rzemieślniczych. Na tutejszym terenie w związku z tym przybyło 623 zakładów. Ostatecznie też ustalona została struktura organizacyjna cechów rzemieślniczych. Nowe statuty cechowe znacznie rozszerzają zakres uprawnień władz cechowych. Na organizacje te prawodawca nałożył wyraźny obowiązek troszczenia się o rozwój rzemiosła.

Na odcinku podatkowym w okresie sprawozdawczym większych zmian nie było. Wiele uprawnień w tej dziedzinie nastąpiło w latach ubiegłych. Ważniejszym momentem mogącym przyczynić się do umiarkowania stosunków podatkowych, było rozporządzenie Ministra Skarbu, nakładające na podatników obowiązek prowadzenia księgowości handlowej, uproszczonej lub podatkowej. Wyraźną intencją pracodawcy było sprawiedliwe potraktowanie podatników. W życiu jednak przepisy tego rozporządzenia nie zawsze są jednolicie przez władze skarbowe stosowane. Podobnie rzecz się ma z rozporządzeniem Ministra Przemysłu i Handlu z dn. 1 lipca 1947 roku, ustalającym ogólnie marżę zarobkową niektórych grup rzemieślniczych. W rezultacie w okresie sprawozdawczym rzemiosło zmniejszenia się ciężaru podatkowego nie odczuło.

Swój pozytywny stosunek do zarządzeń gospodarczych wykazało rzemiosło, odrzucając zdecydowanie wszelkie plotki, urabiane przez zawodowe szeptuniarstwo, o mającej istnieć likwidacji samodzielnych zakładów rzemieślniczych. Powodem tego jest ilość kart rejestracyjnych wykupionych na rok 1949.

Już w pierwszych dniach stycznia 1949 r. zanotowano około 4.760, co w stosunku do ilości czynnych zarejestrowanych warsztatów w końcu roku 1948, stanowi przeszło 82%. Jeżeli dojdą jeszcze zakłady, które bądź z opieszałości, bądź na skutek trudności lokalowych czy podatkowych wykupują karty później, to stwierdzić należy, że robota szkodników gospodarczych spaliła - wśród rzemiosła posłuchu nie znalazła.

Obiektywnie też stwierdzić należy, że potrzeby skarbu państwa, że ugruntowanie zdobyczy demokratycznych po przez odbudowę zniszczonych wojennych oraz to, że państwo musi rygorystycznie ściegać swe należności na tak ogromne cele, jest przez rzemiosło doceniane i znajduje należyte zrozumienie. Dowodzą tego liczne wypowiedzi rzemiosła i wyniki obrad cechowych, a nade wszystko mały stosunkowo stan zaległości w zobowiązaniach podatkowych rzemiosła w porównaniu do innych gałęzi sektora prywatnego. Z uznaniem podkreślić należy, że w okresie sprawozdawczym nastąpiła wyraźna dążność cechów do zaciśnięcia współpracy z czynnikami państwowymi i społecznymi. Na zebraniach cechowych obok przedstawicieli organizacji partyjnych i gospodarczych zapraszani byli naczelnicy urzędów skarbowych. To obopólne informowanie się posłużyło za podstawę do realnej oceny rentowności warsztatów i możliwości płatniczych rzemiosła. Ma to ogromne znaczenie dla rozwoju gospodarczego zakładów rzemieślniczych, a przede wszystkim na kształtowanie się i stabilizację cen wytwórczości i produkcji rzemieślniczej.

Według danych statystycznych Izby Skarbowej podajemy zestawienie wpływów podatkowych za pierwszy i drugi kwartał 1948 roku. Zestawienie to obejmuje rzemiosło sektora prywatnego a spółdzielczego - spółdzielnie pracy i spółdzielnie pomocnicze. Obrazuje ono zwiększenie się wpływów tak w podatku obrotowym jak i dochodowym.

		Podatek obrotowy				Podatek dochodowy			
	Kwar- tały	Ilość podat- ników	Kwota obro- tów	Kwota podat- ku	Prze- cięt- na kwota obro- tów i podatku.	Ilość podat- ników	Kwota doch- odów	Kwota podat- ku	Przecięt- na kwota dochodów i podat- nika
		w tysiącach złotych				w tysiącach złotych			
miejscie ojców i w lasiach	I	1741	225483	7437	123	1293	50902	5891	39
wiaty- ych	II	1937	306970	11162	154	1517	69443	9049	45
porostu- ych miejs- owościach	I	6647	114863	4317	47	1332	32343	3249	20
	II	3150	161342	6386	51	2277	56632	2748	25

Dla wyjaśnienia przyczyn, że rzemiosło nie odczuło zmniejszenia ciężaru podatkowego, omówić należy wady jakie ogół naszego rzemiosła wysuwa i podkreśla na swoich zebraniach organizacyjnych. Odnoszą się one wyłącznie niemal do szablono-wo stosowanych przez władze skarbowe domiarów, które jak stwierdzają to wypowiedzi spowodowały, że większość rzemieślników prowadzi warsztaty swoje w ciągłej niewiomości, że wywraca to całkowicie wszelką kalkulację, budżet i plany gospodarcze warsztatów, a przy tym demoralizująco wpływa na ogół rzemieślników zniechęcając większość do jakichkolwiek inwestycji rozwojowych zakładów, a niekiedy jest nawet przyczyną ich likwidacji.

Rzemieślnikowi jako człowiekowi pracy twórczej, pracy fizycznej z trudnością przychodzi się prowadzić książki uproszczone i po-
datkowe a utrzymanie w stanie ciągłej aktualności drobiazgowych zapis-
ków pochłania mu sporo czasu, niejednokrotnie przysparza dodatkowe
koszta. Szlachetnie też chcą oni widzieć przydatność tego trudu, tak
jak podkreśla to prowadzący. Tymczasem spotyka się z tym, że przy
wymiarach i domiarach książki jego są odrzucone lub pomijane ze wzglę-
dów li tylko formalnych usterek i braków. Również zbyt formalistycznie
traktowane jest rzemiosło przez lustratorów. Zbierane przez nich
materiały różnią się z rzeczywistością. Rzemieślnik nie orientując

się co poza wynagrodzeniem za pracę stanowi koszt ogólnie przedsiębiorstwa, nie zawsze podaje właściwe rozchody i nieświadomie podrywa dochodowość warsztatu. Informacje o możliwościach produkcyjnych podaje on, kierując się wrodzoną ambicją zawodową, maksymalne a może i przesadne tak jak gdyby miał pełne urządzenie techniczne i dostateczne zaopatrzenie surowcowe. Jest bowiem przeświadczony, że pytający jako osoba urzędowa, może wpłynąć na zwiększenie się zarówień lub chociaż pomoc w pokonaniu trudności z jakimi się boryka. Nie jest więc słuszną, że bez dokładniejszego uświadomienia zeznającego, na podstawie tak właśnie podanych informacji szacowane są jego obroty i dochody, co pociąga za sobą domiary i pominięcie jeżeli nie odrzucenie jego ksiąg podatkowych. Podobnie rzecz się ma przy stosowaniu porównywania obrotów i dochodów warsztatów tej samej branży. Stosowanie tzw. drabinki najczęściej zawodzi i krzywdzi drobne rzemiosło nieobowiązane do prowadzenia ksiąg podatkowych.

Warsztatów jednopunktowych t.j. prowadzonych bez pracowników najemnych, w roku 1948 było na terenie województwa 3118 na ogólną ilość 5919.

W roku sprawozdawczym był cały szereg wypadków, że po otrzymaniu i uregulowaniu rocznego wyniaru za rok 1947, rzemieślnicy w połowie okresu, bo w lipcu 1948 r., otrzymali zupełnie niespodziewanie domiar za tenże 1947 rok i to w poważnych kwotach. Najbardziej niepokojące jest to, że utarło się wśród rzemiosła przekonanie, iż odwołania podatkowe z reguły nie są rozpatrywane. W rzeczywistości proces rozpatrywania odwołań jest bardzo przewlekły, władze skarbowe drugiej instancji są zasypywane odwołaniami i prośbami o rozłożenie spłat domiarowych na raty. Przypisy, że należność wyniarowa podlega bezwzględnyemu zrealizowaniu i egzekucji są w tych wypadkach bardzo uciążliwe i pogłębiają depresję i narzekanie płatników.

Zestawienie poniższe oparte na danych urzęd w skarbowych wykazuje, że na przestrzeni roku sprawozdawczego uległo likwidacji 2.162 warsztatów, w tym w grupie rzemiosł budowlanych 485, w grupie

metalowej i elektrotechnicznej 367, w grupie drzewnej 186, w grupie chemicznej, poligraficznej i papierniczej 19, w rzemiosłach grupy skórzaney 302, włókienniczej 303, w grupie spożywczej 463 i w innych różnych 34. W stosunku do stanu 5.919 zarejestrowanych na 31.III.1948 warsztatów, jest to cyfra wysoce niepokojąca.

Nie jest przesadą twierdzenie postępowych przedstawicieli rzemiosła, że obecna polityka podatkowa w zastosowaniu do drobnego rzemiosła nie wykazuje próby życia. Drobne rzemiosło nieustannie domaga się ustalenia stałych stawek podatkowych, chociażby w granicach wyższych ale ostatecznych, tak by rzemieślnik mógł w budżecie swego warsztatu przewidzieć je i nie był zaskoczonym nieoczekiwanymi domaganiami i by kalkulację mógł oprzeć na normalnych podstawach.

Postulat powyższy wraz z żądaniem by przepis § 15 rozp. Minist. Skarbu z dnia 31.X.1946, dotyczący uznawania prowadzonych rzetelnie ksiąg podatkowych, był honorowany, został jednomyślnie wysunięty przez tutejsze rzemiosło na Zjazd Komisarycznych Zarządów Okręgowych Związków Cechów jaki odbył się w czasie Wysławy Ziemi Odzyskanych w Wrocławiu.

Ze wprowadzeniem stałych stawek w podatkach zasadniczych przemawiają również i względy lokalne. Niedostateczna jeszcze na tutejszych terenach sieć linii komunikacyjnych, zbyt mała ilość i zły stan taboru Państw. Komunikacji Samochodowej, brak dogodnych połączeń - sprawia to, że drobni rzemieślnicy zamieszkali w miejscowościach bardziej odległych od siedzib urzędów skarbowych, zmuszeni są tracić po dwa i więcej dni na dopełnienie osobistego złożenia zeznań i wpłacenia zaliczek miesięcznych podatków obrotowego i dochodowego. Odbija się to na wydajności produkcyjnej warsztatów i na dochodach rzemieślnika. Niejednokrotnie kosztą przejazdów w obie strony przewyższają wysokość przypadającej zaliczki miesięcznej. Stałe przepaźnienie wózków P.K.S. powodują częste opóźnianie się podatników, co znów powoduje sobą grzywny za niedotrzymanie terminu i przysparza dodatkowe zwinienie pracy władzom wymiarowym.

Wprowadzenie zryczałtowanych opłat podatkowych - podatków zasadniczych obrotowego i dochodowego dla tutejszego rzemiosła staje się koniecznością życiową.

Pewien niepokój wzbudził wśród rzemiosła dekret o najmie lokali. Niechcący tu o samo utworzenie Funduszu Gospodarki Mieszkaniowej, którego znaczenie jest doceniane. Dekret ten wbrew swej instancji spowodował bardzo znaczne zwiększenie czynszu komornianego i podrożenie lokali użytkowych, co dotknęło tych rzemieślników, których warsztaty z natury rzeczy muszą być prowadzone w lokalach osobnych, nie mieszkalnych, jak ślusarzy, kowali, stolarzy, warsztaty reperacyjne maszyn, samochodów i t.p. Odnajmujący, a przede wszystkim samorządy miejsc w domach czynszowych, opłaty komorniane podnieśli do wysokości staw na P.G.M. a często i znacznie wyżej. Lokal, za który czynsz wynosił do 1.000 zł miesięcznie, obecnie kosztuje 6.000 zł i więcej. W rezultacie zmusza to prowadzącego warsztat bądź do zmiany lokalu na mniejszy, co nie jest łatwo osiągalne, bądź do podrożenia produkcji. I jedno i drugie ujemnie wpływa na wydajność wytwórczą i przysparza kłopotów rzemieślnikowi, organizacjom cechowym i samorządowi gospodarczemu. Szczególnie odczuwa to rzemiosło powiatów mazurskich, gdzie jak wszędzie na Ziemiach Odzyskanych, lokale warsztatowe są większe nie zupełnie jeszcze dostatecznie wykorzystywane - a więc i droższe.

Świadczenia socjalne, jeżeli chodzi o ubezpieczenia społeczne pracowników najemnych, na tutejszym terenie o dominującej przewadze drobnych warsztatów, nie przedstawiają specjalnego problemu. Właściciele warsztatów zatrudniających uczniów względnie pracowników najemnych, czeleźników, narzekali na dość liczne wypadki samowolnego i jednostronnego podwyższenia przez Ubezpieczalnię Społeczne stawek zarobkowych mimo, że jak np. dla uczniów rzemieślniczych stawki te są określone w umowie o wymiar świadczeń i składek ustalony w zarządzeniu Ministra Pracy i Opieki Społecznej.

Wyjaśnienia powyższych niedokładności zabierało dość dużo czasu i przysparzało niepotrzebnych kłopotów Izbie Rzemieślniczej. Sprawę

ta zainteresowała Izbę Zarządy Okręgowych Związków Cechów.

Zywotną natomiast dla drobnego rzemiosła tutajszego terenu jest sprawa uprzywilejowania pomocy lekarskiej oraz leczenia szpitalnego i kuracyjnego. Rzemieślnik jako najbliższy towarzysz robotnika i chłopu, którego wkład do ogólnego skarbcza bogactwa narodowego przez swoją nieraz b. ciężką pracę, nie jest mniejszy niż pośrednio pracownika w sektorze państwowym w zupełności ufa, że w zapowiadanej przez Ministra Pracy i Opieki Społecznej zasadniczej reformie ubezpieczeń społecznych, sprawa ta znajdzie pełne rozwiązanie i odpędzie na zawsze troskę o własną starość i zmora o ciążące grosza na jej zapewnienie.

Jeżeli przyjąć, że sprawdzianem uspołecznienia jest zarówno wysokość jak i powszechność wszelkiego rodzaju świadczeń na cele społeczne, to zamieszczona na końcu sprawozdania tablica opłat stałych na cele organizacyjne i społeczne w okresie sprawozdawczym mimo, że trudne są one do konkretnego ujęcia, gdyż szereg opłat na świadczenia specjalnie społeczne wpłacają rzemieślnicy bezpośrednio z porzuceniem swoich organizacji zawodowych, dobrze znamionuje społeczną żywotność rzemiosła.

Zestawieniem tym nie można było objąć też opłat i świadczeń na cele charytatywne i zbiórki lokalne oraz akcje kulturalno-oświatowe, które w okresie sprawozdawczym w rzemiosle naprawę miały charakter powszechności.

W walce ze zwalczaniem żebractwa wszystkie warsztaty przyjęły zasadę dobrowolnego opodatkowania się na rzecz lokalnych Komitetów Opieki Społecznej, by ukroczyć klęskę żebractwa demokratycznego.

Z danych kwestionariuszy rejestracyjnych rzemiosła, składanych w Izbie Rzemieślniczej za rok sprawozdawczy wynika, że roczne świadczenie drobnego rzemieślnika na cele organizacyjne, kulturalno-oświatowe i charytatywno społeczne - przyjmując powszechność świadczeń na 88% - wynosi średnio 4.650 zł. na jeden samodzielny warsztat rzemieślniczy.

AKCJA CENNIKOWA

Powołane do życia na mocy ustawy z dnia 2 czerwca 1947 roku (Dz.U.R.P.Nr.43) Komisje Cennikowe objęły swą działalnością przede wszystkim grupę rzemioł spożywczych tj. piekarstwo i wędliniarstwo. W tym też roku powstaje Biuro Cen przy Ministerstwie Przemysłu i Handlu, które przygotowało materiały cennikowe dla grupy rzemioł usługowych, jak krawiectwo, szewstwo i fryzjerstwo.

Z chwilą ukazania się zarządzenia Ministerstwa Przemysłu i Handlu w sprawie ustalenia maksymalnych cen dla krawiectwa, w styczniu 1948 roku Izba przeprowadziła szeroką akcję opracowania ścisłej kalkulacji cen za usługi krawieckie. W wyniku tej akcji wszystkie cechy we właściwym terminie przedłożyły projekty do cennika. Komisje cennikowe nie zawsze wnikały w istotę rzeczy, a mając na celu przede wszystkim obniżenie cen do maximum nie wnikały w obiektywną kalkulację. Białostocki Cech Krawców zmuszony był nawet złożyć sprzeciw do Wojewódzkiej Komisji Cennikowej, która również nie podzieliła się z nimi stanowiska krawców, ustalając tylko trzy kategorie, a nie uwzględniając kategorii specjalnej. Interwencja Izby w powyższej sprawie odniosła wynik pozytywny i z dniem 1 sierpnia 1948 roku do cennika wprowadzono kategorię specjalną.

Izba kilkakrotnie jeszcze interweniowała z wynikiem pozytywnym w sprawach cennika krawieckiego. Niektóre bowiem Powiatowe Komisje Cennikowe obniżyły o 20% ceny zatwierdzone przez Wojewódzką Komisję Cennikową.

W następnym etapie akcji cennikowej Komisje Cennikowe na podstawie zarządzenia Ministerstwa Przemysłu i Handlu ustaliły ceny maksymalne za usługi w rzemiośle fryzjerskim. Tutaj już Biuro Cennikowe znacznie ułatwiło sprawę ustalenia cen maksymalnych, podając w instrukcji projekt cen oraz zaliczając prowincję wyłącznie do II i III kategorii. Projekt ten w Białymstoku został przyjęty bez zmian, w te-

renie zaś Komisje Cennikowe wprowadziły doń nieznaczne tylko zmiany. Niestety i tutaj niektóre Powiatowe Komisje Cennikowe wykazały dużą nieznajomość rzeczy. Np. Komisja Cennikowa w Sokółce ustaliła niższą cenę za strzyżenie na jeża, niż za strzyżenie maszynką. Podobnie rzecz się miała i w Bielsku Podlaskim. Jednakże na skutek interwencji Izby Wojewódzkiej Komisja Cennikowa niewłaściwe stanowisko Powiatowej Komisji uchyliła.

Trzecim z kolei rzemiosłem, objętym akcją cennikową w roku 1948 było szewstwo i cholewiarstwo. Biuro Cennikowe, wydając instrukcję w odniesieniu do tych rzemiosł, podało wzór ścisłej kalkulacji oraz z góry ustaliło trzy kategorie zakładów, z czego na prowincję przypada druga i trzecia kategoria. Podkreślić należy, że wytyczne zawarte w instrukcji Biura Cennikowego w wielkiej mierze przyczyniły się do ułatwienia prac Komisji Cennikowej, tak że przy ustalaniu cen maksymalnych za usługi w rzemiośle szewsko cholewarskim uniknęło się tych trudności, jakie wytworzyły się przy opracowaniu cennika krawieckiego.

Nie zależnie od prac związanych z akcją ustalania cen w wyżej wymienionych rzemiosłach Izba Rzemieślnicza przeprowadziła w roku 1948 opracowanie ścisłej kalkulacji dla rzemiosł kowalskiego i kołodziejskiego. Opracowany materiał został przesłany do Związku Izb i miał posłużyć do ustalenia norm zyskowności w tych zawodach, jak i innych, opracowanych przez pozostałe Izby. Chodziło tu o zmianę stawek zysku netto, ogłoszonych w Dzienniku Urzędowym Ministerstwa Skarbu Nr. 35, gdzie stawki zyskowności dla kowalstwa i kołodziejstwa są zbyt wygórowane.

Ostatnim rzemiosłem, które objęła akcja cennikowa w roku 1948 są zakłady chemicznego czyszczenia odzieży. Zarządzenie w tej sprawie ogłoszone w Monitorze Polskim z dnia 9.XII.1948 roku wykonane będzie dopiero w roku 1949. Wytyczne w tej sprawie Izba przesłała Cechowi zaraz po ogłoszeniu wyżej wymienionego zarządzenia.

Izba opracowała również dokładną kalkulację dla rzemiosła piekarskiego. Kalkulacja ta stała się podstawą rozmów przeprowadzonych między Cechem Piekarzy a Zw. Zawodowym Robot. Przemysłu Spożywczego celem ustalenia stawek wynagrodzenia robotników piekarskich.

Na zakończenie należy stwierdzić, że przedstawiciele Izby w Komisjach Cennikowych byli zawsze powiadamiani o posiedzeniach i brali w nich czynny udział.

WYSTAWY, TARGI, POKAZY I PRZEMYSŁ LUDOWY

W okresie sprawozdawczym Izba Rzemieślnicza brała udział w następujących targach i wystawach:

- 1) Międzynarodowe Targi Poznańskie, jakie trwały od 24 kwietnia do 9 maja w Poznaniu.
- 2) Wystawa p.n. "Dorobek Szkolnictwa Zawodowego Białostoczczyzny w latach 1944 - 1948" w Białymstoku
- 3) Wystawa Ziem Odzyskanych we Wrocławiu.

Z zakresu Izby Rzemieślniczej udział w Międzynarodowych Targach Poznańskich wzięło 24 wystawców różnych branż. Założeniem Izby było, aby w ramach tej wielkiej imprezy pokazać najbardziej żywotną pod względem gospodarczym i najcharakterystyczniejsze dla tutejszego regionu działy rzemiosł. Wystawione były: wyroby przemysłu ludowego, wyroby drzewne, ortopedyczne, metalowe, włókiennicze, kuśnierskie - kożusznicze, rymarskie, instrumenty muzyczne - strunne i sprzęt radiotechniczny.

O wartości technicznej i przydatności użytkowej wystawionych eksponatów świadczy fakt, że prawie połowa wystawców uzyskała odznaczenia. Wystawcom przyznane zostały: 1 medal złoty, 5 medali srebrnych i 5 brązowych. Obok eksponatów na planszach zobrazowany był stan rzemiosła naszego terenu, jego dynamika rozwojowa i zamierzenia w ramach planu gospodarczego.

Z pośród wystawców, wielu naszych rzemieślników wyszło poza rynek miejscowy i otrzymało zamówienia przekraczające możliwości produkcyjne ich warsztatów, głównie z braku odpowiednich surowców. Zakład Ślusarsko-kowalski A. Boguszewskiego otrzymał zamówienie na brony ząbkowe. Zakład mechaniki precyzyjnej A. Szulca otrzymał masę zamówień na narzędzia lekarskie, instrumenty chirurgiczne itp, których wobec nie możliwości otrzymania stali szlachetnej, wykonać w pełni nie mógł. Wyrobami kożuszniczymi zainteresowali się odbiorcy

naszych Ziemi Odzyskanych. Na wyroby rymarskie zgłaszali zamówienia nie tylko rolnicy - chłopi ziem zachodnich ale i administracje Państwowych Pieruchomości Ziemskich, a także firmy handlowe o wyrobionej renomie w większych miastach kraju.

Nadmienić należy, że założenia Izby, mimo wysiłków, zrealizowane były tylko częściowo, wyroby kożusznicze z braku poszukiwanych barwników czarnych skąpo były reprezentowane, grupa drzewna i metalowa miała ograniczone możliwości i mimo dominującej roli, jaką te wyroby odgrywały na tutejszym terenie nie zdołały w pełni okazać swej dobrej produkcji. Nieogół impreza ta dała dodatnie wyniki.

W wystawie o charakterze lokalnym jaką był pokaz "Dorobku Szkolenia Zawodowego Białostoczyny w latach 1944 - 1948" zorganizowany w m-cu czerwcu w Białymstoku, Izba Rzemieślnicza i Zakład Doskonalenia Rzemiosła urządziły własne stoiska, na których prace uczniów rzemieślniczych i eksponaty t.zw. sztuk egzaminacyjnych - wyrób kandydatów dopuszczonych do egzaminów czeladniczych, wzbudziły duże zainteresowanie i zachwyt młodego i starszego społeczeństwa.

Komisja kwalifikacyjna za eksponaty rzemieślnicze przyznała Izbie Rzemieślniczej dyplom II stopnia i Zakładowi Doskonalenia Rzemiosła dyplom I stopnia.

Wystawa ta dała asumpt do zorganizowania w przyszłości stałej wystawy prac uczniów rzemieślniczych, która będzie może załącznikiem przyszłego muzeum rzemieślniczego i przemyślnego na tutejszym terenie. Do realizacji tego będzie można przystąpić z chwilą przygotowania odpowiedniego lokalu.

Z tytułu przynależności powiatów mazurskich elckiego, oleckiego i goldepskiego do województwa białostockiego, Izba Rzemieślnicza wzięła udział w Wystawie Ziemi Odzyskanych we Wrocławiu. Pomimo, że zakłady rzemieślnicze naszych powiatów mazurskich są skąpsze ekonomicznie od zakładów rzemieślniczych ziem starych i drobniejsze od zakładów Dolnośląska, Opolszczyzny czy Ziemi Lubuskiej, jako eksponaty zgłoszone zostały wyroby drzewne, sprzęt żeglarski z ple-

okazem jachtu wyścigowego, wyroby z filcu i tkaniny ludowe. Wystawcami byli tylko drobni jednopunktowi rzemieślnicy.

Rzemiosło grupy metalowej, wiejscy kowale i ślusownicy, mający na tych terenach korzystne warunki rozwoju, w wystawie tej nie mogli wziąć udziału z powodu odczuwanego w tym okresie braku surowców. Dobrze zapowiadający się na powiatach mazurskich przemysł ludowy, który nosi swoiste cechy mazurskie i przyswojone cechy ludowe litewskie, reprezentowany był zbiorowo z posiadanych eksponatów wzorcowni ^{Wro:} Izby Rzemieślniczej.

Pełny sukces na V.Z.O. zdobyły eksponaty szkutnictwa, za które wystawca wynagrodzony został złotym medalem, srebrnym medalem nagrodzone zostały eksponaty tokarstwa drzewnego, brązowe medale - wyroby stolarskie. Wszyscy inni wystawcy otrzymali dyplomy uznania. Wyroby ludowe, których wystawcą była wzorcownia Izby, nie były kwalifikowane.

Wzorcownia Izby Rzemieślniczej zapoczątkowana przy pomocy subwencji Ministerstwa Przemysłu i Handlu oraz Ministerstwa Kultury i Sztuki, zgromadziła do końca okresu sprawozdawczego 36 eksponatów z zakresu przemysłu ludowego, głównie tkanin i ceramiki.

W ścisłym kontakcie z Izłą Rzemieślniczą - Referatem Artystycznym, pracuje miejscowa Spółdzielnia Białostocki Przemysł Ludowy, placówka o wojewódzkim zasięgu. Celem spółdzielni tej jest opieka i ochrona sztuki ludowej na terenie białostoczyzny oraz uruchomienie produkcji ludowych tkanin artystycznych. Wiejskie warsztaty tkackie znajdujące się pod opieką Spółdzielni Przemysł Ludowy - dostarczają tkaniny ludowe wełniane i lniane.

Materiały z własnej produkcji jak również pochodzące częściowo ze skupu, spółdzielnia rozprowadza za pośrednictwem Centrali Przemysłu Artystycznego i Centrali Spółdzielni Precy.-

ZJAZDY I KONFERENCJE

W ciągu roku 1948 odbyły się we wszystkich miastach powiatowych województwa białostockiego zebrania członków organizacji rzemieślniczych w skali powiatowej.

Zebrania te były licznie obsesane przez organizacje cechowe, a rzemieślnicy, biorący w nich udział brali żywy udział w dyskusji nad potrzebami i bolączkami poszczególnych branż rzemieślniczych.

W zebraniach powiatowych brali udział przedstawiciele Władz Przemysłowych, Skarbowych i Izby Rzemieślniczej, udzielając potrzebnych wyjaśnień w sprawach, będących przedmiotem obrad.

Zgłoszone na zebraniach powiatowych dezyderaty rzemiosła, były, w miarę możliwości realizowane przez kompetentne czynniki.

W dniu 6 października 1948 roku w lokalu Izby Rzemieślniczej odbył się jednodniowy zjazd Przewodniczących Okręgowych Związków Cechów, Przewodniczących Rad Oddziałowych oraz Starszych Cechów białostockich z udziałem przedstawicieli Władz Przemysłowych i Skarbowych, Komisji Specjalnej, Ubezpieczalni Społecznej i partii politycznych.

Zjazd, zwołany był głównie w sprawie powzięcia środków zaradczych w związku z zauważonymi próbami samolikwidowania się na szerszą skalę warsztatów rzemieślniczych w województwie białostockim. Ponadto omówiono na nim szczegółowo nową strukturę organizacji rzemieślniczych.

Uchwały zjazdu, oraz treść złożonych na nim oświadczeń Władz Przemysłowych i Skarbowych, została podana do wiadomości wszystkim rzemieślnikom w województwie, po przez zebrania informacyjne w poszczególnych cechach, co zapobiegło skutecznie akcji masowego likwidowania warsztatów rzemieślniczych.

W dniu 13 października 1948 r. odbyła się w Izbie Rzemieślniczej jednodniowa odprawa Kierowników Biur Okręgowych Związków Cechów, ich Oddziałów oraz Ekspozytur i buchalterów, pracujących w Okręgowych Związkach Cechów, poświęcona omówieniu zagadnień natury organizacyjnej.

Na odprawie tej omówiono szczegółowo sprawy budżetowe, instrukcję kasowo-rachunkową, instrukcję kancelaryjną oraz zwrócono uwagę na konieczność umiejętnego i rzeczowego ustosunkowania się urzędników do spraw rzemiosła.

WYKAZ IŁOŚCIOWY

z przemysłowych i stan zatrudnienia w tych zakładach z podziałem na powiaty

stan na dzień 31 grudnia 1948 r.

p. B-stok			p. Bielsk			p. Elk			p. Gołdap			p. Grajewo			p. Kolno			p. Łomża			p. Olecko			p. Sokółka			p. Suwałki			p. Wys. Maz.			Razem		
Zakłady	Ilość zatrudn.		Ilość zakładów	Ilość zatrudn.		Ilość zakładów	Ilość zatrudn.		Ilość zakładów	Ilość zatrudn.		Ilość zakładów	Ilość zatrudn.		Ilość zakładów	Ilość zatrudn.		Ilość zakładów	Ilość zatrudn.		Ilość zakładów	Ilość zatrudn.		Ilość zakładów	Ilość zatrudn.		Ilość zakładów	Ilość zatrudn.		Ilość zakładów	Ilość zatrudn.		Ilość zakładów	Ilość zatrudn.	
	M.	K.		M.	K.		M.	K.		M.	K.		M.	K.		M.	K.		M.	K.		M.	K.		M.	K.		M.	K.		M.	K.		M.	K.
9	67	—	67	74	—	17	17	—	4	4	—	27	33	—	1	1	—	17	27	—	5	5	—	17	17	—	16	19	—	33	37	—	303	380	—
—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	—	
—	—	—	—	—	—	2	2	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	1	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18	28	—	
3	4	—	—	—	—	3	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	12	—		
—	—	—	—	—	—	1	2	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19	24	—		
4	4	—	3	4	—	8	8	—	1	1	—	6	6	—	1	1	—	8	9	—	2	2	—	—	—	—	6	6	—	—	—	2	2	—	
3	15	—	22	32	—	1	1	—	—	—	—	2	2	—	—	—	—	3	3	—	—	—	—	—	—	—	3	3	—	4	7	—	58	68	—
1	24	—	9	9	—	4	4	—	—	—	—	1	1	—	1	1	—	1	1	—	5	5	—	3	5	—	6	6	—	3	3	—	38	45	—
0	114	—	105	123	—	31	36	—	6	6	—	40	46	—	4	4	—	39	53	—	14	14	—	22	24	—	41	45	—	43	50	—	71	78	—
3	3	—	4	4	—	1	1	—	—	—	—	3	3	—	—	—	—	9	10	—	1	1	—	1	1	—	6	6	—	2	2	—	43	50	—
8	149	—	158	188	—	29	34	—	2	2	—	49	60	—	56	60	—	126	135	—	23	26	—	114	124	—	76	81	—	103	114	—	5	7	—
3	3	—	6	8	—	2	2	—	1	1	—	—	—	—	3	4	—	2	2	—	—	—	—	1	1	—	2	2	—	—	—	3	6	—	
—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	10	—		
9	14	—	16	25	—	6	11	—	—	—	—	12	19	—	1	1	—	11	19	—	2	6	—	12	15	—	7	20	—	8	11	—	2	5	—
2	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	3	5	—	1	1	—	2	5	—	3	3	—	—	—	23	42	—	
—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	1	1	—	1	1	—	1	1	—	2	3	—	—	—	10	25	—	
1	1	—	6	7	—	6	9	—	—	—	—	3	3	—	1	1	—	5	5	—	1	1	—	2	2	—	6	7	—	2	2	—	49	60	—
56	173	—	192	234	—	45	58	—	3	3	—	69	87	—	62	67	—	158	180	—	31	38	—	133	149	—	102	122	—	116	130	—	3	8	—
2	2	—	4	4	—	1	1	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	4	4	—	—	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—	27	27	—	
9	9	—	24	27	—	12	12	—	—	—	—	9	10	—	2	2	—	18	20	—	4	4	—	—	—	—	9	9	—	1	1	—	97	108	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	3	—		
43	50	—	44	52	—	18	26	—	2	6	—	21	28	—	13	18	—	41	54	—	6	10	—	16	20	—	19	32	—	15	20	—	2	2	—
—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	5	5	—	
54	61	—	72	83	—	33	41	—	2	6	—	32	40	—	15	20	—	65	81	—	10	14	—	18	22	—	29	42	—	17	22	—	2	2	—
—	—	—	—	—	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	1	—	
—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	3	—	—	—	2	4	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—		
—	—	—	1	1	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	3	—	—	—	11	6	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
2	2	—	7	7	—	3	3	—	1	1	—	5	6	—	1	1	—	5	5	—	2	1	—	2	2	—	4	4	—	1	3	—	52	57	—
2	2	—	7	7	—	4	4	—	1	1	—	6	7	—	1	1	—	8	10	—	2	1	—	3	3	—	6	6	—	3	3	—	12	13	—
10	14	—	15	18	—	4	6	—	—	—	—	6	9	—	4	5	—	18</																	

WYKAZ IŁOŚCIOWY

zakładów rzemieślniczych i stan zatrudnienia w tych zakładach z podziałem na powia

stan na dzień 31 grudnia 1948 r.

L. p.	Działy i rodzaje rzemiosł	M. B-stok			p. August.			p. B-stok			p. Bielsk			p. Elk			p. Gołdap			p. Grajewo			p. Kolno			p. Łomża			p. Olecko			p. Sokółka			p. Suwałki			Ilość
		Ilość zakładów	Ilość zatrudn.		Ilość zakładów	Ilość zatrudn.		Ilość zakładów	Ilość zatrudn.		Ilość zakładów	Ilość zatrudn.		Ilość zakładów	Ilość zatrudn.		Ilość zakładów	Ilość zatrudn.		Ilość zakładów	Ilość zatrudn.		Ilość zakładów	Ilość zatrudn.		Ilość zakładów	Ilość zatrudn.		Ilość zakładów	Ilość zatrudn.		Ilość zakładów	Ilość zatrudn.					
			M.	K.		M.	K.		M.	K.		M.	K.		M.	K.		M.	K.		M.	K.		M.	K.		M.	K.		M.	K.		M.	K.	M.	K.	M.	
I. Dział rzem. bud. i mlner.																																						
1	Budowa dróg	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	1	1	—				
2	Budownictwo	18	57	—	32	32	—	59	67	—	67	74	—	7	7	—	4	4	—	27	33	—	1	1	—	17	27	—	5	5	—	17	17	—	16	19	—	
3	Dekarstwo	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
4	Inst. centr. ogrzewania	1	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
5	„ elektryczne	11	21	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	2	2	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	1	4	—	—	—	—	—	—	—	—			
6	„ gazowe	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—				
7	„ wodno kanalizac.	5	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—				
8	Kamieniarstwo	6	8	—	1	1	—	3	4	—	—	—	—	1	2	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—	4	5	—		
9	Lakiernictwo	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
10	Malarstwo	17	25	—	6	6	—	—	—	—	3	4	—	8	8	—	—	—	—	6	6	—	1	1	—	8	9	—	2	2	—	—	—	6	6	—		
11	Szklarstwo	12	19	—	3	3	—	4	4	—	4	4	—	3	3	—	—	—	—	2	2	—	1	1	—	3	3	—	1	1	—	—	—	3	3	—		
12	Wiertnictwo studzien	1	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
13	Wyrób sztucznych kamieni	1	2	—	—	—	—	13	15	—	22	32	—	1	1	—	—	—	—	2	2	—	—	—	—	1	1	—	—	—	2	2	—	3	3	—		
14	Wyrób sztyldów	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
15	Zduństwo	6	6	—	7	9	—	21	24	—	9	9	—	4	4	—	—	—	—	1	1	—	1	1	—	5	5	—	5	5	—	3	5	—	6	6	—	
	Razem	82	158	—	50	52	—	100	114	—	105	123	—	31	36	—	6	6	—	40	46	—	4	4	—	39	53	—	14	14	—	22	24	—	41	45	—	
II. Dział rzem. metal. i elektr.																																						
1	Blacharstwo	7	13	—	6	6	—	3	3	—	4	4	—	1	1	—	—	—	—	3	3	—	—	—	—	9	10	—	1	1	—	1	1	—	6	6	—	
2	Brązownictwo	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
3	Elektromechanictwo	3	5	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
4	Grawerstwo	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
5	Kotlarstwo	1	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
6	Kowalstwo	25	51	—	60	62	—	138	149	—	158	188	—	29	34	—	2	2	—	49	60	—	56	60	—	126	135	—	23	26	—	114	124	—	76	81	—	
7	Mechanictwo maszyn	13	19	—	4	4	—	3	3	—	6	8	—	2	2	—	1	1	—	—	—	—	3	4	—	2	2	—	—	—	—	1	1	—	2	2	—	
8	„ młyńskie	1	4	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
9	„ precyzyjne	1	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
10	Odlewnictwo metali	4	14	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
11	Optycstwo	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
12	Radiomechanictwo	2	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
13	Ślusarstwo	20	46	—	2	4	—	9	14	—	16	25	—	6	11	—	—	—	—	12	19	—	1	1	—	11	19	—	2	6	—	12	15	—	7	20	—	
14	„ maszynowe	8	21	—	3	3	—	2	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	1	1	—	3	5	—	1	1	—	2	5	—	3	3	—	
15	„ samochodowe	5	18	1	2	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
16	Wulkanizatorstwo	2	5	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	1	1	—	1	1	—	1	1	—	2	3	1	
17	Wyrób broni i amunicji	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
18	„ szkieł i narz. opt.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
19	Zegarmistrzostwo	14	20	—	2	2	—	1	1	—	6	7	—	6	9	—	—	—	—	3	3	—	1	1	—	5	5	—	1	1	—	2	2	—	6	7	—	
20	Złotnictwo	3	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
	Razem	114	251	2	81	86	—	156	173	—	192	234	—	45	58	—	3	3	—	69	87	—	62	67	—	158	180	—	31	38	—	133	149	—	102	122	1	
III. Dział rzem. drzewnych																																						
1	Blacharstwo	7	7	—	5	5	—	2	2	—	4	4	—	1	1	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	4	4	—	—	—	—	2	2	—	—	—	—	
2	Kołodziejstwo	2	5	—	7	7	—	9	9	—	24	27	—	12	12	—	—	—	—	9	10	—	2	2	—	18	20	—	4	4	—	—	—	9	9	—		
3	Koszykarstwo	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
4	Modelarstwo	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
5	Pozłotnictwo	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
6	Stolarstwo	43	95	—	36	39	—	43	50	—	44	52	—	18	26	—	2	6	—	21	28	—	13	18	—	41	54	—	6	10	—	16	20	—	19	32	—	
7	Szczotkarstwo	2	2	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—		
8	Szkutnictwo	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
	Razem	55	110	1	50	53	—	54	61	—	72	83	—	33	41	—	2	6	—	32	40	—	15	20	—	65	81	—	10	14	—	18	22	—	29	42	—	
IV. Dział rzem. chemicznych																																						
1	Farbiarstwo	5	—	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
2	Mydlarstwo	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—</																									

**Szczegółowy stan zatrudnienia w zakładach rzemieślniczych
na dzień 31 grudnia 1948 r.**

L. p.	Działy i rodzaje rzemiosł	Liczba zakładów zarejestrowanych			Ogółem wszystkich zakładów w rzemiołach br. (8+9)+(8+9)	Właśc. współwłaśc. i czł. rodz.								Członko- wie rodzin	Pracownicy zatrudnieni w/g kwalifikacji												Stan zatrudnienia w/g wieku				Wartość produkcji w tys. za okr. 1. I. do 30. VI. 1948						
		Ogółem z prac. najemnymi i bez pracow. najemn.	Z pracowników najemnymi	Bez pracowników najemnych		Właśc. i współwłaśc.									Pracownicy zatrudnieni w/g kwalifikacji												Stan zatrudnienia w/g wieku				Wartość produkcji w tys. zł. obieg.						
						Razem rubr. (10+11)+ (12+13)+ (14+15)+ (16+17)				Właśc. i współwłaśc.					Pracownicy zatrudnieni w/g kwalifikacji												Stan zatrudnienia w/g wieku										
						M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.		M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.		M.	K.				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36		
I. Dział rzem. bud. i młner.																																					
1	Budowa dróg	3	—	3	3	—	3	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	750.000.--		
2	Budownictwo	303	16	287	380	—	320	—	17	—	3	—	296	—	4	—	60	—	—	—	1	—	59	—	—	—	—	—	—	378	—	2	—	75.750.000.--			
3	Dekarstwo	3	—	3	3	—	3	—	1	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	300.000.--			
4	Inst. centr. ogrzewania	3	3	—	12	—	6	—	2	—	—	—	4	—	—	—	6	—	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—	—	12	—	—	—	6.000.000.--			
5	„ elektryczne	18	2	16	28	—	25	—	2	—	1	—	22	—	—	—	3	—	—	—	—	—	2	—	—	—	1	—	27	—	1	—	9.000.000.--				
6	„ gazowe	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
7	„ wodno kanalizac.	8	1	7	12	—	8	—	1	—	—	—	7	—	—	—	4	—	—	—	—	—	2	—	—	—	2	—	12	—	—	—	—	4.800.000.--			
8	Kamieniarstwo	19	4	15	24	—	20	—	1	—	—	—	19	—	—	—	4	—	—	1	—	2	—	—	—	—	1	—	24	—	—	—	—	3.800.000.--			
9	Lakiernictwo	2	—	2	2	—	2	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	500.000.--			
10	Malarstwo	58	1	57	68	—	67	—	2	—	—	—	65	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	68	—	—	—	—	20.300.000.--			
11	Szklarstwo	38	3	35	45	—	41	—	2	—	—	—	38	—	1	—	4	—	—	—	—	2	—	1	—	—	—	1	—	45	—	—	—	—	6.840.000.--		
12	Wiertnictwo studzien	1	1	—	4	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	1	—	4	—	—	—	—	1.000.000.--		
13	Wyrób sztucznych kamieni	49	8	41	65	—	54	—	1	—	—	—	51	—	2	—	11	—	—	1	—	7	—	2	—	—	—	1	—	65	—	—	—	—	9.800.000.--		
14	Wyrób sztydów	1	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	150.000.--		
15	Zduństwo	71	4	67	78	—	74	—	—	—	—	—	72	—	2	—	4	—	—	—	—	2	—	2	—	—	—	—	78	—	—	—	—	—	10.650.000.--		
	Razem	577	43	534	725	—	625	—	30	—	4	—	582	—	9	—	100	—	—	—	3	—	85	—	5	—	—	—	7	—	722	—	3	—	149.640.000.--		
II. Dział rzem. metal. i elektr.																																					
1	Blacharstwo	43	1	42	50	—	49	—	2	—	1	—	45	—	1	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	50	—	—	—	—	10.750.000.--		
2	Brązownictwo	2	—	2	2	—	2	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	240.000.--		
3	Elektromechaniczwo	5	1	4	7	—	5	—	2	—	—	—	3	—	—	—	2	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	7	—	—	—	—	—	3.000.000.--		
4	Grawerstwo	1	—	1	3	—	3	—	1	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	800.000.--		
5	Kotlarstwo	1	1	—	6	—	2	—	1	—	—	—	1	—	—	—	4	—	—	1	—	2	—	—	—	—	—	1	—	6	—	—	—	—	1.200.000.--		
6	Kowalstwo	959	69	890	1086	—	995	—	60	—	18	—	887	—	30	—	91	—	—	9	—	49	—	2	—	—	—	31	—	1076	—	10	—	—	191.800.000.--		
7	Mechaniczwo maszyn	38	7	31	47	—	39	—	5	—	1	—	33	—	—	—	8	—	—	2	—	6	—	—	—	—	—	—	47	—	—	—	—	15.200.000.--			
8	„ młyńskie	3	—	3	6	—	6	—	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	—	—	—	—	2.100.000.--			
9	„ precyzyjne	1	1	—	10	—	2	—	1	—	—	—	—	—	1	—	8	—	—	1	—	1	—	—	1	—	1	—	7	—	3	—	—	—	3.500.000.--		
10	Odlewnictwo metalu	6	3	3	18	1	9	—	2	—	—	—	6	—	1	—	9	1	—	3	—	6	—	—	—	—	1	—	18	1	—	—	—	—	2.400.000.--		
11	Optyczwo	2	—	2	2	—	2	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	4.000.000.--		
12	Radiomechaniczwo	3	—	3	5	—	5	—	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—	1.500.000.--		
13	Slusarstwo	106	30	76	191	—	121	—	27	—	1	—	88	—	5	—	70	—	—	6	—	7	—	—	—	—	—	57	—	180	—	11	—	—	47.806.000.--		
14	„ maszynowe	23	7	16	42	—	24	—	7	—	—	—	16	—	1	—	18	—	—	2	—	5	—	—	—	—	—	11	—	42	—	—	—	—	10.350.000.--		
15	„ samochodowe	10	5	5	25	2	12	—	1	—	—	—	11	—	—	—	13	2	—	2	—	7	—	—	—	—	2	4	23	2	2	—	—	—	15.000.000.--		
16	Wulkanizatorstwo	7	2	5	10	—	8	—	—	—	—	—	8	—	—	—	2	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	10	—	—	—	—	—	7.000.000.--		
17	Wyrób broni i amunicji	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
18	„ szkła i narz. opt.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
19	Zegarmistrzowstwo	49	7	42	60	—	52	—	6	—	—	—	44	—	2	—	8	—	—	—	4	—	4	—	—	—	—	—	60	—	—	—	—	—	24.500.000.--		
20	Złotnictwo	3	2	1	8	—	4	—	—	—	—	—	4	—	—	—	4	—	—	1	—	3	—	—	—	—	—	—	8	—	—	—	—	—	3.000.000.--		
	Razem	1262	136	1126	1578	3	1340	—	116	—	21	—	1162	—	41	—	238	3	—	—	31	—	95	—	3	—	1	3	108	—	1552	3	26	—	344.146.000.--		
III. Dział rzem. drzewnych																																					
1	Bednarstwo	27	—	27	27	—	27	—	2	—	—	—	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	27	—	—	—	—	—	4.860.000.--		
2	Kolodziejstwo	97	4	93	108	—	100	—	3	—	1	—	95	—	1	—	8	—	—	2	—	3	—	—	—	—	—	3	—	108	—	—	—	—	17.460.000.--		
3	Koszykarstwo	2	1	1	3	—	2	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	120.000.--		
4	Modelarstwo	2	—	2	2	—	2	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	200.000.--		
5	Pozłofniczwo	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
6	Stolarstwo	317	42	275	448	—	350	—	26	—	4	—	311	—	9	—	98	—	1	—	19	—	41	—	—	—	—	37	—	442	—	6	—	—	126.800.000.--		
7	Szczotkarstwo	5	—	5	5	1	5	1	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	1	—	—	—	—	1.250.000.--		
8	Szkułnictwo	2	—	2	2	—	2	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	800.000.--		
	Razem	452	47	405	595	1	488	1	31	—	6	—	441	—	10	1	107	—	1	—	21	—	45	—	—	—	—	40	—	589	1	6	—	—	151.490.000.--		
IV. Dział rzem. chemicznych																																					
1	Farbiarstwo	8	1	7	1	8	1	7	—	—	—	—	1	7	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	8	—	—	—	—	1.600.000.--		
2	Mydlarstwo	2	—	2	4	—	4	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	500.000.--		
3	Wyrób klejów	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—												

L. p.	Działy i rodzaje rzemioł	Ilość wydanych kart rzemieślni- czych	Ilość wydanych koncesji	Ilość wydanych kart rejestracyjno- podatkowych	Ilość zdanych egzami- nów za okres spra- wozdawczy od 1. I. 48 do 31. XII. 1948				Złożono podań o wydanie zaśw. z art. 198	Wydano zaśw. z art. 198		Złożono podań o wydanie wnioś. z art. 146	Wydano wniosków z art. 146				Zarejestr. umów o naukę w rzemiośl.		Ilość uczniów rzemieślniczych na dzień 31. XII. 48							
					mistrz.		czeladn.			M.	K.		bez egzam.		po zło- żeniu		M.	K.	w roku nauki				Razem			
					M.	K.	M.	K.					M.	K.	M.	K.			M.	K.						
																					M.	K.	M.	K.	M.	K.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27
I. Dział rzem. bud. i minier.																										
1	Budowa dróg	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	Budownictwo	82	—	565	30	—	43	—	9	15	—	166	42	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	Dekarstwo	2	—	8	1	—	1	—	—	—	—	4	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Inst. centr. ogrzewania	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	„ elektryczne	—	1	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	1	—	—
6	„ gazowe	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	„ wodno kanalizac.	—	2	9	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	2	—
8	Kamieniarstwo	6	—	23	—	—	—	—	—	—	—	3	2	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	1	—	—
9	Lakiernictwo	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Malarstwo	17	—	63	2	—	5	—	1	1	—	16	5	—	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Szklarstwo	7	—	45	1	—	1	—	—	—	—	9	5	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—
12	Wiertnictwo studzien	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—
13	Wyrób sztucznych kamieni	19	—	125	1	—	1	—	8	7	—	16	7	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—
14	Wyrób szyldów	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	Zduństwo	19	—	87	2	—	2	—	3	3	—	28	16	—	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Razem	152	3	958	38	—	54	—	21	26	—	244	81	—	20	—	5	—	5	—	2	—	—	—	7	—
II. Dział rzem. metal. i elektr.																										
1	Blacharstwo	5	—	55	—	—	—	—	1	1	—	8	7	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	Brązownictwo	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	Elektromechanictwo	1	—	5	1	—	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Grawerstwo	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Kotlarstwo	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—
6	Kowalstwo	251	—	1071	35	—	57	—	6	8	—	240	123	—	100	—	22	—	14	—	11	—	6	—	31	—
7	Mechanictwo maszyn	1	—	30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	„ młyńskie	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	„ precyzyjne	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	3	—	4	—	—
10	Odlewnictwo metali	1	—	6	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Optycywo	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Radiomechanictwo	3	—	4	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Ślusarstwo	40	—	144	32	—	95	—	2	4	—	31	18	—	11	—	24	—	17	—	28	—	12	—	57	—
14	„ maszynowe	—	—	23	2	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	—	6	—	4	—	1	—	11	—
15	„ samochodowe	4	—	9	4	—	4	—	—	—	—	1	2	—	—	—	3	—	3	—	1	—	—	—	4	—
16	Wulkanizatorstwo	2	—	7	1	—	1	—	1	1	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Wyrób broni i amunicji	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	„ szkieł i narz. opt.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
19	Zegarmistrzowstwo	12	—	55	2	—	7	—	—	—	—	6	1	—	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Złotnictwo	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Razem	320	—	1423	78	—	171	—	12	16	—	287	152	—	124	—	57	—	41	—	45	—	22	—	108	—
III. Dział rzem. drzewnych																										
1	Bednarstwo	4	—	42	—	—	—	—	—	—	—	7	2	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	Kołodziejstwo	28	—	119	4	—	4	—	—	1	—	18	14	—	10	—	3	—	1	—	2	—	—	—	3	—
3	Koszykarstwo	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Modelarstwo	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Pozłotnictwo	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Stolarstwo	91	—	405	39	—	32	—	4	3	—	94	56	—	18	—	33	—	23	—	11	—	3	—	37	—
7	Szczotkarstwo	1	—	5	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	Szcutnictwo	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Razem	124	—	576	43	—	36	—	4	4	—	120	73	—	32	—	36	—	24	—	13	—	3	—	40	—
IV. Dział rzem. chemicznych																										
1	Farbiarstwo	3	—	9	—	—	—	—	—	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	Mydlarstwo	—	—	4																						